

Arbeids- og
inkluderingsdepartementet

Høringsnotat

Nye pensjonsregler for ansatte i stillinger med særaldersgrenser

28.06.2024

Høringsfrist: 1. november 2024

Innhold

1	Innledning.....	7
2	Bakgrunn.....	9
3	Gjeldende rett.....	11
3.1	Offentlig tjenestepensjon	11
3.1.1	Innledning.....	11
3.1.2	Offentlig tjenestepensjon for personer født i 1962 eller tidligere.....	11
3.1.3	Offentlig tjenestepensjon for personer født i 1963 eller senere	12
3.1.4	Pensjonsregler for personer med særaldersgrenser	12
3.2	Avtalefestet pensjon.....	15
3.2.1	Generelt	15
3.2.2	Offentlig AFP for de som er født i 1962 og tidligere	16
3.2.3	Offentlig AFP for de som er født i 1963 og senere.....	16
3.2.4	Offentlig AFP og forholdet til særalderspensjon	17
3.3	Pensjon for personer med særaldersgrense – forholdet til arbeidsinntekt.....	18
3.4	Samordning av pensjons- og trygdeytelser	18
4	Ansatte i stillinger med særaldersgrenser	21
4.1	Kommunal landspensjonskasse.....	21
4.1.1	Antall medlemmer og stillingsandel.....	21
4.1.2	Pensjonsuttak og tjenestetid	25
4.2	Statens pensjonskasse	29
4.2.1	Antall medlemmer og stillingsandel.....	29
4.2.2	Pensjonsuttak og tjenestetid	36
4.3	Oslo pensjonsforsikring	40
4.3.1	Antall medlemmer og stillingsandel.....	40
4.3.2	Pensjonsuttak.....	42

5	Pensjonsavtalen av 25. august 2023	44
5.1	Nærmere om oppfølging av avtalen	44
5.2	Avtalens generelle punkter	45
5.3	Avtalte pensjonsregler	46
5.3.1	Særaldersgrense 65 år	46
5.3.2	Særaldersgrense 63 år	48
5.3.3	Særaldersgrense 60 år	49
5.4	Avtalte endringer av særaldersgrensene	51
6	Uføre fra stillinger med særaldersgrense	52
7	Videreføring av gjeldende tidligpensjonsordning	55
7.1	Innledning	55
7.2	Aldersgrense 65 år.....	55
7.3	Aldersgrense 63 år.....	57
7.4	Aldersgrense 60 år.....	57
8	Ny tidligpensjon.....	58
8.1	Innledning	58
8.2	Kvalifikasjonsregler.....	58
8.3	Beregningsregler	59
8.4	Flere ulike særaldersgrenser gjennom arbeidslivet	60
8.5	Utbetalingsperiode og utfasing av 85-årsregelen.....	61
8.6	Avkortingsregler for ny tidligpensjon.....	65
8.7	Forholdet til andre ytelser	66
9	Særalderspåslag for personer født fra og med 1963.....	69
9.1	Innledning	69
9.2	Kvalifikasjonsregler.....	69
9.3	Beregningsregler	70
9.4	Flere ulike særaldersgrenser gjennom arbeidslivet	72

9.5	Utbetalingsperiode.....	72
9.6	Regler for reduksjon av særalderspåslaget.....	73
9.7	Forholdet mellom særalderspåslag og andre ytelser.....	75
10	Endringer i samordningsloven.....	77
11	Departementets forslag	79
11.1	Oppsummering av departementets forslag.....	79
11.2	Forutsetninger for en vellykket gjennomføring.....	81
11.3	Ikrafttredelse	82
12	Konsekvenser for den enkelte	83
12.1	Aldersgrense 65 år	83
12.2	Aldersgrense 63 år	88
12.3	Aldersgrense 60 år	92
12.4	Avkorting av ny tidligpensjon.....	96
12.5	Reduksjon av særalderspåslag	99
13	Økonomiske, administrative og likestillingsmessige konsekvenser	103
13.1	Innledning.....	103
13.2	Økonomiske konsekvenser	103
13.2.1	Aldersgrense 60 og 63 år.....	104
13.2.2	Aldersgrense 65 år	108
13.3	Administrative konsekvenser.....	109
13.4	Likestillingsmessige konsekvenser	109
14	Merknader til lovforslaget.....	111
15	Forslag til lov- og forskriftsendringer	113
15.1	Utkast til lovendringer	113
15.1.1	Endringer i lov om Statens pensjonskasse	113
15.1.2	Endringer i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse.....	119

15.1.3	Endringer i lov om pensjonsordning for sykepleiere.....	119
15.1.4	Endringer i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser ...	122
15.2	Forskrift om reduksjon av tidligpensjon og særalderspåslag og om etteroppgjør	122
	Vedlegg.....	125

1 Innledning

Arbeids- og inkluderingsdepartementet sender med dette på høring forslag om nye pensjonsregler for personer med særaldersgrenser, som er født i 1963 eller senere, i tråd med den inngåtte avtalen med arbeidslivets parter i offentlig sektor datert 25. august 2023. Departementet foreslår endringer i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse (Statens pensjonskasseloven) og lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere (sykepleierpensjonsloven). Departementet legger til grunn at kommunale og fylkeskommunale tjenstepensjonsordninger og tjenstepensjonsordninger for helseforetakene følger opp med tilsvarende endringer i tariffavtaler eller vedtekter.

I dette høringsnotatet foreslår departementet en ny tidligpensjonsordning for personer som i dag har en særaldersgrense på 63 år født fra og med 1967 og personer som i dag har en særaldersgrense på 60 år født fra og med 1970. Gjeldende tidligpensjonsordning videreføres for eldre årskull med særaldersgrense 60 og 63 år, samt for personer med særaldersgrense 65 år født i 1963 og 1964. For personer som tilfredsstiller kvalifikasjonskravene, utgjør ny tidligpensjon 66 prosent av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense for de som har minst 30 års samlet opptjening i full stilling med særaldersgrense. Videre foreslås det at tidligpensjonen avkortes dersom pensjongivende inntekt etter uttak overstiger et fribeløp på 1 G.

Personer med særaldersgrense kan i dag ta ut pensjon inntil tre år før aldersgrensen dersom summen av alder og tjenestetid er minst 85 år (85-årsregelen). Det er avtalt med partene at 85-årsregelen skal fases ut, og departementet foreslår i tråd med dette en gradvis utfasing av 85-årsregelen i dette høringsnotatet.

Videre legger departementet fram forslag om en ny pensjonsytelse til personer med særaldersgrenser, kalt særalderspåslag. Departementet foreslår at særalderspåslaget beregnes som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense for de som tilfredsstiller kvalifikasjonskravene. Det foreslås at satsen skal utgjøre 5,8 prosent for de med særaldersgrense 65 år, 6,5 prosent for de med særaldersgrense 63 år og 7,7 prosent for de med særaldersgrense 60 år. I utmålingen av ytelsen tas det hensyn til både tjenestetid og gjennomsnittlig stillingsprosent i stilling med særaldersgrense. Personer som har hatt ulike særaldersgrenser gjennom arbeidslivet vil få beregnet særalderspåslag med ulike satser. Videre foreslås det at særalderspåslag ikke gis i kombinasjon med tidligpensjon, og at særalderspåslaget kommer til utbetaling når tidligpensjonen opphører for de som først mottar tidligpensjon. Det foreslås at særalderspåslag fritt kan kombineres med alderspensjon fra folketrygden, ordinær alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon, avtalefestet pensjon og betinget tjenstepensjon. Også for særalderspåslag foreslås det regler for reduksjon av ytelsen. Det foreslås at det livsvarige nivået på særalderspåslaget reduseres dersom den pensjongivende inntekten etter uttak av særalderspåslag overstiger et fribeløp på 1 G. Det foreslås også at det livsvarige nivået på særalderspåslaget reduseres for de som fratrer med tidligpensjon og har inntekt over 1 G senere enn to år før ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden. For de som fratrer senere enn to år før

ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden uten å ha mottatt tidligpensjon, foreslås det at påslaget reduseres med 1/36 av ytelsen for hver måned senere uttaket skjer.

I kapittel 2 omtales bakgrunnen for forslagene i dette høringsnotatet. I kapittel 3 redegjøres det for gjeldende rett, mens kapittel 4 inneholder statistikk som belyser omfanget av dagens særaldersgrense. I kapittel 5 redegjøres det for regelverket som er avtalt med partene i offentlig sektor i pensjonsavtalen. Her gjennomgås avtalt regelverk for pensjonsytelsene tidligpensjon og særalderspåslag for aldersgrensene 65, 63 og 60 år.

Avtalen fra 25. august omtaler ikke uføre, men endringene som følger av avtalen krever likevel tilpasninger i regelverket i offentlig tjenestepensjon for uføre fra stillinger med særaldersgrense. I kapittel 6 legger departementet fram forslag til hvordan regelverket for uføre kan tilpasses for å hensynta lovforslagene i dette høringsnotatet. I kapittel 7 og kapittel 8 foreslås det regler for tidligpensjon for årskullene født fra og med 1963, mens regler for særalderspåslag foreslås i kapittel 9. I kapittel 10 redegjøres det for endringsforslag i samordningsloven. Det gis en oppsummering av departementets forslag til nye pensjonsregler for personer med særaldersgrenser, samt en omtale av forutsetninger for en vellykket gjennomføring og tidspunkt for ikrafttredelse, i kapittel 11.

Konsekvenser for den enkelte omtales i kapittel 12, mens økonomiske, administrative og likestillingsmessige konsekvenser behandles i kapittel 13. Avslutningsvis er merknader til lovforslaget gitt i kapittel 14 og utkast til lovendring er lagt fram i kapittel 15. Avtalen er gjengitt i vedlegg.

2 Bakgrunn

Rundt 30 prosent av arbeidstakerne i offentlig sektor har lavere aldersgrense enn den alminnelige aldersgrensen på 70 år, som Stortinget i pensjonsforliket har vedtatt skal økes fra 70 til 72 år, jf. Innst. 233 S (2023–2024). De lave aldersgrensene kalles særaldersgrenser, og de fleste med en særaldersgrense har en aldersgrense på 60, 63 eller 65 år. Store grupper med aldersgrense 60 år er innen politi, forsvar og brannvesenet, mens blant andre sykepleiere, helsefagarbeidere og renholdere har aldersgrense 65 år. Personer som har særaldersgrense har rett til å motta alderspensjon, såkalt særalderspensjon, fra særaldersgrensen, og har dermed rett til å motta alderspensjon før 67 år. Personer med særaldersgrense kan ta ut pensjon inntil tre år før aldersgrensen dersom summen av alder og tjenestetid er minst 85 år (85-årsregelen).

Når levealderen i befolkningen øker, vil den årlige pensjonen ved en gitt uttaksalder bli lavere. For personer med særaldersgrenser, innebærer tidligste mulige avgangsalder et relativt lavt livsvarig pensjonsnivå. Som følge av levealdersjusteringen, er det nødvendig å jobbe lenger, også for personer med særaldersgrenser.

Tidligere hadde ikke personer med særaldersgrenser mulighet til å kompensere for levealdersjusteringen. I 2021 vedtok Stortinget at statsansatte og sykepleiere med særaldersgrense skal ha rett til å fortsette i arbeid etter særaldersgrensen, jf. lov 18. juni 2021 nr. 91, Prop. 138 L (2020–2021) og Lovvedtak 160 (2020–2021). Tilsvarende endring ble gjort gjeldende i Spekter-området fra 1. juli 2021, og i kommunal sektor fra 1. januar 2022. Offentlig ansatte som har særaldersgrense 60, 63 eller 65 år har dermed ikke lenger plikt til å fratrukke stillingen sin ved særaldersgrensen, og kan fortsette å arbeide helt til den alminnelige aldersgrensen som er 70 år. Aldersgrensene i Forsvaret er regulert i Lov om verneplikt og tjeneste i Forsvaret m.m., og plikten til å fratrukke er ikke opphevet i denne.

Pensjonsordningene og aldersgrensene for personer med særaldersgrenser har vært tilnærmet uendret svært lenge. Stortinget har gjennom flere tiår gjentatte ganger pekt på behovet for å vurdere reglene på nytt. Nylig sluttet også Pensjonsutvalget seg til dette i NOU 2022: 7.

Etter inngåelse av avtalen om offentlig tjenstepensjon i 2018 ble det igangsatt et arbeid med partene i arbeidslivet om pensjonsregler for personer med særaldersgrenser. I desember 2018 ble det enighet om midlertidige regler som sikret at personer med særaldersgrense fra 2020 kunne ta ut tidligpensjon på samme nivå og fra samme alder som tidligere. Personer født i 1963 og senere med særaldersgrense har ordinære regler for å beregne tjenstepensjonen fra 67 år, og har siden 2020 tjent opp alderspensjon i påslagsordningen.

I det påfølgende arbeidet ble det jobbet med langsiktige løsninger for pensjonsreglene for personer med særaldersgrense. Det ble i februar 2020 brudd i samtale om ytterligere tilpasninger i pensjonsreglene. Arbeidet med langsiktige pensjonsregler for personer med særaldersgrense ble startet opp igjen i 2022. Den 14. juni 2022 ble det inngått en prosessavtale mellom partene i offentlig sektor med formål å sikre nødvendig framdrift i arbeidet med nye pensjonsregler for personer med særaldersgrense.

I prosessavtalen går det fram at første fase av arbeidet skal være en utredningsfase som utarbeider et grunnlag for en avtale mellom partene. Andre fase hadde som mål å avtale pensjonsløsninger. Utredningsfasen ble dokumentert i en rapport *Pensjon til personer med særaldersgrense*, rapport 25. mai 2023.¹ Rapporten ble utarbeidet av Arbeids- og inkluderingsdepartementet, blant annet på bakgrunn av møter med partene i offentlig sektor. Rapporten beskriver ulike alternativer til dagens pensjonsregler til personer med særaldersgrenser, hvilke konsekvenser de ulike alternativene har for den enkelte og kostnader ved ulike løsninger.

Den 25. august 2023 inngikk regjeringen og partene i offentlig sektor en avtale om pensjonsregler for personer med særaldersgrenser som er født i 1963 eller senere.

I dette høringsnotatet legger departementet fram lovforslag om nye pensjonsregler for personer med særaldersgrenser i tråd med den inngåtte avtalen med arbeidslivets parter i offentlig sektor. Departementet foreslår endringer i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse (Statens pensjonskasseloven) og lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere (sykepleierpensjonsloven), lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og lov 6. juli 1957 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (samordningsloven).

---

¹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/d2561f3faaef49beb3c2145cc5b1a3a1/rappport-pensjon-til-personer-med-saraldersgrense.pdf>

3 Gjeldende rett

3.1 Offentlig tjenestepensjon

3.1.1 Innledning

Reglene for alderspensjon for personer født i 1962 eller tidligere er hjemlet i Statens pensjonskasseloven kap. 5. Tilsvarende regler følger av lov om pensjonsordning for sykepleiere kap. 4. Reglene for alderspensjon for personer født i 1963 eller senere er hjemlet i Statens pensjonskasseloven kap. 5 a. Tilsvarende regler følger av lov om pensjonsordning for sykepleiere kap. 4 a. Andre offentlige tjenestepensjonsordninger har i stor grad tilsvarende regler.

3.1.2 Offentlig tjenestepensjon for personer født i 1962 eller tidligere

For personer født i 1962 eller tidligere er alderspensjonen en brutto, samordningspliktig pensjon. Bruttopenasjonen før levealdersjustering utgjør ved full opptjening 66 prosent av det pensjonsgrunnlaget man har når man tar ut pensjon. Bruttopenasjonen definerer hvor høy samlet pensjon ordningen garanterer, og bidraget fra tjenestepensjonen beregnes ved at det gjøres et fradrag, såkalt samordning, for alderspensjon fra folketrygden.

For en gitt bruttopensjon, blir bidraget fra tjenestepensjonen lavere jo mer man får fra folketrygden, og omvendt. Det gjøres ikke fradrag for hele alderspensjonen fra folketrygden, noe som gjør at samlet pensjon i de aller fleste tilfeller er høyere enn bruttopensjonen. At deler av folketrygden holdes utenom samordningen, kalles gjerne samordningsfordeler.

Det kreves minst 30 opptjeningsår i en offentlig tjenestepensjonsordning for å få full bruttopensjon, og dersom man har færre enn 30 års tjenestetid, reduseres bruttopensjonen forholdsmessig. Dersom man ikke lenger er medlem av en offentlig tjenestepensjonsordning når man tar ut pensjon (oppsett pensjonsrett), kan kravet til full opptjening være høyere enn 30 år, men maksimalt 40 år. Medlemstid ut over full opptjeningstid gir ikke økt bruttopensjon.

Alderspensjonen levealdersjusteres, det vil si at pensjonen justeres for endringer i befolkningens levealder. Dette gjøres med forholdstall og delingstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Alderspensjonen kan normalt tidligst tas ut fra 67 år, men tidligere for stillinger med særaldersgrenser. Offentlig ansatte kan imidlertid ta ut AFP i alderen 62–66 år. Det vises til nærmere omtale av pensjonsregler for personer som har særaldersgrenser og AFP, i henholdsvis punkt 3.1.4 og 3.2.

Pensjonen samordnes med folketrygdens alderspensjon tidligst fra fylte 67 år. Samordningsreglene er tilpasset slik at alderspensjon fra folketrygden kan tas ut fleksibelt fra 62 år, med nøytrale uttaksregler og levealdersjustering. Det vises til nærmere omtale av samordningsregler i punkt 3.4.

Pensjon under utbetaling reguleres på samme måte som alderspensjon fra folketrygden, med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten.

For personer født i 1958 eller tidligere er det gitt en individuell garanti, slik at for personer med full opptjeningstid blir samlet pensjon ikke lavere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget etter levealdersjustering og samordning. Garantien gjelder når pensjonen tas ut ved 67 år eller senere, og alderspensjonen samordnes som om folketrygden var tatt ut samtidig med offentlig tjenestepensjon. Personer født i 1959–1962 får en andel av denne garantien.

3.1.3 Offentlig tjenestepensjon for personer født i 1963 eller senere

Det ble fra 1. januar 2020 innført ny alderspensjon fra de offentlige tjenestepensjonsordningene, såkalt påslagspensjon. De nye opptjeningsreglene ble innført med virkning for personer født i 1963 eller senere.

I påslagsordningen gir alle år i jobb fram til 75 år pensjonsopptjening. Påslagspensjonen tjenes opp med en grunnsats på 5,7 prosent av pensjonsgrunnlaget i inntektsintervallet 0–12 G og en tilleggssats på 18,1 prosent i inntektsintervallet 7,1–12 G. Den enkelte arbeidstakers pensjonsopptjening akkumuleres i en beholdning. Påslagspensjon kan tas ut fleksibelt fra 62 til 75 år, og pensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet. Pensjonen kan tas ut 100 prosent eller graderes med 20, 40, 50, 60, 80 prosent.

Pensjonen fastsettes på grunnlag av påslagsbeholdningen på uttakstidspunktet ved at beholdningen divideres med delingstallet på uttakstidspunktet for pensjonen. Dersom pensjonen ikke er tatt ut innen 75 år, utbetales pensjonen fra og med måneden etter fylte 75 år. De som har minst ett års samlet tjenestetid, får en oppsatt rett til påslagspensjon.

Påslagspensjonen under utbetaling reguleres på samme måte som alderspensjon fra folketrygden, med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

3.1.4 Pensjonsregler for personer med særaldersgrenser

Den generelle bestemmelsen om aldersgrenser i arbeidslivet framkommer av lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven). Etter denne loven kan et arbeidsforhold etter hovedregelen bringes til opphør når arbeidstakeren fyller 72 år, jf. lovens § 15-13 a, men det kan fastsettes lavere aldersgrense der det er nødvendig av hensyn til helse eller sikkerhet. Lavere aldersgrense kan også fastsettes dersom grensen gjøres kjent for arbeidstakerne, den praktiseres konsekvent av arbeidsgiver og arbeidstaker har rett til en tilfredsstillende tjenestepensjonsordning. Sistnevnte aldersgrenser, som ofte kalles bedriftsinterne aldersgrenser, kan ikke være lavere enn 70 år. Den alminnelige grensen ble hevet fra 70 år til 72 år i 2015.

For ansatte i staten og de som ellers er ansatt i stilling innlemmet i Statens pensjonskasse, er aldersgrensen fastsatt etter lov 56 nr. 1 om aldersgrenser for statsansatte m.fl. (aldersgrenseloven). Aldersgrenselovens virkeområde er altså knyttet til medlemskap i Statens pensjonskasse, og gjelder for statsansatte, undervisningspersonell i offentlig skole

og ansatte i andre virksomheter som har tjenestepensjon i Statens pensjonskasse. Den alminnelige aldersgrensen etter aldersgrenseloven er 70 år, jf. aldersgrenseloven § 2. Stortinget vedtok i forbindelse med pensjonsforliket 2024, jf. Innst. 233 S (2023–2024), at den alminnelige aldersgrensen for statsansatte og andre medlemmer av SPK skal økes fra 70 til 72 år, og dermed harmoniseres med arbeidsmiljølovens grense på 72 år.

Aldersgrenseloven § 1 første ledd gjør unntak fra loven for personer som omfattes av særlige lovbestemmelser for militært tilsatte. Disse er særregulert i forsvarsloven kapittel 5.

Aldersgrenseloven § 2 åpner for at enkelte stillinger kan ha lavere aldersgrenser enn den alminnelige aldersgrensen. De aktuelle aldersgrensene er 65, 63 eller 60 år. Dette gjelder stillinger der tjenesten medfører uvanlig fysisk eller psykisk belastning på de ansatte slik at de normalt ikke makter å skjøtte arbeidet forsvarlig til fylte 70 år (§ 2 første ledd bokstav a), eller tjenesten stiller spesielle krav til fysiske eller psykiske egenskaper, som normalt blir sterkere svekket før fylte 70 år enn det en forsvarlig utføring av tjenesten tilsier (§ 2 første ledd bokstav b).

Ifølge aldersgrenseloven § 2 siste ledd, har personer med særaldersgrense 60, 63 eller 65 år rett til å fortsette i stillingen etter aldersgrensen, og plikt til å fratru først ved den alminnelige aldersgrensen. Kongen kan gi forskrift om at det i særlige tilfeller kan bestemmes at personer i enkelte stillinger med lavere aldersgrense skal fratru ved første månedsskifte etter at aldersgrensen for stillingen er nådd, men slik forskrift er ikke gitt.

For personer som går over til en stilling med en lavere aldersgrense enn tidligere, legges den nye aldersgrensen til grunn for pensjonsberegningen etter tre års tjeneste i den nye stillingen, jf. Statens pensjonskasseloven § 44 siste ledd. Personer som i løpet av de siste ti årene har gått over til en stilling med høyere aldersgrense, kan under visse forutsetninger ha rett til pensjon fra den tidligere aldersgrensen, jf. Statens pensjonskasseloven § 21 A. Dette er tilfeller der vedkommende har hatt stilling med lavere aldersgrense i minst 15 år, den lavere aldersgrensen er begrunnet med at tjenesten medfører uvanlig fysisk eller psykisk belastning slik at man normalt ikke makter å skjøtte arbeidet forsvarlig til fylte 70 år, og vedkommende ville hatt rett til alderspensjon i den tidligere stillingen.

Personer som har en særaldersgrense, får tjenestepensjonen beregnet etter Statens pensjonskasseloven kapittel 5, jf. § 20 a. Alderspensjonen gis når medlemmet fratru stillingen helt eller delvis ved eller etter den aldersgrense som gjelder for stillingen, jf. Statens pensjonskasseloven § 21 første ledd. Dersom summen av tjenestetid og alder er minst 85 år, kan tjenestepensjonen tas ut inntil tre år før aldersgrensen (85-årsregelen), forutsatt at stillingen fratru helt eller delvis, se § 21 andre ledd.

Den årlige alderspensjonen beregnes av pensjonsgrunnlaget til medlemmet. Pensjonsgrunnlaget er normalt lønnen ved fratredelsen, begrenset til 12 ganger folketrygdens grunnbeløp. Når en arbeidstaker har hatt arbeid med varierende arbeidstid, skal det ved pensjoneringen fastsettes et gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag. Hvis medlemmet har 30 års tjenestetid eller mer, får han eller hun full alderspensjon. Pensjonen utgjør da 66

prosent av pensjonsgrunnlaget. Dersom tjenestetiden er kortere, blir pensjonen forholds-
messig redusert. De som har aldersgrense 63 og 65 år, kan få avtalefestet pensjon (AFP)
fra 62 år dersom dette gir en høyere ytelse enn den bruttoberegnete særalderspensjonen.
Fra 65 år beregnes AFP på samme måte som bruttopensjonen. AFP før 65 år omtales
gjærne som «folketrygdberegnet AFP». Folketrygdberegnet AFP tilsvarer ugradert
uførepensjon etter reglene i folketrygdloven kapittel 3, slik de lød før lov 16. desember
2011 nr. 59 om endringer i folketrygdloven trådte i kraft, pluss et AFP-tillegg på 20 400
kroner. Det vises til nærmere omtale av AFP i punkt 3.3.

Personer med særaldersgrense mottar en bruttoberegnet, ikke levealdersjustert,
«særalderspensjon» fram til fylte 67 år, og deretter en ordinær tjenestepensjon. De som er
født i 1962 eller tidligere, får fra måneden etter fylte 67 år, en bruttoberegnet tjeneste-
pensjon som blir levealdersjustert og samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter
ordinære regler. De som er født i 1963 eller senere, får fra måneden etter fylte 67 år, en
levealdersjustert påslagspensjon og en levealdersjustert oppsatt bruttopensjon for
opptjente pensjonsrettigheter fram til 2020. Bruttopensjonen samordnes med alders-
pensjon fra folketrygden.

For sykepleiere er aldersgrensen fastsatt i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for
sykepleiere (sykepleierpensjonsloven) og tilhørende forskrift. Aldersgrensen er 70 år for
overordnede sykepleiere og sykepleiere i administrative stillinger og undervisnings-
stillinger. For underordnede sykepleiere er aldersgrensen 65 år. Regler for hvilke stillinger
som skal regnes som underordnede, administrative, overordnede eller undervisnings-
stillinger, fastsettes av departementet, jf. sykepleierpensjonsloven § 6. Det er nærmere
presisert i forskrift til sykepleierpensjonsloven hvem som skal ha aldersgrense 70 år og 65
år. Der er det også bestemt at styret i Pensjonsordningen for sykepleiere fastsetter alders-
grensen for enkeltmedlemmer i tvilstilfeller.

Aldersgrensene for ansatte i KS-området og i Oslo kommune er tariffavtalt. I forskrift til
kommuneloven er det gitt bestemmelser om aldersgrenser og pensjoner for kommunalt
eller fylkeskommunalt ansatte. Forskriften fastslår at aldersgrensen ikke må være lavere
enn fastsatt for tilsvarende stillinger i henhold til aldersgrenseloven, og at kommunale og
fylkeskommunale pensjonsordninger ikke må gi høyere ytelser enn etter Statens pensjons-
kasseloven. Bestemmelsene framgår av forskrift 22. april 1997 nr. 374 om pensjons-
ordninger for kommunalt eller fylkeskommunalt ansatte.

For KS-området følger det av § 6-1 i sentral generell særavtale SGS 2020 Pensjons-
ordninger at fastsettelse av aldersgrenser og regler om rett til å ta ut alderspensjon før
nådd aldersgrense skal følge de samme prinsipper som gjelder i Statens pensjonskasse.
Aldersgrensen er 70 år, eller den aldersgrense som til enhver tid gjelder i staten for til-
svarende stilling dersom særaldersgrensen i staten er 65 år eller lavere. I tvilstilfelle, eller
hvis det ikke er tilsvarende stilling i staten, kan tariffpartene fastsette aldersgrense for
stillingen. For arbeidstakere som har forskjellige funksjoner eller stillinger hos samme
arbeidsgiver, er det hovedfunksjonen som avgjør hvilken aldersgrense vedkommende skal
ha.

For personer som går over til en stilling med en lavere aldersgrense, legges i KS-området den nye aldersgrensen til grunn for pensjonsberegningen etter ett års tjeneste i den nye stillingen, jf. SGS 2020 § 6-2. Personer som i løpet av de siste ti årene har gått over til en stilling med høyere aldersgrense, kan under visse forutsetninger ha rett til pensjon fra den tidligere aldersgrensen, jf. SGS 2020 § 6-3. Vilkårene tilsvarer det som gjelder etter Statens pensjonskasseloven § 21 A. Arbeidstakere født i 1962 og tidligere med særaldersgrense under 67 år som har lavere opptjeningstid enn 30 år i bruttoordningen, kan fortsette i stilling til fylte 67 år dersom vedkommende ønsker det, jf. SGS 2020 § 14-2.

Det gis en oversikt over stillinger med særaldersgrense i KS' tariffområde i rundskriv B/4-2020. I likhet med oversikten over aldersgrensene i staten som Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet har utarbeidet, viser rundskrivet om særaldersgrensene er begrunnet etter aldersgrenseloven § 2 første ledd bokstav a eller bokstav b.

For ansatte i stillinger omfattet av kommunal tjenstepensjon i KLP, er også aldersgrensene fastsatt i vedtekter for offentlig tjenstepensjon. Det framgår av vedtektene § 6-1 at:

«Aldersgrensen er 70 år, eller den aldersgrense som til enhver tid gjelder i staten for tilsvarende stilling dersom særaldersgrensen i staten er 65 år eller lavere. For arbeidstakere som har forskjellige funksjoner eller stillinger hos samme arbeidsgiver er det hovedfunksjonen som avgjør hvilken aldersgrense vedkommende skal ha. Ved overgang til stilling med annen aldersgrense legges den nye aldersgrensen til grunn etter 1 års tjeneste i den nye stillingen. Se likevel § 7-2.»

§ 7-2 i vedtektene gjelder overgang til stilling med høyere aldersgrense, og tilsvarer bestemmelsen i Statens pensjonskasseloven § 21 A.

3.2 Avtalefestet pensjon

3.2.1 Generelt

Avtalefestet pensjon er et pensjonselement som er basert på tariffavtale. Pensjonen kommer, avhengig av fødselsår, enten før eller i tillegg til øvrig pensjon.

For tariffområde Staten gjelder Hovedtariffavtalen i staten, se for eksempel Hovedtariffavtalen 2022–2024 mellom staten og Akademikerne og Unio punkt 4.2 og 4.3. For Tariffområdet KS følger retten av sentral generell særavtale, se SGS 2020 Pensjonsordninger del II kapittel 1 og 2. For arbeidstakere i stilling som gir rett til medlemskap i Statens pensjonskasse (SPK) gjelder også lov om AFP for medlemmer av Statens pensjonskasse, når AFP ytes i tidsrommet 62 til 65 år. Det framgår av lovens § 2 at retten til AFP forutsetter at dette er bestemt i tariffavtale.

Ordningen er langt på vei den samme for alle ansatte i offentlig sektor. I det følgende omtales AFP i tariffområdene Staten og KS.

3.2.2 Offentlig AFP for de som er født i 1962 og tidligere

Offentlig AFP for de som er født i 1962 og tidligere (gammel AFP) er en tidligpensjon som kan tas ut fra fylte 62 år og kan gis fram til personen fyller 67 år. Den erstattes da av ordinær alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning.

En må på uttakstidspunktet være i lønnet arbeid på en arbeidsplass som har AFP. I tillegg må inntekten på uttakstidspunktet og i årene før være av en viss størrelse. Det er videre et vilkår at det er godskrevet pensjonspoeng i folketrygden for minst 10 år i perioden fra fylte 50 år til og med året før uttaksåret eller minst 10 års medlemskap i SPK eller en annen offentlig tjenstepensjonsordning etter fylte 50 år. Det siste gjelder for de som omfattes av lov om AFP for medlemmer av Statens pensjonskasse.

Gammel AFP i perioden 62 til 65 år består av grunnpensjon, tilleggspensjon og/eller sært tillegg, og beregnes etter reglene i folketrygdloven kapittel 3, slik de lød før lovendring som trådte i kraft 1. januar 2015. Det gis et særskilt AFP-tillegg dersom dette følger av tariffavtale. Etter fylte 65 år beregnes pensjonen etter de ordinære reglene i tjenstepensjonsordningen, det vil si som en ordinær alderspensjon, og dersom dette gir en høyere pensjon enn folketrygdberegnet AFP, utbetales differansen i tillegg.

Gammel AFP kan ikke kombineres med alderspensjon fra folketrygden, jf. lov om AFP for medlemmer av Statens pensjonskasse § 3 bokstav e, og lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse (Statens pensjonskasseloven) § 21 femte ledd (tariffområde Staten) og SGS 2020 del II § 8 (tariffområde KS).

Gammel AFP reduseres som hovedregel mot arbeidsinntekt, både fra offentlig og fra privat sektor.

3.2.3 Offentlig AFP for de som er født i 1963 og senere

Arbeids- og sosialdepartementet, LO, Unio, YS, Akademikerne, KS og Spekter inngikk 3. mars 2018 en avtale om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor. Punkt 3 i avtalen beskriver en ny avtalefestet pensjon (AFP) i offentlig sektor for personer som er født i 1963 og senere (ny offentlig AFP).

Arbeids- og inkluderingsdepartementet fulgte opp avtalen med et forslag til endringer i lov om AFP for medlemmer av Statens pensjonskasse. Stortinget vedtok 4. april 2024 regler for ny offentlig AFP for medlemmer av SPK som er født i 1963 eller senere. Loven skal tre i kraft 1. januar 2025.

Ny AFP i offentlig sektor er utformet etter mønster av den avtalefestede pensjonsordningen som gjelder i privat sektor.

Vilkårene for å få rett til ny offentlig AFP er knyttet til to tidspunkt; ved 62 år og ved uttakstidspunktet for AFP, jf. lov om AFP for medlemmer av Statens pensjonskasse henholdsvis § 8 og § 9. Vilkårene som er knyttet til 62 år er at man må ha vært arbeidstaker hos en arbeidsgiver med AFP i 7 av de 9 siste årene. Stillingen må ha vært hovedarbeidsforholdet og stillingsandelen må ha utgjort minst 20 prosent av full stilling. I denne perioden inngår også tid i private virksomheter med AFP-avtale. Videre må man i 7 av de

9 siste årene ikke ha hatt annen inntekt som overstiger pensjonsgivende inntekt fra arbeidsgivere med AFP. Vedkommende må de siste 3 årene før fylte 62 år heller ikke ha mottatt pensjon eller annen ytelse uten motsvarende arbeidsplikt fra arbeidsforhold der den årlige verdien av ytelsene tilsvarende 1,5 ganger folketrygdens grunnbeløp eller mer.

Vilkårene som er knyttet til uttakstidspunktet er at vedkommende de siste 3 årene før uttakstidspunktet har vært sammenhengende og reell arbeidstaker hos en arbeidsgiver med offentlig AFP, med en stilling på minst 20 prosent av full stilling. Tid i private virksomheter med AFP-avtale skal i denne sammenheng ikke medregnes. Videre må vedkommende ha en pensjonsgivende inntekt som omregnet til årsinntekt overstiger folketrygdens grunnbeløp på uttakstidspunktet, og hadde i det foregående inntektsåret en pensjonsgivende inntekt som oversteg gjennomsnittlig grunnbeløp dette året. Vedkommende må dessuten verken være eller ha vært mottaker av bestemte ytelser, herunder alderspensjon etter Statens pensjonskasseloven § 20 a andre ledd eller fra tilsvarende tjenestepensjonsordninger, det vil si særalderspensjon.

Ny AFP kommer i tillegg til eventuell alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen (påslagspensjon) og folketrygden og utbetales livet ut, jf. lov om AFP for medlemmer av SPK § 11. Den kan tas ut fleksibelt fra fylte 62 år og frem til fylte 70 år, og kan kombineres med arbeid uten at pensjonen reduseres. Ytelsen beregnes på grunnlag av årlig opptjening i perioden 13 til og med 61 år.

Ny AFP kan ikke tas ut gradert, jf. § 11 andre ledd.

Ny AFP skal reguleres på samme måte som alderspensjon fra folketrygden, altså årlig med virkning fra 1. mai, i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten, jf. § 12.

Departementet har lagt til grunn at løsningene som er vedtatt i lov om AFP for medlemmer av SPK, vil ligge til grunn for utformingen av ny offentlig AFP også i andre tariffområder i det offentlige.

Det framgår av avtalen av 3. mars 2018 at medlemmer som ikke har rett til privat eller offentlig AFP, skal gis betinget tjenestepensjon som et tillegg til offentlig tjenestepensjon. Dette er fulgt opp i Statens pensjonskasseloven § 26 e (tariffområde Staten) og SGS 2020 del II § 22-1 (tariffområde KS). Betinget tjenestepensjon tjenes opp fra og med 1. januar 2020 med 3,0 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 7,1 ganger folketrygdens grunnbeløp fram til og med den måneden medlemmet fyller 62 år. Årlig betinget tjenestepensjon fastsettes ved at beholdningen divideres med folketrygdens delingstall på uttakstidspunktet. Betinget tjenestepensjon kan tas ut fleksibelt fra 62 til 70 år. For medlemmer av Statens pensjonskasse er dette regulert i Statens pensjonskasseloven § 26 f.

3.2.4 Offentlig AFP og forholdet til særalderspensjon

Lov om AFP for medlemmer av SPK § 9 første ledd bokstav c slår fast at det er et vilkår at vedkommende verken er eller har vært mottaker av alderspensjon etter Statens pensjonskasseloven § 20 a andre ledd eller fra tilsvarende tjenestepensjonsordninger. Dette innebærer at personer som mottar eller har mottatt særalderspensjon, ikke har rett til ny offentlig AFP. Det er imidlertid forutsatt i forarbeidene til lovendringene som etablerer

ny offentlig AFP, at det bare er tidligpensjonsordningen som ikke skal kombineres med ny offentlig AFP, og at ny offentlig AFP skal kunne gis i kombinasjon med særalderspåslaget som nå foreslås i dette høringsnotatet, jf. Prop. 35 L (2023–2024) punkt 7.4.3 side 39. Personer som tar ut tidligpensjon, og med dette diskvalifiserer for ny offentlig AFP, vil få betinget tjenstepensjon etter Statens pensjonskasseloven kapittel 5 a og tilsvarende regler.

3.3 Pensjon for personer med særaldersgrense – forholdet til arbeidsinntekt

Alderspensjon beregnet etter bruttoreglene fra offentlig tjenstepensjon kan bli påvirket av ny arbeidsinntekt. Kommer den nye arbeidsinntekten fra et stillingsforhold som gir ny opptjening i offentlig tjenstepensjon, blir alderspensjonen redusert. For medlemmer av SPK reduseres alderspensjon under utbetaling med uttaksgraden, slik at pensjon utbetales av forskjellen mellom pensjonsgrunnlaget i tidligere stilling og pensjonsgrunnlaget i ny stilling. Annen arbeidsinntekt, som for eksempel inntekt fra privat sektor, gir ingen slik reduksjon.

Det er også ordninger med såkalt pensjonistlønn. Slik avlønning kan mottas uten at alderspensjonen blir redusert. Ordningen i staten er lovregulert gjennom en forskrift til § 5 i Statens pensjonskasseloven. Nærmere detaljer framgår av Statens personalthåndbok punkt 10.12.2. Personer som mottar pensjonistlønn beholder pensjonen uforandret og skal ikke meldes inn i pensjonsordningen.

Alderspensjon beregnet etter nye opptjeningsregler (etter kapittel 5 a i Statens pensjonskasseloven) som i utgangspunktet gis til medlemmer født i 1963 og senere, blir ikke påvirket av ny arbeidsinntekt. Pensjonen reduseres altså ikke for arbeidsinntekten slik pensjonen etter bruttoordningen gjør.

Etter gjeldende rett får imidlertid personer som er født i 1963 og senere, og har særaldersgrense, pensjon etter bruttoreglene fram til fylte 67 år. Det er da også de tilhørende reglene for inntektsavkorting som gjelder.

3.4 Samordning av pensjons- og trygdeytelser

Lov 6. juli 1957 nr. 57 om samordning av pensjons- og trygdeytelser regulerer samordningen av en rekke ulike kombinasjoner av pensjoner og trygder som en person kan få samtidig fra to eller flere pensjonsordninger og trygder. I tillegg er det gitt mange forskrifter som supplerer samordningsloven. Samordningsloven regulerer hvor mye samlet pensjon en person kan få samtidig fra to eller flere av pensjons- og trygdeordningene. Ytelsene fra folketrygden gis uten reduksjon når en person samtidig mottar ytelser fra andre pensjons- og trygdeordninger som går inn under samordningsloven. Samordningsloven har i dag særlig praktisk betydning når en person har rett til pensjon både fra folketrygden og fra en av de offentlige tjenstepensjonsordningene. Det er pensjonen fra tjenstepensjonsordningen som da skal reduseres.

Alderspensjon fra folketrygden

Det følger av samordningsloven § 3 første ledd at samordningsloven omfatter alderspensjon etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse kapittel 5 (alderspensjon – bruttopensjon) og § 26 h (oppsatt alderspensjon for tjenestetid før 2020 for medlemmer født i 1963 eller senere. Det følger av dette at brutto alderspensjon etter kapittel 5 skal samordnes med alderspensjon fra folketrygden, men at påslagspensjon etter Statens pensjonskasseloven kapittel 5 a ikke skal samordnes med alderspensjon fra folketrygden. Det samme systemet gjelder tilsvarende for pensjoner fra andre tjenstepensjonsordninger.

Når det gjelder samordningsberegningen, er denne ulik for alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19 og kapittel 20. Brutto alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning samordnes med alderspensjon fra folketrygden etter folketrygdloven kapittel 19 etter reglene i samordningsloven §§ 19, 23 og 24. Bestemmelsene i lovens § 24 ble gitt med virkning fra 2011 i forbindelse med tilpasningen av offentlig tjenstepensjon til pensjonsreformen. Samordningen foretas tidligst fra fylte 67 år.

Ved lov 15. juni 2018 nr. 30 vedtok Stortinget regler om samordning av alderspensjon fra tjenstepensjonsordning med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20 for medlemmer født i 1962 eller tidligere, jf. samordningsloven § 24 a. Samordningen foretas tidligst fra fylte 67 år.

For personer i årskullene 1954–1962 skal det foretas en forholdsmessig samordning, jf. samordningsloven § 24 b.

De som er født i 1963 eller senere og som har opptjening i bruttoordningen, skal få en oppsatt pensjon fra denne ordningen når de starter å tjene opp pensjonsrettigheter i påslagsordningen. Det går videre fram at de som er født i 1963 eller senere skal kunne ta ut den oppsatte bruttopensjonen fleksibelt fra 62 år. Ved uttak av oppsatt bruttopensjon før 67 år, skal det skje en foreløpig samordning, jf. samordningsloven § 24 c nr. 1. Det skal ikke samordnes med opptjening i folketrygden etter 67 år. Ved uttak av bruttopensjon før 67 år, skal årlig pensjon beregnes på nytt fra 67 år, og det skal foretas et samordningsoppgjør, jf. samordningsloven § 24 c nr. 2.

Uføretrygd fra folketrygden

Brutto alderspensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning skal samordnes med uføretrygd fra folketrygden. Etter samordningsloven § 19 andre ledd skal det gjøres et fradrag for $\frac{3}{4}$ av folketrygdens grunnbeløp, som reduseres ved manglende tjenestetid eller redusert uttaksgrad. Videre følger det av § 23 nr. 1 tredje ledd at det gjøres fradrag for den delen av uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12 som overstiger folketrygdens grunnbeløp. Dersom uføretrygden er gradert, eller redusert for trygdetid, skal det ved samordningen legges til grunn et forholdsmessig redusert grunnbeløp. Gjenlevendetillegg etter folketrygdloven § 12-18 skal ikke inngå i samordningen.

Etterlatteytelser i folketrygden

Etterlatteytelsene i folketrygden ble lagt om med virkning fra 1. januar 2024. Personer som hadde en etterlattepensjon fra folketrygden på omleggingstidspunktet fikk beholde

denne i en overgangsperiode på nærmere vilkår. En særalderspensjon samordnes med en etterlattepensjon før 67 år ved å gjøre et fradrag for grunnpensjon med $\frac{3}{4}$ av folketrygdens grunnbeløp, jf. samordningsloven § 19 andre ledd og det særtillegget som eventuelt kommer til utbetaling, jf. samordningsloven § 23 nr. 1 andre ledd. Er tjenestetiden kortere enn full tid, skjer det en forholdsmessig reduksjon av samordningsfradraget. Tilsvarende gjelder når folketrygdytelsen er redusert som følge av kortere trygdetid enn 40 år. I tilfeller der ektefellepensjonen er redusert for arbeidsinntekt, skal samordningsfradraget i tjenstepensjonen også reduseres etter samme prosentsats som pensjonen fra folketrygden er redusert med, likevel slik at dersom tjenstepensjonen er gradert, benyttes den laveste av gradene

For nye tilfeller etter 2024 er det innført en omstillingsstønad i folketrygden. Ved lov 16. juni 2023 nr. 35 vedtok Stortinget endringer i samordningsreglene som følge av endringene i folketrygden. Tilsvarende samordningsregel som for etterlattepensjon ble innført for den nye omstillingsstønaden, noe som innebærer at alderspensjonen før 67 år skal reduseres med et beløp som svarer til inntil tre fjerdedeler av grunnbeløpet så lenge det løper omstillingsstønad, jf. samordningsloven § 22 nr. 4.

Videre ble det foreslått at det gjøres en forholdsmessig reduksjon av samordningsfradraget dersom tjenstepensjonen ikke er beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid eller tjenstepensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent. I tilfeller der omstillingsstønaden er redusert for arbeidsinntekt, skal samordningsfradraget i tjenstepensjonen reduseres etter samme prosentsats som omstillingsstønaden er redusert med, likevel slik at dersom tjenstepensjonen også er gradert, benyttes den laveste av gradene. Dersom avdøde ikke har 40 års trygdetid i folketrygden, reduseres også fradraget etter samordningsloven forholdsmessig. samordningsloven § 22 nr. 4 første punktum.

4 Ansatte i stillinger med særaldersgrenser

Om lag én av tre offentlige ansatte jobber i en stilling med en særaldersgrense på 60, 63 eller 65 år. I staten har 10–15 prosent av de ansatte en særaldersgrense, mens rundt 30 prosent i kommunene er ansatt i en stilling med særaldersgrense. I helseforetakene har omtrent halvparten av de ansatte en særaldersgrense.

Dette kapittelet inneholder statistikk for personer med særaldersgrenser fra Kommunal landspensjonskasse, Statens pensjonskasse og Oslo pensjonsforsikring. Dette omfatter majoriteten av personer ansatt i en stilling med særaldersgrense, men ikke alle. Flere kommuner, særlig store kommuner, har egne pensjonskasser. Disse pensjonskassene vil også ha personer med særaldersgrenser som en del av medlemsbestanden. Departementet har ikke hatt tilgang til data fra disse kommunene, og det samme gjelder noen helseforetak.

4.1 Kommunal landspensjonskasse

I dette avsnittet oppgis det statistikk fra Kommunal landspensjonskasse (KLP). Samlet sett var det omtrent 182 000 aktive medlemmer, inkludert delvis pensjonister, med en særaldersgrense i KLP ved utgangen av 2023. Blant disse hadde 95 prosent en særaldersgrense på 65 år, mens de resterende 5 prosentene hadde en særaldersgrense på 60 år. Omtrent 16 000 av de aktive medlemmene er født i 1962 eller tidligere, og disse berøres ikke av forslaget om nye pensjonsregler for personer født i 1963 eller senere.

4.1.1 Antall medlemmer og stillingsandel

Tabell 4.1 viser antall aktive medlemmer i KLP ved utgangen av 2023 med særaldersgrense 65 år etter fødselsår samlet for alle pensjonsordningene for offentlig tjenestepensjon (også kalt risikofelleskap) og for de ulike ordningene hver for seg (Fellesordningen for fylkeskommuner, Pensjonsordningen for sykepleiere, Fellesordningen for statlige helseforetak og Fellesordningen for kommuner og bedrifter). De ulike virksomhetene innenfor hver av ordningene står ovenfor lik pensjonspremie. Aktive medlemmer inkluderer også delvis pensjonister. Nederst i tabellen vises kvinneandelen innenfor det enkelte risikofellesskap. Kommunalt ansatte med en særaldersgrense på 65 år jobber i stillinger som sykepleiere, hjelpepleiere, helsefagarbeidere, jordmødre, fysioterapeuter, tannleger, lederstillinger innen brann, sjåfører, renholdere, badebetjenter, feiere, ledere i kommune og fylke og stillinger innen E-verksektoren hvor hovedfunksjon er arbeid ved linjer i luftstrek.

Tabell 4.1 Antall aktive medlemmer i KLP per 31.12.2023 med særaldersgrense 65 år etter fødselsår og kvinneandel

	Samlet	Fylkes- kommuner	Sykepleiere	Statlige helseforetak	Kommuner og bedrifter
1962 og eldre	15 782	272	6 240	1 174	8 096
1963–1964	7 983	125	3 299	484	4 075
1965–1969	20 283	300	8 731	1 239	10 013
1970–1974	21 058	345	9 392	1 300	10 021
1975–1979	19 520	329	9 430	1 213	8 548
1980–1984	19 216	313	9 328	1 258	8 317
1985–1989	20 686	290	10 705	1 180	8 511
1990–1994	21 524	204	12 108	1 263	7 949
1995 og yngre	26 698	190	13 240	2 065	11 203
Totalt	172 750	2 368	82 473	11 176	76 733
Andel kvinner		85 %	90 %	78 %	85 %

Kilde: KLP.

Samlet sett var det 172 750 medlemmer i KLP med en særaldersgrense på 65 år ved utgangen av 2023. De fleste av disse var medlemmer av Pensjonsordningen for sykepleiere (48 prosent) eller Fellesordningen for kommuner og bedrifter (44 prosent). Kvinneandelen er høy i alle risikofellesskapene, og høyest i Pensjonsordningen for sykepleiere hvor kvinneandelen var 90 prosent ved utgangen av 2023. Blant medlemmene i KLP med en særaldersgrense på 65 år, var 75 prosent født i 1970 eller senere ved utgangen av 2023. Ni prosent av de aktive medlemmene med særaldersgrense 65 år er født i 1962 eller tidligere.

Tabell 4.2 viser antall aktive medlemmer i KLP med særaldersgrense 60 år etter fødselsår samlet for alle risikofellesskapene og isolert sett for Fellesordningen for statlige helseforetak og Fellesordningen for kommuner og bedrifter ved utgangen av 2023. Delvis pensjonister er inkludert. Nederst i tabellen vises kvinneandelen innenfor det enkelte risikofellesskap. Kommunalt ansatte med en særaldersgrense på 60 år jobber i stillinger innen brann (brannkonstabler, underbrannmester, brannformann, brannmester og overbrannmester med utrykningsplikt) og som ambulansesjåfører.

Tabell 4.2 Antall aktive medlemmer i KLP per 31.12.2023 med særaldersgrense 60 år etter fødselsår og kvinneandel

	Samlet	Statlige helseforetak	Kommuner og bedrifter
1962 og eldre	351	102	249
1963-1969	1 240	363	877
1970-1974	1 261	359	902
1975-1979	1 185	357	828
1980-1984	1 234	360	874
1985-1989	1 391	401	990
1990-1994	1 258	495	763
1995 og yngre	1 503	974	529
Totalt	9 423	3 411	6 012
Andel kvinner		45 %	5 %

Kilde: KLP.

Ved utgangen av 2023 var det samlet sett omtrent 9 400 medlemmer i KLP med en særaldersgrense på 60 år. De fleste av disse var medlemmer av Fellesordningen for kommuner og bedrifter (64 prosent), og resten var medlemmer av Fellesordningen for statlige helseforetak (36 prosent). Majoriteten av medlemmene i KLP med en særaldersgrense på 60 år er menn; I Fellesordningen for statlige helseforetak var 45 prosent kvinner, mens kvinneandelen i Fellesordningen for kommuner og bedrifter var 5 prosent ved utgangen av 2023. Majoriteten av medlemmene i KLP med en særaldersgrense på 60 år, 83 prosent ved utgangen av 2023, er født i 1970 eller senere. Fire prosent av de aktive medlemmene med særaldersgrense 60 år er født i 1962 eller tidligere.

Tabell 4.3 viser medlemmene i KLP med en særaldersgrense på 65 år fordelt etter stillingsintervaller for Fellesordningen for fylkeskommuner, Pensjonsordningen for sykepleiere, Fellesordningen for statlige helseforetak og Fellesordningen for kommuner og bedrifter ved utgangen av 2023. Tabellen viser antallet aktive medlemmer, ekskludert delvis pensjonister, innen hvert risikofellesskap fordelt etter stillingsintervallene mindre enn 20 prosent, 20–49 prosent, 50–79 prosent, 80–99 prosent og 100 prosent. Videre oppgis hvor stor andel av medlemmene i hvert risikofellesskap dette utgjør, samt gjennomsnittlig stillingsprosent for hvert stillingsintervall.

I Fellesordningen for fylkeskommuner og Pensjonsordningen for sykepleiere jobber over 60 prosent i full stilling, mens tilsvarende gjelder omtrent halvparten i Fellesordningen for statlige helseforetak og rundt 45 prosent i Fellesordningen for kommuner og bedrifter. Innenfor alle risikofellesskapene i KLP har majoriteten av medlemmene en stillingsandel på 80 prosent eller mer. Andelen med en stillingsandel på 50 prosent eller mer er høyest innen Pensjonsordningen for sykepleiere (96 prosent), etterfulgt av Fellesordningen for fylkeskommuner (89 prosent) og Fellesordningen for kommuner og bedrifter (85 prosent), mens den er lavest for Fellesordningen for statlige helseforetak (78 prosent). Omfanget av små stillinger, dvs. en stillingsandel under 20 prosent, er lavest i Pensjonsordningen for

sykepleiere (0,2 prosent) og høyest i Fellesordningen for statlige helseforetak (11,5 prosent).

Tabell 4.3 Antall aktive medlemmer i KLP per 31.12.2023 med særaldersgrense 65 år etter stillingsintervall

	Stillingsintervall	Antall	Andel av alle i risikofellesskapet	Gjennomsnittlig stillingsprosent
Fylkeskommuner	<20	100	4,4 %	9,0
	20–49	150	6,6 %	33,2
	50–79	188	8,3 %	62,9
	80–99	390	17,3 %	89,5
	100	1 431	63,3 %	100,0
Sykepleiere	<20	129	0,2 %	9,6
	20–49	2 971	3,8 %	33,2
	50–79	9 467	12,0 %	67,3
	80–99	17 817	22,6 %	86,9
	100	48 529	61,5 %	100,0
Statlige helseforetak	<20	1 221	11,5 %	10,0
	20–49	1 105	10,4 %	31,8
	50–79	1 408	13,3 %	65,7
	80–99	1 649	15,5 %	87,2
	100	5 230	49,3 %	100,0
Kommuner og bedrifter	<20	5 378	7,4 %	9,4
	20–49	5 429	7,5 %	33,6
	50–79	11 384	15,7 %	66,6
	80–99	17 587	24,2 %	88,9
	100	32 855	45,2 %	100,0

Kilde: KLP.

Tabell 4.4 viser medlemmene i KLP med en særaldersgrense på 60 år fordelt etter stillingsintervaller for Fellesordningen for statlige helseforetak og Fellesordningen for kommuner og bedrifter ved utgangen av 2023. Tabellen viser antallet aktive medlemmer, ekskludert delvis pensjonister, innen hvert risikofellesskap fordelt etter stillingsintervallene mindre enn 20 prosent, 20–49 prosent, 50–79 prosent, 80–99 prosent og 100 prosent. Videre oppgis hvor stor andel av medlemmene i hvert risikofellesskap dette utgjør, samt gjennomsnittlig stillingsprosent for hvert stillingsintervall.

I Fellesordningen for statlige helseforetak er de fleste med særaldersgrense 60 år ansatt i full stilling (78 prosent), og omtrent ni av ti har en stillingsandel på 50 prosent eller mer.

Videre er andelen med en stillingsandel under 20 prosent omtrent 5 prosent i Fellesordningen for statlige helseforetak. I Fellesordningen for kommuner og bedrifter er fordelingen mellom stillingsintervallene nesten motsatt; i underkant av 20 prosent er ansatt i full stilling, og nesten 75 prosent har en stillingsandel under 20 prosent. Blant medlemmene med en stillingsandel under 20 prosent er gjennomsnittlig stillingsandel rundt fire prosent, noe som er relativt lavt sammenlignet med gjennomsnittlig stillingsandel i Fellesordningen for statlige helseforetak som er omtrent 9 prosent. Den høye andelen med små stillinger innen Fellesordningen for kommuner og bedrifter skyldes blant annet at det er utbredt med små stillinger blant brannkonstabler.

Tabell 4.4 Antall aktive medlemmer i KLP per 31.12.2023 med særaldersgrense 60 år etter stillingsintervall

	Stillingsintervall	Antall	Andel av alle i risikofellesskapet	Gjennomsnittlig stillingsprosent
Statlige helseforetak	<20	180	5,3 %	8,8
	20–49	183	5,4 %	33,3
	50–79	226	6,7 %	62,6
	80–99	154	4,6 %	89,2
	100	2 635	78,0 %	100,0
Kommuner og bedrifter	<20	4 406	73,7 %	4,1
	20–49	354	5,9 %	29,0
	50–79	42	0,7 %	63,3
	80–99	27	0,5 %	90,2
	100	1 151	19,2 %	100,0

Kilde: KLP.

4.1.2 Pensjonsuttak og tjenestetid

Personer med en særaldersgrense på 65 år kan gå av med pensjon, særalderspensjon eller AFP, fra 62 år. KLP har sett på hvilken pensjonsytelse personer med en særaldersgrense på 65 år og som var 66 år ved utgangen av 2023, dvs. personer født i 1957, har tatt ut og hvor mange som fortsatt var aktive.

Figur 4.1 viser uttaksmønstre for pensjon for personer i 1957-kullet med en særaldersgrense på 65 år etter uttaksalder, samt andelen fortsatt aktive, for Pensjonsordningen for sykepleiere, Fellesordningen for statlige helseforetak og samlet for Fellesordningen for kommuner og bedrifter og Fellesordningen for fylkeskommuner. Oppsatte pensjoner og uføre inngår ikke. Innenfor hvert risikofellesskap summerer uttaksandelene for de ulike uttaksalderne og andelen fortsatt aktive seg til 100 prosent.

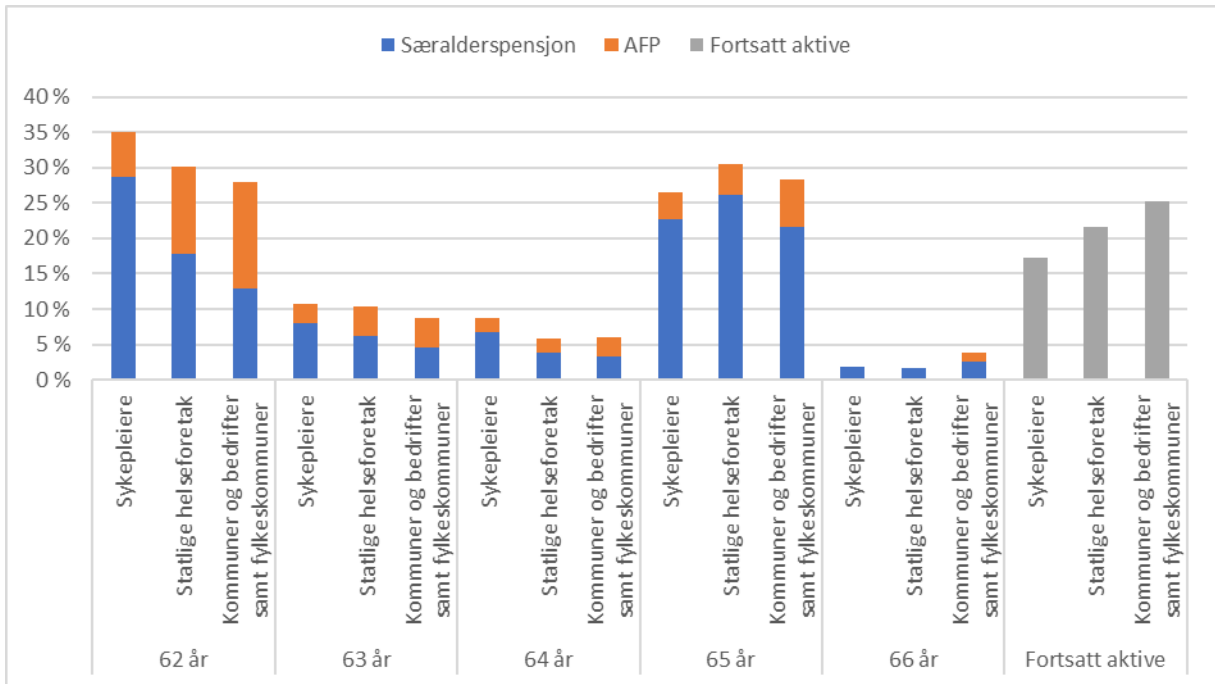
Figur 4.1 illustrerer at 62 og 65 år er de vanligste aldrene for uttak av pensjon for personer med særaldersgrense 65 år; Rundt 60 prosent av medlemmene velger å starte pensjonsuttaket ved 62 eller 65 år – enten ved å ta ut særalderspensjon etter 85-årsregelen eller ved å ta ut AFP. Dette gjelder for samtlige risikofellesskap.

Andelen blant 1957-kullet som tok ut pensjon ved 62 år er høyest blant medlemmene i Pensjonsordningen for sykepleiere, hvor 35 prosent tok ut pensjon ved 62 år, mens tilsvarende andel er rundt 30 prosent for de andre risikofellesskapene. I Pensjonsordningen for sykepleiere tok de fleste som startet pensjonsuttaket ved 62 år ut særalderspensjon, mens noe over halvparten av medlemmene i Fellesordningen for kommuner og bedrifter og Fellesordningen for fylkeskommuner tok ut AFP.

Andelen blant 1957-kullet som tok ut pensjon ved 65 år er noe høyere blant medlemmene i Fellesordningen for statlige helseforetak (30 prosent) enn i de andre risikofellesskapene; 26 prosent i Pensjonsordningen for sykepleiere og 28 prosent i Fellesordningen for kommuner og bedrifter og Fellesordningen for fylkeskommuner. Ved 65 år tar majoriteten med en særaldersgrense 65 år ut særalderspensjon og et mindretall tar ut AFP. Dette gjelder alle risikofellesskapene.

Den høyeste andelen som fortsatt var aktive ved 66 år blant medlemmene født i 1957 er i Fellesordningen for kommuner og bedrifter og Fellesordningen for fylkeskommuner, hvor 25 prosent fortsatt var i jobb ved utgangen av 2023. Andelen fortsatt aktive ved 66 år var 22 prosent i Fellesordningen for statlige helseforetak og 17 prosent i Pensjonsordningen for sykepleiere, men i sykepleierordningen er det en høyere andel som er i jobb siden innmeldingsgrensen er 20 prosent av full stilling. Stortinget vedtok 7. november 2023 at minstegrensen for innmelding i sykepleierordningen skal oppheves, men innmeldingsgrensen på 20 prosent gjelder fram til loven er endret.

Figur 4.1 Uttaksmønstre for 1957-kullet med særaldersgrense 65 år i KLP etter uttaksalder og andel fortsatt aktive per 31.12.2023. Prosent

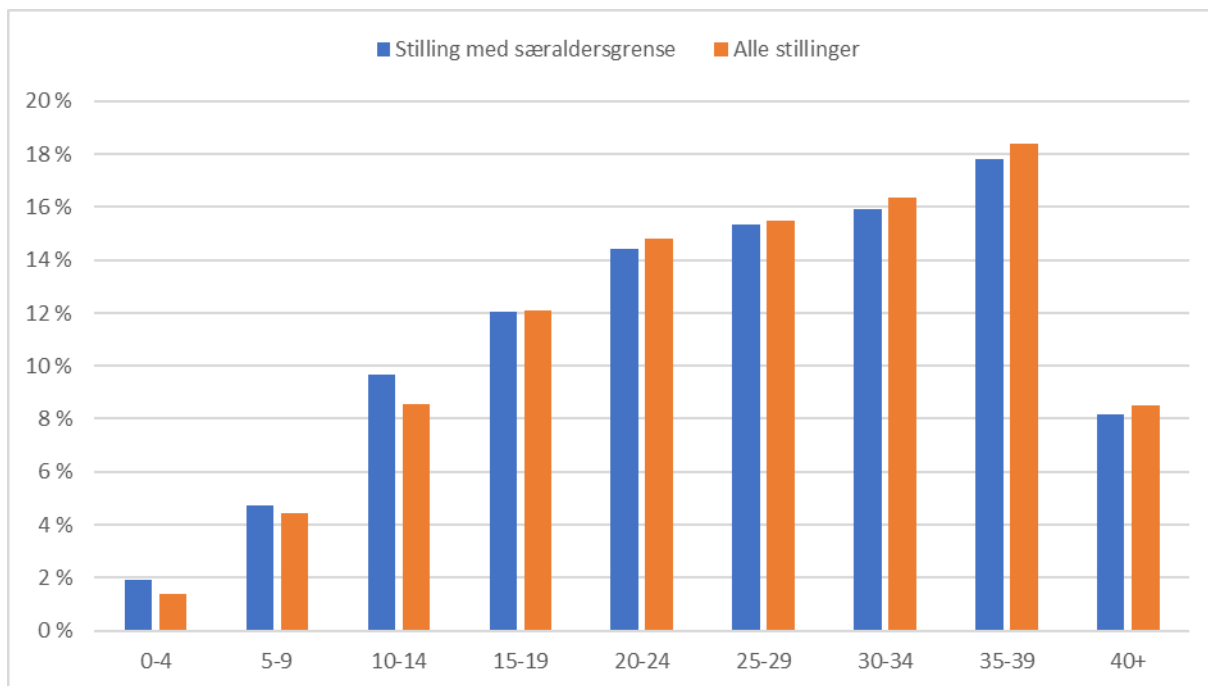
Kilde: KLP.

Figur 4.2 viser fordeling av tjenestetid for arbeidsføre medlemmer i KLP født i 1957 med en særaldersgrense på 65 år etter tidsintervallene 0–4 år, 5–9 år, 10–14 år, 15–19 år, 20–24 år, 25–29 år, 30–34 år, 35–39 år og 40 eller flere år når medlemmene var 66 år. I figuren skiller det på opptjening i KLP fra alle stillinger og kun fra stillinger med en særaldersgrense. Aldersgrensen er fastsatt 31. desember 2023 og antall år med ulike aldersgrenser ved tidligere ansettelsesforhold er satt ved sluttdato. Blant medlemmene i KLP med en særaldersgrense på 65 år født i 1957 var 70 prosent registrert som arbeidsføre medlemmer per 31. desember 2023.

For alle tidsintervallene er det relativt liten forskjell på tjenestetid kun fra en stilling med særaldersgrense og fra alle stillinger i KLP. Dette skyldes blant annet at mange av medlemmene med en særaldersgrense jobber i en stilling med særaldersgrense i store deler av yrkeskarrieren. Tjenestetiden fanger imidlertid ikke opp endringer i aldersgrensen innenfor samme ansettelsesforhold.

Blant arbeidsføre i 1957-kullet med en særaldersgrense på 65 år hadde 57 prosent en tjenestetid på 25 år eller mer fra en stilling med særaldersgrense ved utgangen av 2023, dvs. ved fylte 66 år, 18 prosent hadde en tjenestetid på 35 til 39 år og 8 prosent hadde 40 eller flere år. Gjennomsnittlig antall opptjeningsår ved fylte 66 år fra en stilling med særaldersgrense var 26,5 år for arbeidsføre i 1957-kullet.

Figur 4.2 Fordeling av tjenestetid for 1957-kullet med særaldersgrense 65 år i KLP etter tidsintervaller for tjenestetid per 31.12.23, arbeidsføre. Prosent

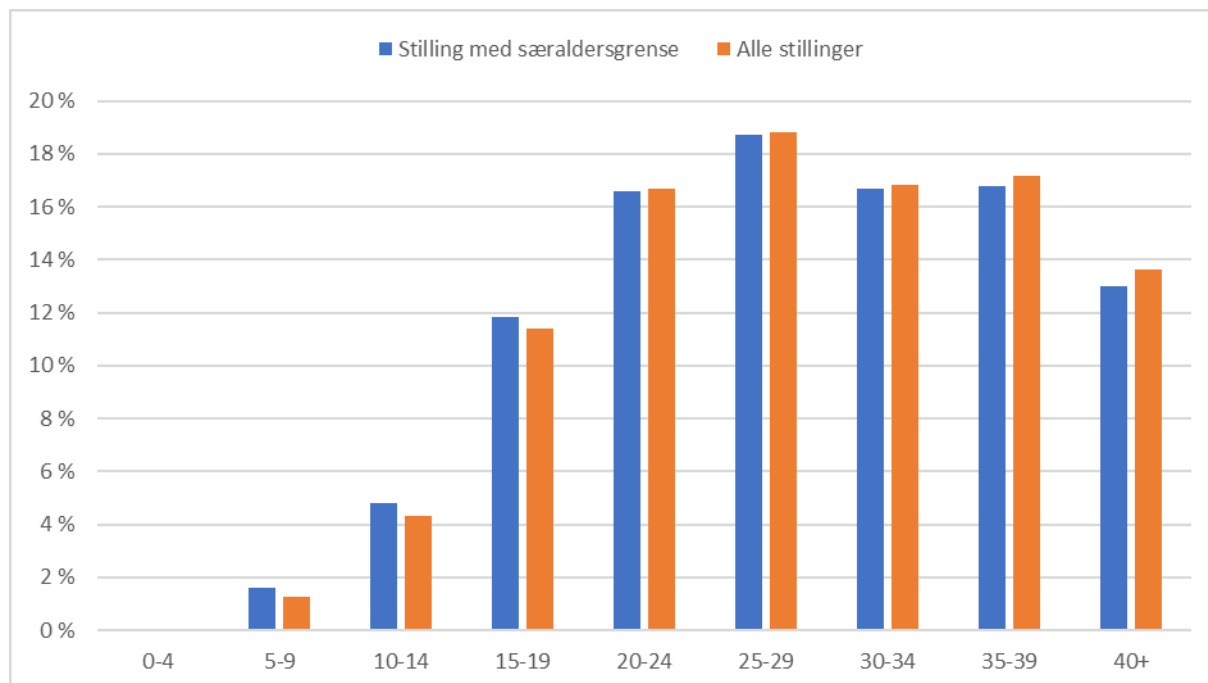

Kilde: KLP.

Figur 4.3 viser tilsvarende fordeling av tjenestetid for uføre medlemmer i KLP født i 1957 med en særaldersgrense på 65 år.

Blant uføre i 1957-kullet med en særaldersgrense på 65 år var det en noe høyere andel med lange yrkeskarrierer enn blant de arbeidsføre; 65 prosent av de uføre 66-åringene hadde en tjenestetid på 25 år eller mer fra en stilling med særaldersgrense, 17 prosent hadde en tjenestetid mellom 35 og 39 år fra en stilling med særaldersgrense, og 13 prosent hadde 40 år eller mer fra en stilling med særaldersgrense. Gjennomsnittlig antall opptjeningsår ved fylte 66 år fra en stilling med særaldersgrense var i gjennomsnitt 29 år for uføre i 1957-kullet.

Figur 4.3 Fordeling av tjenestetid for 1957-kullet med særaldersgrense 65 år i KLP etter tidsintervaller for tjenestetid per 31.12.23, uføre. Prosent

Kilde: KLP.

4.2 Statens pensjonskasse

I dette avsnittet oppgis det statistikk fra Statens pensjonskasse (SPK). Samlet sett var det omtrent 33 000 aktive medlemmer, inkludert delvis pensjonister og delvis uføre, med en særaldersgrense i SPK ved utgangen av 2023. Blant disse hadde 72 prosent en særaldersgrense på 60 år, 13 prosent en særaldersgrense på 63 år og 15 prosent en særaldersgrense på 65 år.

4.2.1 Antall medlemmer og stillingsandel

Tabell 4.5 viser antall aktive medlemmer i SPK med særaldersgrense 60 år etter fødselsår samlet for alle og isolert sett for sektorgrupperingene Forsvar, Politi og Øvrige. Aktive medlemmer inkluderer også delvis pensjonister, permitterte og delvis uføre. Nederst i tabellen vises kvinneandelen innenfor den enkelte sektor.

Samlet var det rett over 24 000 medlemmer i SPK med en særaldersgrense på 60 år ved utgangen av 2023. De fleste av disse var ansatt i Forsvar (56 prosent) eller Politi (41 prosent). Militært tilsatte kan ha en aldersgrense på 35 eller 60 år, hvorav kun aldersgrensen på 60 år gir rett til pensjon. Innmelding til SPK fra Forsvaret skiller ikke mellom ansatte med særaldersgrense 60 år og ansatte med aldersgrense 35 år. Dette betyr at antallet personer med en særaldersgrense på 60 år overvurderes for de yngste årskullene da ikke alle disse personene vil fortsette i Forsvaret etter 35 år. Personer født i 1988 fylte 35 år i 2023. Innenfor både Forsvar, Politi og gruppen Øvrige er majoriteten av de ansatte menn. Lavest andel kvinner var det i gruppen Øvrige (7 prosent), etterfulgt av Forsvar (17

prosent) og høyeste kvinneandel var innen Politi (37 prosent). Blant medlemmene i SPK med en særaldersgrense på 60 år, var 90 prosent født i 1970 eller senere ved utgangen av 2023. Denne andelen påvirkes av det høye antallet ansatte under 35 år i Forsvaret. Ser vi kun på Politi og Øvrige, er andelen født i 1970 eller senere 89 prosent. Ved utgangen av 2023 var under 100 personer (0,3 prosent) blant de aktive medlemmene med særaldersgrense 60 år født i 1962 eller tidligere. 1962-kullet fylte 61 år i 2023. Innenfor Forsvaret er det pliktig avgang ved særaldersgrensen på 60 år, mens plikten til å fratre ble opphevet fra 1. juli 2021 for andre offentlig ansatte.

Tabell 4.5 Antall aktive medlemmer i SPK per 31.12.2023 med særaldersgrense 60 år etter fødselsår og kvinneandel

	Samlet	Forsvar ¹	Politi	Øvrige ²
1962 og eldre	79	24	44	11
1963–1964	238	145	68	25
1965–1969	2 151	1 088	878	185
1970–1974	2 232	1 028	1 064	140
1975–1979	2 292	1 104	1 080	108
1980–1984	2 223	995	1 149	79
1985–1989	3 384	1 412	1 905	67
1990–1994	4 473	2 053	2 386	34
1995 og yngre	6 957	5 617	1 309	31
Totalt	24 029	13 466	9 883	680
Andel kvinner		17 %	37 %	7 %

1) Innmelding fra Forsvaret skiller ikke mellom ansatte med særaldersgrense 60 år og ansatte med aldersgrense 35 år. Totalt antall ansatte i Forsvaret med særaldersgrense 60 år er dermed overvurdert da ikke alle i de yngste alderskullene fortsetter i Forsvaret etter 35 år.

2) Øvrige omfatter i hovedsak medlemmer innen Forsvarets forskningsinstitutt, Forsvarsbygg, Forsvarsdepartementet, Forsvarsmateriell, Kystverket, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Spesialenheten for politisaker.

Kilde: SPK.

Tabell 4.6 viser antall aktive medlemmer i SPK med særaldersgrense 63 år etter fødselsår samlet for alle og isolert sett for sektorgrupperingene Kriminalomsorg, Politi og Øvrige. Delvis pensjonister, permitterte og delvis uføre er inkludert. Nederst i tabellen vises kvinneandelen innenfor den enkelte sektor.

Samlet sett var det rundt 4 200 medlemmer i SPK med en særaldersgrense på 63 år ved utgangen av 2023. De fleste av disse var ansatt innen Kriminalomsorg (62 prosent) eller Politi (27 prosent). Majoriteten av medlemmene er menn innen både Kriminalomsorg, Politi og gruppen Øvrige. Kvinneandelen var i 2023 høyest innen Kriminalomsorg (42 prosent), deretter Politi (37 prosent) og lavest for gruppen Øvrige (30 prosent). Ved

utgangen av 2023 var 80 prosent av medlemmene i SPK med en særaldersgrense på 63 år født i 1970 eller senere, og 2 prosent var født i 1962 eller tidligere.

Tabell 4.6 Antall aktive medlemmer i SPK per 31.12.2023 med særaldersgrense 63 år etter fødselsår og kvinneandel

	Samlet	Kriminalomsorg	Politi	Øvrige ¹
1962 og eldre	100	47	17	36
1963–1964	147	111	15	21
1965–1969	606	393	85	128
1970–1974	506	323	95	88
1975–1979	475	327	80	68
1980–1984	433	280	108	45
1985–1989	571	362	180	29
1990–1994	737	423	292	22
1995 og yngre	660	379	261	20
Totalt	4 235	2 645	1 133	457
Andel kvinner		42 %	37 %	30 %

1) Øvrige omfatter i hovedsak medlemmer innen Befalets fellesorganisasjon, Fellesorganisasjonen, Havforskningsinstituttet, Hovedredningsentralen, LO stat, Meteorologisk institutt, Norges juristforbund, Norges offisers- og spesialistforbund, Norsk fengsels- og friomsorgsforbund, Norsk tjenestemannslag, Politiets fellesforbund, Skolens landsforbund, Statens kartverk og Utdanningsforbundet.

Kilde: SPK.

Tabell 4.7 viser antall aktive medlemmer i SPK med særaldersgrense 65 år etter fødselsår samlet for alle og isolert sett for sektorgrupperingene Forsvar, Kriminalomsorg, Politi og Øvrige. Delvis pensjonister, permitterte og delvis uføre er inkludert. Nederst i tabellen vises kvinneandelen innenfor den enkelte sektor.

Samlet sett var det omtrent 5 000 medlemmer i SPK med en særaldersgrense på 65 år ved utgangen av 2023. Blant disse var 72 prosent ansatt innen gruppen Øvrige, 18 prosent innen Kriminalomsorg, 7 prosent innen Politi og 3 prosent innen Forsvar. Blant medlemmene i SPK med en særaldersgrense på 65 år var omtrent halvparten av de ansatte kvinner innen gruppene Øvrige og Kriminalomsorg, mens kvinneandelen var vel 40 prosent innen Forsvar og Politi. Ved utgangen av 2023 var rundt halvparten av medlemmene i SPK med en særaldersgrense på 65 år født i 1970 eller senere, og 20 prosent var født i 1962 eller tidligere.

Tabell 4.7 Antall aktive medlemmer i SPK per 31.12.2023 med særaldersgrense 65 år etter fødselsår og kvinneandel

	Samlet	Forsvar	Kriminalomsorg	Politi	Øvrige ¹
1962 og eldre	988	22	99	28	839
1963–1964	494	7	65	18	404
1965–1969	892	21	175	57	639
1970–1974	792	19	141	66	566
1975–1979	663	21	103	65	474
1980–1984	452	18	90	41	303
1985–1989	325	19	69	29	208
1990–1994	206	12	61	21	112
1995 og yngre	133	12	68	16	37
Totalt	4 945	151	871	341	3 582
Andel kvinner		42 %	48 %	41 %	52 %

1) Øvrige omfatter i hovedsak medlemmer innen Agilia, Arbeids- og velferdsetaten, Avinor, Bane Nor, Brønnøysundregistrene, Cargo net, Departementets sikkerhets- og serviceorganisasjon, Direktoratene, Forsvarsbygg, Fylkeskommuner, Go-Ahead Norge, Høyskoler, Institutt for energiteknikk, Kommuner, Kystverket, Meteorologisk institutt, Nidaros domkirkes restaureringsarbeider, Norges- vassdrags- og energidirektorat, Norsk institutt for bioøkonomi, Riksrevisjonen, Sametinget, SJ Norge, Statens vegvesen, Statsbygg, Statsforvalteren, Statsministerens kontor, Stortinget, Svalbard lufthavn, Universitet, Universitetssykehus, Videregående skoler og Vy.

Kilde: SPK.

Tabell 4.8 viser medlemmene i SPK med en særaldersgrense på 60 år fordelt etter stillingsintervaller for Forsvar, Politi og Øvrige ved utgangen av 2023.

Tabell 4.8 Antall aktive medlemmer i SPK per 31.12.2023 med særaldersgrense 60 år etter stillingsintervall

	Stillingsintervall	Antall	Andel av alle i sektoren	Gjennomsnittlig stillingsprosent
Forsvar	<20	9	0,1 %	6,9
	20–49	25	0,2 %	30,0
	50–79	34	0,3 %	53,4
	80–99	40	0,3 %	80,7
	100	13 358	99,2 %	100,0
Politi	<20	39	0,4 %	4,8
	20–49	33	0,3 %	30,6
	50–79	77	0,8 %	58,0
	80–99	96	1,0 %	82,3
	100	9 638	97,5 %	100,0
Øvrige	<20	<5	-	0,8
	20–49	<5	-	35,6
	50–79	0	0,0 %	-
	80–99	<5	-	80,0
	100	674	100,0 %	100,0

Tall som ikke kan oppgis som følge av for lavt antall personer er markert med «-».

Kilde: SPK.

Tabell 4.8 viser antallet aktive medlemmer, inkludert delvis pensjonister, permitterte og delvis uføre, innen hver sektorgruppe fordelt etter stillingsintervallene mindre enn 20 prosent, 20–49 prosent, 50–79 prosent, 80–99 prosent og 100 prosent. Videre oppgis hvor stor andel av medlemmene innen hver sektor dette utgjør, samt gjennomsnittlig stillingsprosent for hvert stillingsintervall.

Innenfor både Forsvar, Politi og gruppen Øvrige er nesten alle ansatt i full stilling; 99 prosent innen Forsvar, 98 prosent innen Politi og tilnærmet 100 prosent i gruppen Øvrige. Andelen med en lav stillingsandel, dvs. stillingsandel under 20 prosent, er dermed neglisjerbar i alle gruppene.

Tabell 4.9 viser tilsvarende fordeling av medlemmene i SPK med en særaldersgrense på 63 år fordelt etter stillingsintervaller for Forsvar, Kriminalomsorg, Politi og Øvrige ved utgangen av 2023.

Tabell 4.9 Antall aktive medlemmer i SPK per 31.12.2023 med særaldersgrense 63 år etter stillingsintervall

	Stillingsintervall	Antall	Andel av alle i sektoren	Gjennomsnittlig stillingsprosent
Forsvar	<20	0	0,0 %	-
	20–49	0	0,0 %	-
	50–79	0	0,0 %	-
	80–99	0	0,0 %	-
	100	6	100,0 %	100,0
Kriminalomsorg	<20	25	0,9 %	11,5
	20–49	42	1,6 %	31,4
	50–79	97	3,7 %	59,2
	80–99	47	1,8 %	83,5
	100	2 434	92,0 %	100,0
Politi	<20	6	0,5 %	1,7
	20–49	<5	-	40,0
	50–79	13	1,1 %	58,7
	80–99	8	0,7 %	81,9
	100	1 104	97,6 %	100,0
Øvrige	<20	0	0,0 %	-
	20–49	<5	-	27,5
	50–79	9	2,0 %	53,9
	80–99	<5	-	89,5
	100	442	98,0 %	100,0

Tall som ikke kan oppgis som følge av for lavt antall personer er markert med «-».

Kilde: SPK.

Også blant de ansatte med en særaldersgrense på 63 år har nesten alle innenfor Forsvar, Politi og gruppen Øvrige full stilling. Innenfor Kriminalomsorg har 92 prosent en stillingsandel på 100 prosent, knapt fire prosent har en stillingsandel mellom 50 og 79, knapt 2 prosent har en stillingsandel i mellom 20 og 49 prosent knapt to prosent har en stillingsandel mellom 80 og 99 prosent. Andelen med en stillingsandel under 20 prosent er svært lav i alle gruppene.

Tabell 4.10 viser tilsvarende fordeling av medlemmene i SPK med en særaldersgrense på 65 år fordelt etter stillingsintervaller for Forsvar, Kriminalomsorg, Politi og Øvrige ved utgangen av 2023.

Tabell 4.10 Antall aktive medlemmer i SPK per 31.12.2023 med særaldersgrense 65 år etter stillingsintervall

	Stillingsintervall	Antall	Andel av alle i sektoren	Gjennomsnittlig stillingsprosent
Forsvar	<20	<5	-	14,2
	20–49	5	3,4 %	25,8
	50–79	0	0,0 %	-
	80–99	<5	-	80,0
	100	143	96,6 %	100,0
Kriminalomsorg	<20	22	2,5 %	11,6
	20–49	36	4,1 %	33,0
	50–79	52	6,0 %	58,3
	80–99	30	3,4 %	85,6
	100	731	83,9 %	100,0
Politi	<20	18	5,3 %	9,3
	20–49	12	3,5 %	30,0
	50–79	14	4,1 %	57,4
	80–99	11	3,2 %	84,0
	100	286	83,9 %	100,0
Øvrige	<20	26	0,7 %	8,5
	20–49	92	2,6 %	31,3
	50–79	264	7,4 %	61,2
	80–99	242	6,8 %	84,5
	100	2 958	82,6 %	100,0

Tall som ikke kan oppgis som følge av for lavt antall personer er markert med «-».

Kilde: SPK.

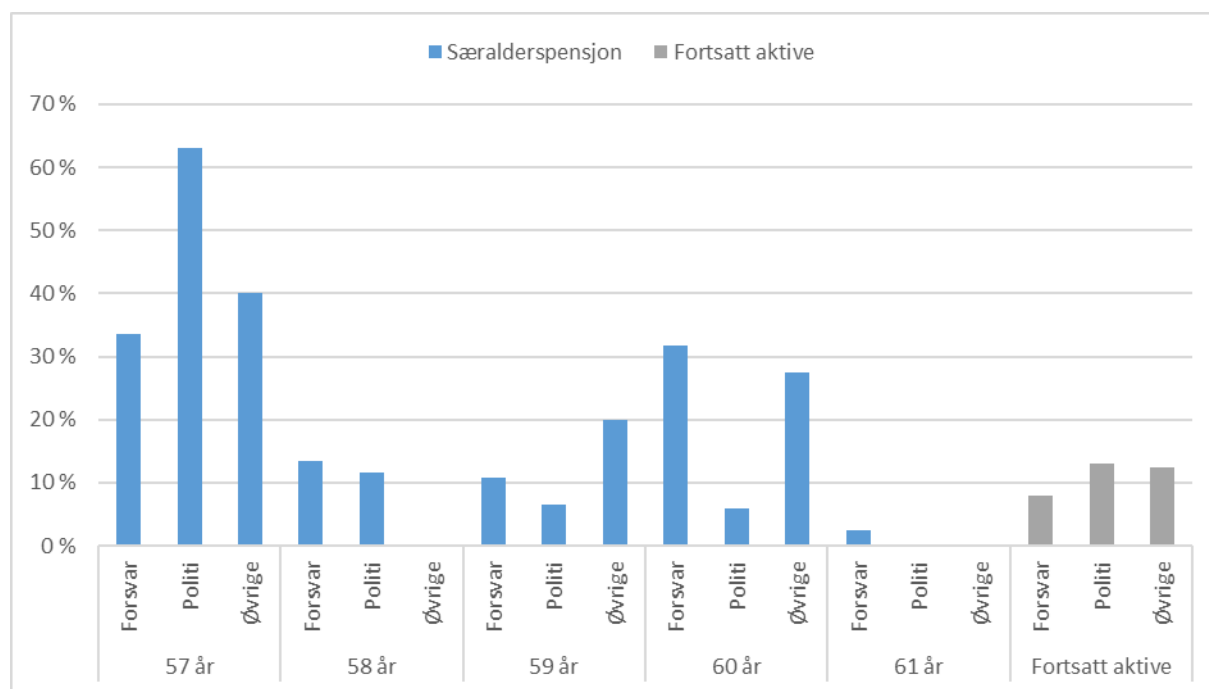
Også blant de ansatte med en særaldersgrense på 65 år har en høy andel en stillingsandel på 100 prosent, og dette gjelder nesten alle innen Forsvar. Innen Kriminalomsorg, Politi og Øvrige har omtrent 83 prosent full stilling. Innen Kriminalomsorg har de fleste som ikke har full stilling en stillingsandel på 50–79 prosent (6 prosent), og de færreste en stillingsandel under 20 prosent (2,5 prosent). Tilsvarende fordeling finner vi innen gruppen Øvrige, hvor de fleste som ikke har full stilling har en stillingsandel på 50–79 prosent (7,4 prosent), og de færreste en stillingsandel under 20 prosent (0,7 prosent). Innen Politi har imidlertid de fleste som ikke har full stilling en stillingsandel under 20 prosent (5,3 prosent), mens resten fordeler seg ganske likt mellom de andre stillingsintervallene.

4.2.2 Pensjonsuttak og tjenestetid

SPK har sett på alder for pensjonsuttak og andelen som fortsatt var aktive blant personer med en særaldersgrense på 60, 63 eller 65 år ett år etter særaldersgrensen ved utgangen av 2023. Personer med en særaldersgrense på 60 år kan gå av med særalderspensjon fra 57 år gitt at summen av alder og tjenestetid er minst 85 år (85-årsregelen), mens personer med en særaldersgrense på 63 år kan gå av fra 60 år og personer med en særaldersgrense på 65 år kan gå av fra 62 år. Fra 62 års alder kan den enkelte gå av med AFP istedenfor særalderspensjon.

Figur 4.4 viser uttaksmønster for pensjon for personer i 1962-kullet med en særaldersgrense på 60 år etter uttaksalder, samt andelen fortsatt aktive, for Forsvar, Politi og Øvrige. Oppsatte pensjoner og uføre inngår ikke. Innenfor hvert sektorgruppe summerer uttaksandelene for de ulike uttaksalderne og andelen fortsatt aktive seg til 100 prosent.

Figur 4.4 Uttaksmønster for 1962-kullet med særaldersgrense 60 år i SPK etter uttaksalder og andel fortsatt aktive per 31.12.2023

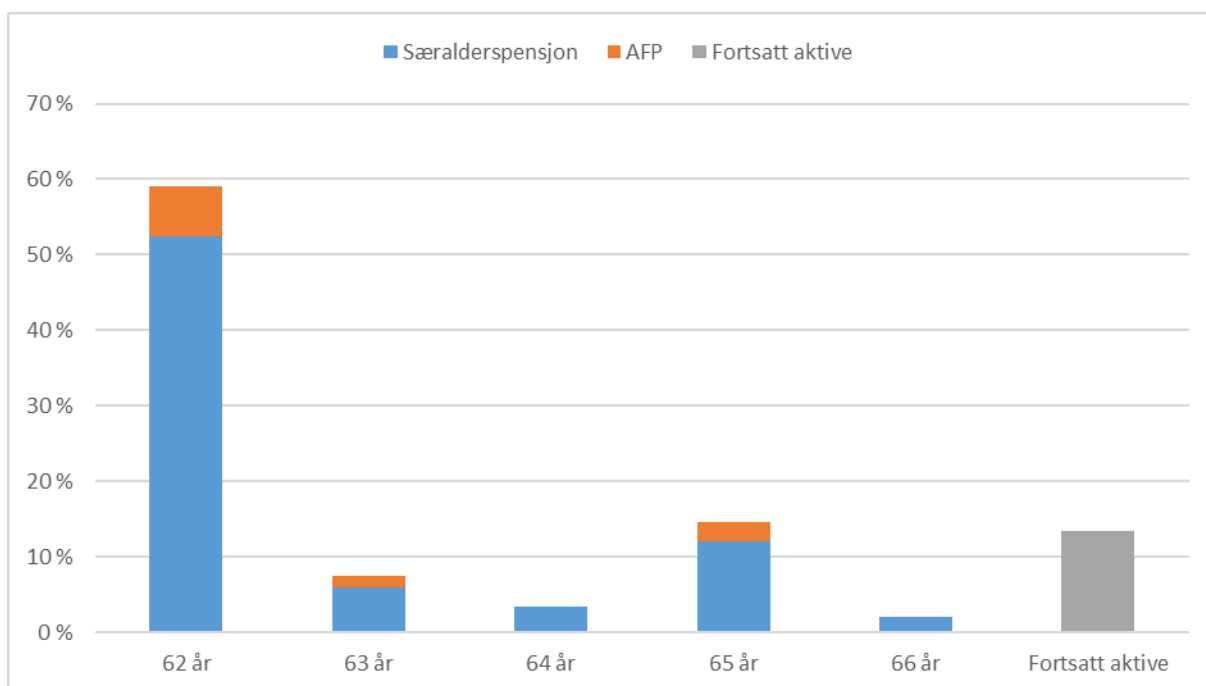
Kilde: SPK.

Andelen blant 1962-kullet med en særaldersgrense på 60 år som tok ut pensjon ved tidligste mulige uttaksalder er høyest for Politi, hvor 63 prosent tok ut pensjon ved 57 år, mens tilsvarende andel var i overkant av 30 prosent for Forsvar og 40 prosent for gruppen Øvrige. Både innen Politi og Øvrige var 57 år den vanligste uttaksalderen blant 1962-kullet. Innenfor Politi hadde 75 prosent av kullet tatt ut pensjon før de fylte 59 år, og kun 6 prosent tok ut ved særaldersgrensen. Blant de ansatte i Forsvaret var de to vanligste uttaksalderne 57 og 60 år, hvor omtrent en tredjedel tok ut ved hver av aldrene.

Høyeste andel som fortsatt var aktive ved 61 år blant medlemmene født i 1962 var innenfor Politi og gruppen Øvrige, hvor 13 prosent i begge gruppene fortsatt var i jobb ved utgangen av 2023. Andelen fortsatt aktive ved 61 år i Forsvaret var 8 prosent.

Figur 4.5 viser uttaksmønstre for pensjon for personer i 1957-kullet med en særaldersgrense på 65 år etter uttaksalder, samt andelen fortsatt aktive, samlet for Kriminalomsorg og gruppen Øvrige. Oppsatte pensjoner og uføre inngår ikke. Uttaksandelene for de ulike uttaksalderne og andelen fortsatt aktive summerer seg til 100 prosent. Nær 60 prosent blant personene født i 1957 med en særaldersgrense på 65 år innen Kriminalomsorg og gruppen Øvrige tok ut pensjon ved tidligste mulige uttaksalder som er 62 år. De fleste av disse tok ut særalderspensjon (52 prosent), mens et mindretall tok ut AFP (7 prosent). Deretter var 65 år den vanligste uttaksalderen, og 15 prosent i 1957-kullet med en særaldersgrense på 65 år innen Kriminalomsorg og gruppen Øvrige tok ut pensjon ved denne alderen. De fleste som tok ut pensjonen ved 65 år tok ut særalderspensjon, men noen tok også ut AFP. Blant medlemmene født i 1957 med en særaldersgrense på 65 år innen Kriminalomsorg og gruppen Øvrige var det 13 prosent som fortsatt var i jobb ved 66 år.

Figur 4.5 Uttaksmønstre for 1957-kullet med særaldersgrense 65 år i SPK innen kriminalomsorg og øvrige etter uttaksalder og andel fortsatt aktive per 31.12.2023

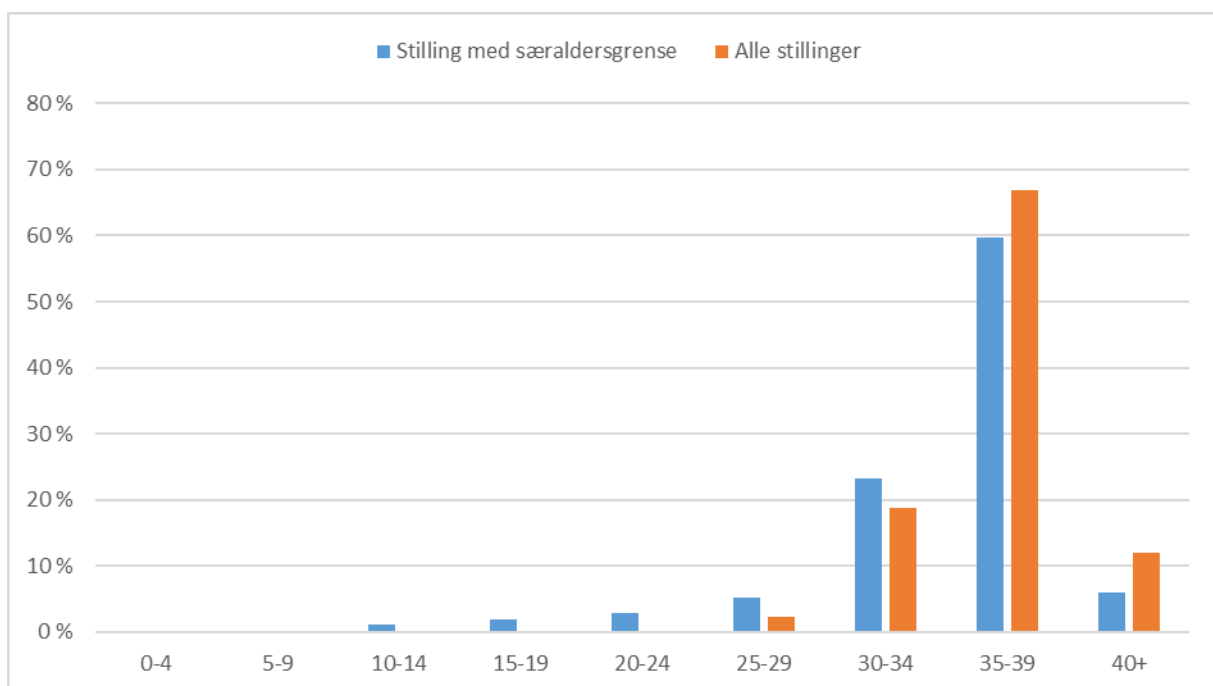
Kilde: SPK.

Figur 4.6 viser fordeling av tjenestetid for arbeidsføre medlemmer i SPK født i 1962 med en særaldersgrense på 60 år etter tidsintervallene 0–4 år, 5–9 år, 10–14 år, 15–19 år, 20–24 år, 25–29 år, 30–34 år, 35–39 år og 40 eller flere år når medlemmene var 61 år. I figuren skiller det på opptjening i SPK fra alle stillinger og kun fra stillinger med en særaldersgrense. Oppsatte pensjoner er ikke inkludert. Blant medlemmene i SPK med en

særaldersgrense på 60 år født i 1962 var nesten alle registrert som arbeidsføre medlemmer per 31. desember 2023. Det vises derfor kun tjenestetid for arbeidsføre medlemmer med en særaldersgrense på 60 år.

Figuren viser at en høy andel av de ansatte med en særaldersgrense på 60 år har lagt en lang karriere bak seg ved særaldersgrensen. Blant arbeidsføre i 1962-kullet med en særaldersgrense på 60 år hadde 94 prosent en tjenestetid på 25 år eller mer fra en stilling med særaldersgrense ved utgangen av 2023, dvs. ved fylte 61 år, 60 prosent hadde en tjenestetid på 35 til 39 år og 6 prosent hadde 40 eller flere år. Gjennomsnittlig antall opptjeningsår ved fylte 61 år fra en stilling med særaldersgrense var 34,9 år for arbeidsføre i 1962-kullet.

Figur 4.6 Fordeling av tjenestetid for 1962-kullet med særaldersgrense 60 år i SPK etter tidsintervaller for tjenestetid, arbeidsføre. Prosent

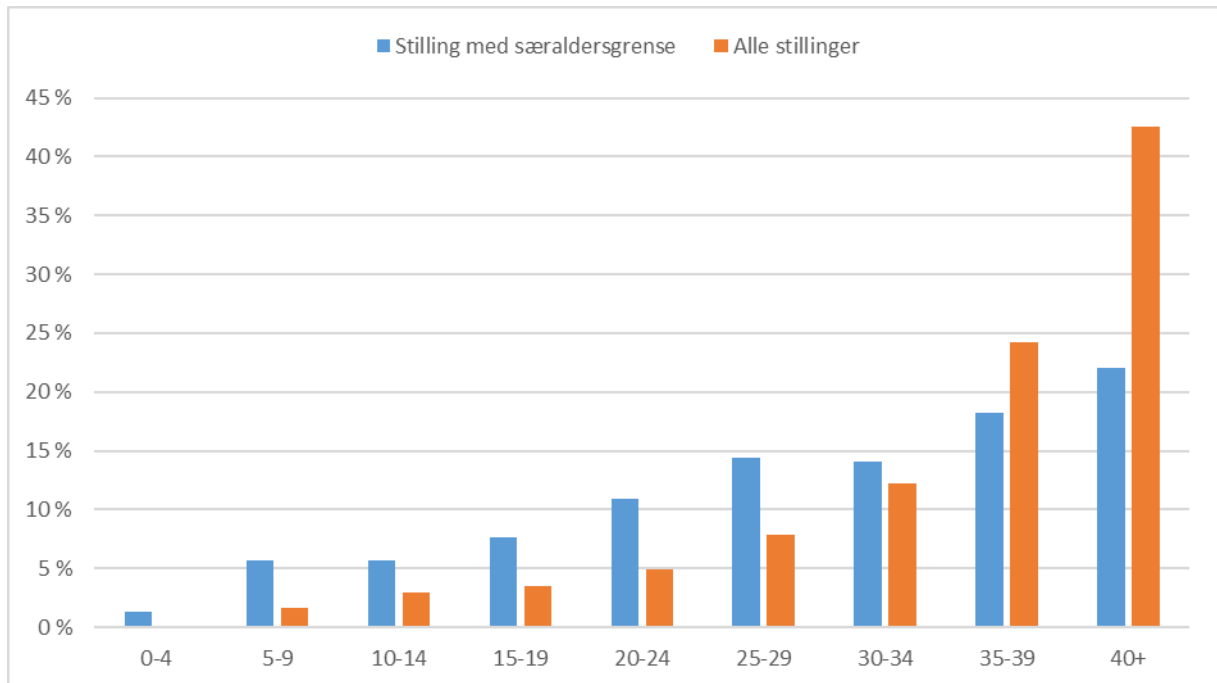
Kilde: SPK.

Figur 4.7 viser fordeling av tjenestetid for arbeidsføre medlemmer i SPK født i 1957 med en særaldersgrense på 65 år etter tidsintervallene 0–4 år, 5–9 år, 10–14 år, 15–19 år, 20–24 år, 25–29 år, 30–34 år, 35–39 år og 40 eller flere år når medlemmene var 66 år. I figuren skiller det på opptjening i SPK fra alle stillinger og kun fra stillinger med en særaldersgrense. Oppsatte pensjoner er ikke inkludert. Blant medlemmene i SPK med en særaldersgrense på 65 år født i 1957 var 70 prosent registrert som arbeidsføre medlemmer per 31. desember 2023.

Figuren viser at en høy andel av de ansatte med en særaldersgrense på 65 år har lagt en lang karriere bak seg ved særaldersgrensen. Blant arbeidsføre i 1957-kullet med en særaldersgrense på 65 år hadde 69 prosent en tjenestetid på 25 år eller mer fra en stilling med særaldersgrense ved utgangen av 2023, dvs. ved fylte 66 år, 18 prosent hadde en

tjenestetid på 35 til 39 år og 22 prosent hadde 40 eller flere år. Gjennomsnittlig antall opptjeningsår ved fylte 66 år fra en stilling med særaldersgrense var 29,7 år for arbeidspførere i 1957-kullet.

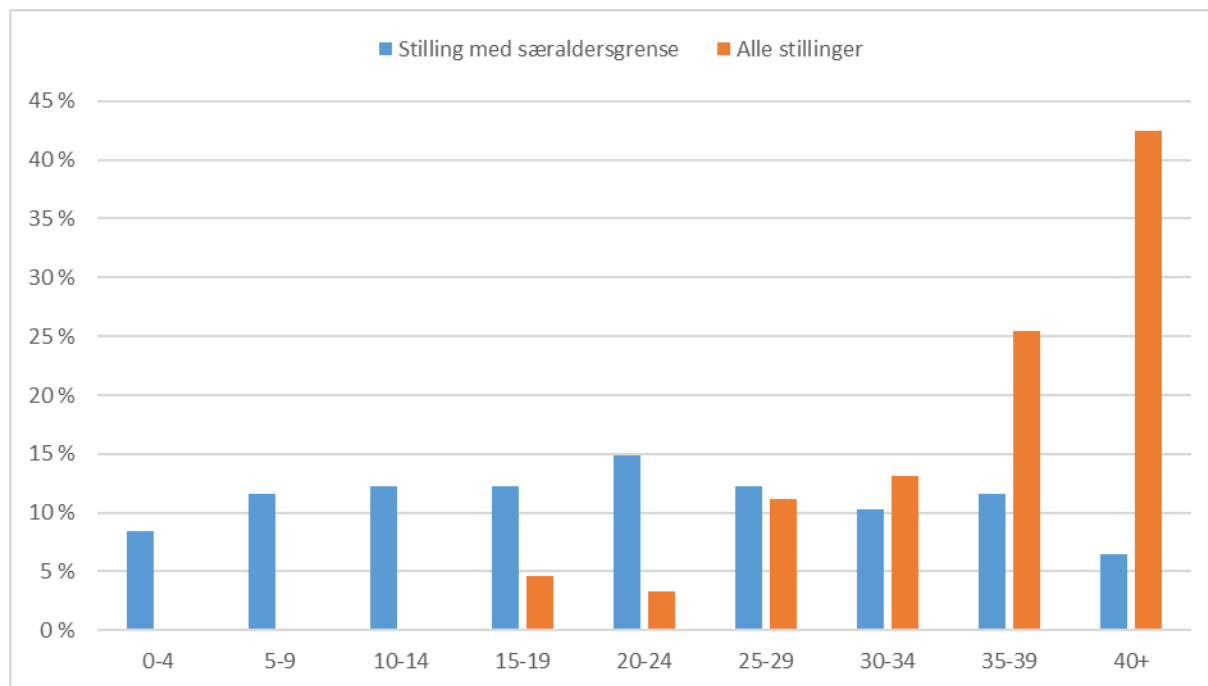
Figur 4.7 Fordeling av tjenestetid for 1957-kullet med særaldersgrense 65 år i SPK etter tidsintervaller for tjenestetid, arbeidspføre. Prosent

Kilde: SPK.

Figur 4.8 viser tilsvarende fordeling av tjenestetid for uføre medlemmer i SPK med en særaldersgrense på 65 år født i 1957.

Figur 4.8 Fordeling av tjenestetid for 1957-kullet med særaldersgrense 65 år i SPK etter tidsintervaller for tjenestetid, uføre. Prosent

Kilde: SPK.

Blant de uføre 66-åringene hadde 41 prosent en tjenestetid på 25 år eller mer fra en stilling med særaldersgrense, 12 prosent hadde en tjenestetid mellom 35 og 39 år fra en stilling med særaldersgrense, og 6 prosent hadde 40 år eller mer fra en stilling med særaldersgrense. Gjennomsnittlig antall opptjeningsår ved fylte 66 år fra en stilling med særaldersgrense var i gjennomsnitt 21,9 år for uføre i 1957-kullet.

4.3 Oslo pensjonsforsikring

I dette avsnittet oppgis det statistikk fra Oslo pensjonsforsikring (OPF). Samlet sett var det omtrent 12 000 aktive medlemmer, inkludert delvis pensjonister, med en særaldersgrense i OPF ved utgangen av 2023. Blant disse hadde 97 prosent en særaldersgrense på 65 år, og 3 prosent hadde en særaldersgrense på 60 år. Omtrent 1 000 av de aktive medlemmene er født i 1962 eller tidligere, og disse berøres ikke av forslaget om nye pensjonsregler for personer født i 1963 eller senere.

4.3.1 Antall medlemmer og stillingsandel

Tabell 4.11 viser antall aktive medlemmer i OPF med særaldersgrense på henholdsvis 65 og 60 år etter fødselsår og kvinneandel ved utgangen av 2023. Aktive medlemmer inkluderer også delvis pensjonister og delvis uføre. Nederst i tabellen vises kvinneandelen innenfor yrkene med særaldersgrense 65 år og særaldersgrense 60 år.

Tabell 4.11 Antall aktive medlemmer i OPF per 31.12.2023 med særaldersgrense 65 og 60 år etter fødselsår og kvinneandel

	Særaldersgrense 65 år	Særaldersgrense 60 år
1962 og eldre	960	4
1963-1964	487	3
1965-1969	1 427	23
1970-1974	1 439	56
1975-1979	1 376	64
1980-1984	1 271	70
1985-1989	1 397	72
1990-1994	1 415	51
1995 og yngre	2 040	5
Totalt	11 812	348
Andel kvinner	75 %	4 %

Kilde: OPF.

Ved utgangen av 2023 var det nesten 12 000 medlemmer i OPF med en særaldersgrense på 65 år og 348 medlemmer med en særaldersgrense på 60 år. Blant medlemmene med en særaldersgrense på 65 år var det 75 prosent kvinner, mens kvinneandelen blant medlemmene med særaldersgrense 60 år var 4 prosent ved utgangen av 2023. Blant medlemmene med en særaldersgrense på 65 år, var 76 prosent født i 1970 eller senere og åtte prosent født i 1962 eller tidligere. Blant medlemmene med en særaldersgrense på 60 år, var 91 prosent født i 1970 eller senere og kun én prosent født i 1962 eller før.

Tabell 4.12 viser medlemmene i OPF med særaldersgrense på 65 og 60 år fordelt etter stillingsintervaller ved utgangen av 2023. Tabellen viser antallet aktive medlemmer, inkludert delvis pensjonister og delvis uføre, for en gitt særaldersgrense fordelt etter stillingsintervallene mindre enn 20 prosent, 20–49 prosent, 50–79 prosent, 80–99 prosent og 100 prosent. Videre oppgis hvor stor andel av medlemmene med den samme særaldersgrensen dette utgjør, samt gjennomsnittlig stillingsprosent for hvert stillingsintervall.

Tabell 4.12 Antall aktive medlemmer i OPF per 31.12.2023 med særaldersgrense 65 og 60 år etter stillingsintervall

	Stillingsintervall	Antall	Andel av alle med samme aldersgrense	Gjennomsnittlig stillingsprosent
Særaldersgrense 65 år	<20	762	6,5 %	12 %
	20–49	1 244	10,5 %	34 %
	50–79	1 891	16,0 %	64 %
	80–99	1 507	12,8 %	87 %
	100	6 408	54,2 %	100 %
Særaldersgrense 60 år	<20	0	0,0 %	0 %
	20–49	0	0,0 %	0 %
	50–79	<5	-	50 %
	80–99	<5	-	90 %
	100	346	100,0 %	100 %

Tall som ikke kan oppgis som følge av for lavt antall personer er markert med «-».

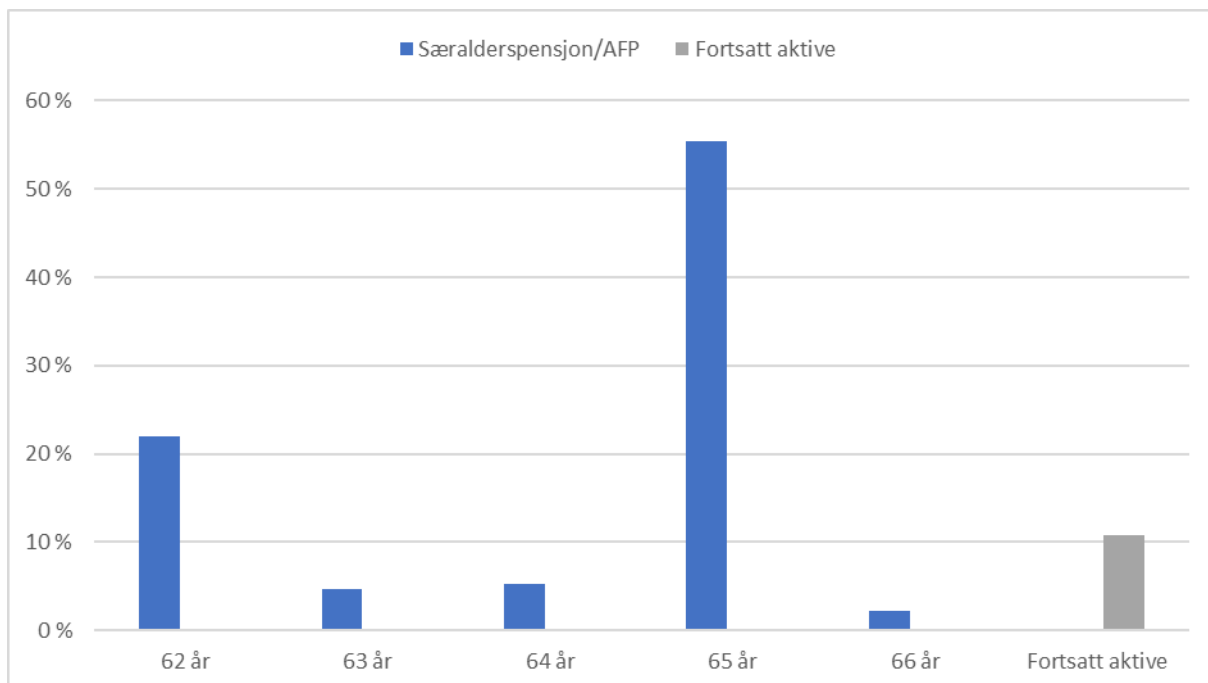
Kilde: OPF.

Ved utgangen av 2023 hadde 83 prosent av medlemmene i OPF med en særaldersgrense på 65 år en stillingsandel på 50 prosent eller mer, og over 50 prosent var ansatt i full stilling. 6,5 prosent av OPFs medlemmer med en særaldersgrense på 65 år var ansatt i en stillingsandel under 20 prosent. Medlemmene i OPF med en særaldersgrense på 60 år er i hovedsak ansatt med en stillingsandel på 100 prosent.

4.3.2 Pensjonsuttak

Personer med en særaldersgrense på 65 år kan gå av med pensjon, særalderspensjon eller AFP, fra 62 år. OPF har sett på tidspunktet for uttak av en pensjonsytelse, og hvor mange som fortsatt var aktive, blant personer med en særaldersgrense på 65 år og som var 66 år ved utgangen av 2023, dvs. personer født i 1957. Figur 4.9 viser uttaksmønster for pensjon for personer i 1957-kullet med en særaldersgrense på 65 år etter uttaksalder, samt andelen fortsatt aktive. Uttaksmønsteret inkluderer uttak både direkte fra medlemspliktig stilling, og fra oppsatt rett eller uførepensjon. De fleste starter pensjonsuttaket direkte fra en aktiv stilling. Det er ikke skilt på uttak av særalderspensjon og AFP som følge av populasjonens størrelse. Uttaksandelene for de ulike uttaksalderne og andelen fortsatt aktive summerer seg til 100 prosent.

Figur 4.9 Uttaksmønstre for 1957-kullet med særaldersgrense 65 år i OPF etter uttaksalder og andel fortsatt aktive per 31.12.2023. Prosent

Kilde: OPF.

Figur 4.9 illustrerer at 62 og 65 år er de vanligste aldre for uttak av pensjon for personer med særaldersgrense 65 år; Rundt 75 prosent av medlemmene velger å starte pensjonsuttaket ved 62 eller 65 år. Blant medlemmene med en særaldersgrense på 65 år i OPF er uttaksandelen høyest ved 65 år, og 55 prosent av medlemmene i 1957-kullet tok ut pensjon ved denne alderen. Vel 20 prosent valgte å starte uttaket ved 62 år. Ved 66 år var omtrent 10 prosent av medlemmene født i 1957 med en særaldersgrense på 65 år fortsatt aktive.

5 Pensjonsavtalen av 25. august 2023

Partene inngikk 14. juni 2022 en prosessavtale for det videre arbeidet med pensjonsregler og særaldersgrenser. I avtalen går det fram at regjeringen vil utarbeide lovforslag i tråd med de løsningene det er oppnådd enighet om.

Den 25. august 2023 inngikk regjeringen og partene i offentlig sektor en avtale om pensjonsregler for personer med særaldersgrenser som er født i 1963 eller senere.

Innledningsvis redegjøres det i avsnitt 5.1 for hvordan de ulike punktene i avtalen følges opp. I avsnitt 5.2 til 5.4 gjengis avtalens innhold. Avsnitt 5.2 omtaler avtalens generelle punkter, deretter gjengis avtalte nye pensjonsregler i avsnitt 5.3 og avtalt endring av særaldersgrensene omtales i avsnitt 5.4. Avtalen i sin helhet er gjengitt i vedlegg.

5.1 Nærmere om oppfølging av avtalen

Avtalen, som ble undertegnet 25. august 2023, inneholder seks punkter; 1 Innledning, 2 Langsiktig løsning, 3 Pensjon til personer med aldersgrense 65 år, 4 Pensjon til personer med aldersgrense 63 år, 5 Pensjon til personer med aldersgrense 60 år og 6 Oppfølging og evaluering. Dette avsnittet redegjør for hvordan hvert av punktene i avtalen følges opp.

Punkt 1 i avtalen er en innledning som redegjør hvem avtalen gjelder for og viser til at avtalen er en oppfølging av pensjonsavtalen som partene inngikk 3. mars 2018 og prosessavtalen som partene inngikk 14. juni 2022.

Punkt 2 i avtalen slår fast at avtalen er utformet med sikte på å finne varige løsninger for personer med særaldersgrenser. Dette skal ivaretas ved å øke særaldersgrensene i takt med økende levealder, i tråd med økningen i aldersgrensen for rett til ubetinget uttak av alderspensjon fra folketrygden, og ved å forskyve utbetalingsperioden for tidligpensjon og særalderspåslag. I Meld. St. 6 (2023–2024) er det foreslått å øke aldersgrensene i pensjonssystemet og i de andre inntektssikringsordningene i folketrygden, og Stortinget har stilt seg bak forslagene. Arbeidet med lovendringer om økte aldersgrenser er pågående. Som følge av at særaldersgrensene skal økes i tråd med økningen av aldersgrensen for rett til ubetinget uttak av alderspensjon fra folketrygden, vil det pågående arbeidet også omfatte forslag om økte aldersgrenser for personer med særaldersgrenser. Det foreslås derfor ikke regler for økte aldersgrenser i dette høringsnotatet, men lovforslagene er utformet slik at det vises til alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden og ikke til bestemte aldre. Dette sikrer at økte aldersgrenser i folketrygden også vil få effekt for pensjonsreglene for personer med særaldersgrenser. Dette betyr at det ikke foreslås endringer bestemmelsene som regulerer selve aldersgrensene (§ 2 i lov om aldersgrenser for statsansatte m.fl., § 6 i sykepleierpensjonsloven og § 45 i lov om verneplikt og tjeneste i Forsvaret m.m.) i dette høringsnotatet, og at dette blir en del av den generelle oppfølgingen av økte aldersgrenser i pensjonssystemet og i de andre inntektssikringsordningene.

Videre i punkt 2 går det fram at avtalen ikke regulerer hvilke stillinger som i framtiden skal ha særaldersgrense eller hvilke aldersgrenser som skal gjelde, men at dette skal

avklares i en senere prosess. Det går fram at partene er innforstått med at det igangsettes et arbeid for å vurdere det framtidige omfanget av særaldersgrenser og at pliktig fratreden ved aldersgrensen også er en del av vurderingen. Arbeidet har som siktemål at offentlig sektor i større grad får nyttiggjort den kompetansen personer som i dag har særaldersgrenser besitter. I tråd med avtalen inneholder ikke lovforslagene i dette høringsnotatet endringer i omfanget av særaldersgrensene. Departementet viser til at dette vil skje i en senere prosess. Departementet viser til at det også går fram av punkt 2 i avtalen at ved endringer i hvilke stillinger som skal ha særaldersgrense, skal ansatte i en stilling med særaldersgrense som får endret aldersgrensen, og har ti eller færre år igjen til aldersgrensen, beholde de aldersgrensene som da gjelder.

Avslutningsvis i punkt 2 går det fram at partene erkjenner at de som har pliktig fratreden ved aldersgrensen står i en særstilling og at det skal gjennomføres en prosess for å avklare særregler for de som har pliktig fratreden ved aldersgrensen. I avtalen går det fram at denne prosessen skal avsluttes innen 1. juli 2024, men partene har blitt enige om at fristen utsettes til 1. oktober 2024. Særregler for de som fortsatt har pliktig fratreden omtales ikke videre i dette høringsnotatet. Departementet vil vurdere videre framdrift for å lovregulere eventuelle særregler etter at prosessen med partene er avsluttet.

Punkt 3 i avtalen beskriver regelverket for personer med aldersgrense 65 år. Avtalen beskriver både tidligpensjon og særalderspåslag. Disse punktene følges opp med lovforslag i dette høringsnotatet. I kapittel 7 beskrives videreføring av gjeldende tidligpensjon og i kapittel 9 beskrives særalderspåslag.

Punkt 4 i avtalen beskriver regelverket for personer med aldersgrense 63 år. Avtalen beskriver både tidligpensjon og særalderspåslag. Disse punktene følges opp med lovforslag i dette høringsnotatet. I kapittel 8 beskrives ny tidligpensjon og i kapittel 9 beskrives særalderspåslag. I kapittel 7 beskrives videreføring av gjeldende tidligpensjon for de eldste årskullene.

Punkt 5 i avtalen beskriver regelverket for personer med aldersgrense 60 år. Avtalen beskriver både tidligpensjon og særalderspåslag. Disse punktene følges opp med lovforslag i dette høringsnotatet. I kapittel 8 beskrives ny tidligpensjon og i kapittel 9 beskrives særalderspåslag. I kapittel 7 beskrives videreføring av gjeldende tidligpensjon for de eldste årskullene.

Punkt 6 i avtalen omhandler oppfølging og evaluering. Det står at pensjonsreglene for personer med særaldersgrense skal evalueres innen 2035. Evalueringen skal bl.a. se på utviklingen i avgangsalder og uføre, samt erfaringene med økende aldersgrenser og hvordan systemet med levealdersjustering påvirker den økonomiske og sosiale bærekraften i pensjonssystemet.

5.2 Avtalens generelle punkter

Personer med særaldersgrense født i 1963 eller senere tjener opp alderspensjon i påslagsordningen fra 2020 og har på lik linje med andre offentlig ansatte en oppsatt alderspensjon som ivaretar opptjente rettigheter i bruttoordningen før 2020.

Avtalen som partene signerte 25. august 2023 inneholder regler for alderspensjon til personer med offentlig tjenstepensjon som er født i 1963 eller senere og som i dag har aldersgrense 60, 63 eller 65 år, jf. punkt 3, 4 og 5 i avtalen. Avtalen er en oppfølging av pensjonsavtalen som partene signerte 3. mars 2018 og prosessavtalen som partene signerte 14. juni 2022.

I henhold til avtalen datert 25. august 2023 skal det gjennomføres en prosess for å avklare særregler for de som har pliktig fratreden ved særaldersgrensen. Denne prosessen er pågående og skal avsluttes innen 1. oktober 2024.

I avtalen om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor fra 3. mars 2018, går det fram at det først skal være en prosess om pensjonsregler for personer med særaldersgrense, og deretter en prosess om aldersgrenser og omfang av særaldersgrenser. Partene er innforstått med at det nå igangsettes et arbeid for å vurdere det framtidige omfanget av særaldersgrenser. Pliktig fratreden ved aldersgrensen er også en del av vurderingen. Arbeidet har som siktemål at offentlig sektor i større grad får nyttiggjort den kompetansen personer som i dag har særaldersgrenser besitter.

5.3 Avtalte pensjonsregler

Avtalen signert 25. august 2023 innebærer at personer ansatt i en stilling med særaldersgrense sikres et høyere pensjonsnivå gjennom et såkalt «særalderspåslag». Særalderspåslaget trappes ned ved uttak senere enn to år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden og avkortes mot inntekt over et fribeløp. Videre ble det avtalt at tidligpensjonsordningen, som gir 66 prosent kompensasjon, opprettholdes for personer med aldersgrense 60 og 63 år. Det ble også avtalt at 85-årsregelen, som muliggjør avgang tre år før aldersgrensen, skal fases ut. Nedenfor beskrives avtalte regler for særaldersgrense 65 år, 63 år og 60 år for hhv. tidligpensjon og særalderspåslag.

5.3.1 Særaldersgrense 65 år

Tidligpensjon

Det er ingen ny tidligpensjonsordning for ansatte med særaldersgrense 65 år født i 1965 eller senere.

Avtalen av 3. mars 2018 slår fast at «personer som 1.1.2020 har ti eller færre år til særaldersgrensen, skal sikres ordninger som gjør at de ikke kommer dårligere ut enn hvis dagens regler, inkl. 85-årsregelen, videreføres». Personer med en særaldersgrense på 65 år og som er født i 1963 eller 1964 beholder dermed tidligpensjonsordningen etter gjeldende regler. Gjeldende regler for avkorting av tjenstepensjon før 67 år mot inntekt videreføres for de som mottar tidligpensjon.

Personer født i 1963 eller 1964 som går over i en stilling med særaldersgrense fra en stilling med alminnelig aldersgrense, gis etter gjeldende regler rett til tidligpensjon etter tre års tjeneste i den nye stillingen i staten og ett års tjeneste i KS-området, helseforetakene og sykepleierordningen.

Tidligpensjon kan også gis til arbeidstaker født i 1963 eller 1964 som i løpet av de siste 10 årene har gått over fra en stilling med lavere aldersgrense til en stilling med høyere aldersgrense når:

- Vedkommende har hatt lavere aldersgrense i minst 15 år.
- Den lavere aldersgrensen er begrunnet i forhold som er omhandlet i lov 21. desember 1956 nr. 1 om aldersgrenser for statsansatte m.fl. § 2 første ledd alternativ a.
- Vedkommende ville hatt rett til alderspensjon i den tidligere stillingen.

Særalderspåslag

Kvalifikasjonsregler:

De som i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år, får et særalderspåslag til livsvarig pensjon. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

Beregning:

Særalderspåslaget skal beregnes som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense. Påslaget skal være 5,8 prosent for de som har minst 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes særalderspåslaget forholdsmessig. Påslaget reduseres forholdsmessig dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent.

Utbetalingsperiode:

Særalderspåslaget utbetales tidligst fra laveste uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden. For de som fratrer med tidligpensjon i årskullene 1963–1964, kommer særalderspåslaget til utbetaling fra det tidspunktet tidligpensjonen opphører.

Avkorting:

For de som fratrer med tidligpensjon reduseres det livsvarige nivået på særalderspåslaget for de som har inntekt over 1 G etter aldersgrensen. For hvert år med inntekt over 1 G etter aldersgrensen, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

For de som fratrer senere enn aldersgrensen, uten å motta tidligpensjon, skal påslaget reduseres med 1/36 av ytelsen for hver måned senere uttaket skjer. Det livsvarige nivået på særalderspåslaget reduseres også for de som har inntekt over 1 G etter uttak av særalderspåslaget. For hvert år med inntekt over 1 G etter uttak, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

5.3.2 Særaldersgrense 63 år

Tidligpensjon

Personer med en særaldersgrense på 63 år og som er født i 1963–1966 beholder tidligpensjonsordningen på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget etter gjeldende regler. Gjeldende regler for avkorting av tjenstepensjon før 67 år mot inntekt videreføres for de som mottar tidligpensjon. Ved overgang fra stilling med høyere aldersgrense, gis det etter gjeldende regler rett til tidligpensjon etter tre års tjeneste i den nye stillingen i staten.

Følgende er avtalt for personer født i 1967 eller senere, og som fratrer medlemspliktig stilling:

Kvalifikasjonsregler:

Tidligpensjon gis til de som i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

Beregning:

Tidligpensjonen utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense for de som har minst 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Tidligpensjonen reduseres forholdsmessig dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent.

Utbetalingsperiode:

Personer født i 1970 eller senere gis tidligpensjonen i fire år fra aldersgrensen.

Personer født i 1967–1969 kan motta tidligpensjonen før aldersgrensen dersom summen av alder og tjenestetid er minst 85 år. Hvor lenge før aldersgrensen tidligpensjonen gis avhenger av hvilken måned og år den enkelte er født. Personer født i januar 1967 kan få tidligpensjonen inntil 3 år før aldersgrensen, personer født i februar 1967 kan få tidligpensjonen inntil 2 år og 11 måneder før aldersgrensen, osv., slik at de som er født i desember 1969 kan gå av med tidligpensjon én måned før aldersgrensen.

Avkorting:

Tidligpensjonen avkortes med 66 prosent av pensjonsgivende inntekt over 1 G.

Særalderspåslag

Kvalifikasjonsregler:

De som i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år, får et særalderspåslag til livsvarig pensjon. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

Beregning:

Særalderspåslaget skal beregnes som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense. Påslaget skal være 6,5 prosent for de som har minst 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes særalderspåslaget forholdsmessig. Påslaget reduseres forholdsmessig dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent.

Utbetalingsperiode:

Særalderspåslaget utbetales tidligst fra laveste uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden. For de som fratrer med tidligpensjon, kommer særalderspåslaget til utbetaling fra det tidspunktet tidligpensjonen opphører.

Avkorting:

For de som fratrer med tidligpensjon, reduseres det livsvarige nivået på særalderspåslaget for de som har inntekt over 1 G senere enn to år etter aldersgrensen. For hvert år med inntekt over 1 G senere enn to år etter aldersgrensen, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

For de som fratrer senere enn to år etter aldersgrensen, uten å motta tidligpensjon, skal påslaget reduseres med 1/36 av ytelsen for hver måned senere uttaket skjer. Det livsvarige nivået på særalderspåslaget reduseres også for de som har inntekt over 1 G etter uttak av særalderspåslaget. For hvert år med inntekt over 1 G etter uttak, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

5.3.3 Særaldersgrense 60 år

Tidligpensjon

Personer med en særaldersgrense på 60 år og som er født i 1963–1969 beholder tidligpensjonsordningen på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget etter gjeldende regler. Gjeldende regler for avkorting av tjenstepensjon før 67 år mot inntekt videreføres for de som mottar tidligpensjon. Ved overgang fra stilling med høyere aldersgrense, gis det etter gjeldende regler rett til tidligpensjon etter tre års tjeneste i den nye stillingen i staten og ett års tjeneste i KS-området/helseforetakene.

Følgende er avtalt for personer født i 1970 eller senere, og som fratrer medlemspliktig stilling:

Kvalifikasjonsregler:

Tidligpensjon gis til de som i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

Beregning:

Tidligpensjonen utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense for de som har minst 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Tidligpensjonen reduseres forholdsmessig dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent.

Utbetalingsperiode:

Personer født i 1973 eller senere gis tidligpensjonen i sju år fra aldersgrensen.

Personer født i 1970–1972 kan motta tidligpensjonen før aldersgrensen dersom summen av alder og tjenestetid er minst 85 år. Hvor lenge før aldersgrensen tidligpensjonen gis avhenger av hvilken måned og år den enkelte er født. Personer født i januar 1970 kan få tidligpensjonen inntil 3 år før aldersgrensen, personer født i februar 1970 kan få tidligpensjonen inntil 2 år og 11 måneder før aldersgrensen, osv., slik at de som er født i desember 1972 kan gå av med tidligpensjon én måned før aldersgrensen.

Avkorting:

Tidligpensjonen avkortes med 66 prosent av pensjongivende inntekt over 1 G.

Særalderspåslag

Kvalifikasjonsregler:

De som i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år, får et særalderspåslag til livsvarig pensjon. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

Beregning:

Særalderspåslaget skal beregnes som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense. Påslaget skal være 7,7 prosent for de som har minst 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes særalderspåslaget forholdsmessig. Påslaget reduseres forholdsmessig dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent.

Utbetalingsperiode:

Særalderspåslaget utbetales tidligst fra laveste uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden. For de som fratrer med tidligpensjon, kommer særalderspåslaget til utbetaling fra det tidspunktet tidligpensjonen opphører.

Avkorting:

For de som fratrer med tidligpensjon, reduseres det livsvarige nivået på særalderspåslaget for de som har inntekt over 1 G senere enn fem år etter aldersgrensen. For hvert år med inntekt over 1 G senere enn fem år etter aldersgrensen, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

For de som fratrer senere enn fem år etter aldersgrensen, uten å motta tidligpensjon, skal påslaget reduseres med 1/36 av ytelsen for hver måned senere uttaket skjer. Det livsvarige nivået på særalderspåslaget reduseres også for de som har inntekt over 1 G etter uttak av særalderspåslaget. For hvert år med inntekt over 1 G etter uttak, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

5.4 Avtalte endringer av særaldersgrensene

Det er avtalt at særaldersgrensene skal øke i takt med økende levealder, jf. avtalens punkt 2. Det innebærer at utbetalingsperioden for tidligpensjon og særalderspåslog forskyves. Økningen skal skje i tråd med økningen i aldersgrensen for rett til ubetinget uttak av alderspensjon fra folketrygden.

I Meld. St. 6 (2023–2024) er det foreslått å øke aldersgrensene i pensjonssystemet og i de andre inntektssikringsordningene i folketrygden, og Stortinget har stilt seg bak forslagene. Forslaget om å øke aldersgrensene i takt med levealderen gjelder alle, ikke bare for stillinger med særaldersgrenser. Arbeidet med lovforslag om økte aldersgrenser er pågående, og dette arbeidet vil også omfatte forslag om økte aldersgrenser for personer med særaldersgrenser. Det foreslås derfor ikke regler for økte aldersgrenser i dette høringsnotatet. Lovforslagene er imidlertid utformet slik at det vises til alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden og ikke til dagens særaldersgrenser som er 60, 63 og 65 år. Dette sikrer at det foreslåtte regelverket fungerer også i et system med økende aldersgrenser.

Videre er det i punkt 2 i avtalen avtalt at det ved endringer i hvilke stillinger som skal ha særaldersgrense, skal ansatte i en stilling med særaldersgrense som får endret aldersgrensen og har ti eller færre år igjen til aldersgrensen, beholde de aldersgrensene som da gjelder.

6 Uføre fra stillinger med særaldersgrense

Ny uføretrygd erstattet uførepensjon fra folketrygden fra 1. januar 2015. Uføretrygden utgjør 66 prosent av beregningsgrunnlaget. Grunnlaget fastsettes som gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt opp til seks ganger grunnbeløpet i de tre beste av de fem siste kalenderårene før uføretidspunktet. Uføretrygden skattlegges som lønn, mens den tidligere uførepensjonen ble skattlagt som pensjon. Uføretrygden er derfor normalt vesentlig høyere før skatt enn det uførepensjonen ville blitt.

Uførepensjonen fra offentlige tjenstepensjonsordninger ble, fra samme tidspunkt, tilpasset den nye uføretrygden i folketrygden. Uførepensjonen ble gjort om fra en bruttoordning der ytelsen ble samordnet med uførepensjonen fra folketrygden, til en nettoordning: Uførepensjonen beregnes dermed uavhengig av folketrygdytelsen, og gis som et tillegg til denne. Satsene for den nye uførepensjonen er tilpasset de nye beregningsreglene i folketrygden og de nye skattereglene.

I folketrygden går de som mottar uføretrygd over på alderspensjon når de fyller 67 år. Det samme gjelder for personer i de offentlige tjenstepensjonsordningene som har ordinær aldersgrense på 70 år. Personer med særaldersgrense overføres fra uførepensjon til alderspensjon ved særaldersgrensen og mottar, fra aldersgrensen, en bruttoberegnet tjenstepensjon som samordnes med uføretrygden fra folketrygden. Fra 67 år får de alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen som beregnes etter ordinære regler.

Omleggingen av folketrygdens uføreytelse gjorde det nødvendig å lage regler for hvordan den bruttoberegnete tjenstepensjonen, som uføre med særaldersgrense mottar fra særaldersgrensen og fram til 67 år, skulle samordnes med uføretrygd fra folketrygden. Løsningen ble at samordningsfradraget for helt uføre utgjør uføretrygden med fradrag av $\frac{1}{4}$ av folketrygdens grunnbeløp.

Uføretrygden er, som nevnt, vesentlig høyere før skatt enn den gamle uførepensjonen. Samordningsfradraget for uføretrygd er derfor tilsvarende høyere enn tidligere. De som er uføre fra en stilling med særaldersgrense mottar derfor en klart lavere tjenstepensjon fra særaldersgrensen og fram til 67 år, enn det som var tilfellet med reglene som gjaldt før 2015.

Uføre som hadde uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen ved utgangen av 2014, ble overført til ny uførepensjon. Nivået på uførepensjonen fra tjenstepensjonsordningen ble videreført med samme beløp som før 2015. Uføre med særaldersgrense som hadde høyere samordningsfordeler før 2015 enn $\frac{1}{4}$ av grunnbeløpet i folketrygden, som er samordningsfordelen ved samordning av bruttoberegnet tjenstepensjon med uføretrygd, fikk dermed en nedgang i ytelsen fra tjenstepensjonsordningene når de nådde særaldersgrensen. For enkelte ble nedgangen betydelig.

For å unngå en sterk nedgang i ytelsen fra tjenstepensjonsordningen for uføre med særaldersgrense som nådde særaldersgrensen, ble det gitt overgangsregler i forskrift som sikrer at tjenstepensjonen ikke reduseres når en overføres fra uførepensjon til alderspensjon ved særaldersgrensen (Forskrift om samordning av alderspensjon før 67 år og

enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med uføretrygd fra folketrygden – overgangsregler). Overgangsregelen gjelder for uførepensjon som var innvilget med virkningspunkt før 1. januar 2015 og hvor uførepensjonen før 2015 var samordnet med uførepensjon fra folketrygden. De som er omfattet av overgangs forskriften får videreført de samordningsfordelene som fulgte av gammelt regelverk. Forskriften gjelder kun for personer som når aldersgrensen for stillingen før 2025. For personer som er født fra og med 1963, og som omfattes av lovforslagene i dette høringsnotatet, er det kun 1963- og 1964-årskullene med aldersgrense 60 år som kan omfattes av overgangsregelen.

Avtalen fra 25. august 2023 om nye pensjonsregler for personer med særaldersgrense omtaler ikke uføre med særaldersgrense, men endringene som følger av avtalen krever likevel tilpasninger i regelverket for personer som er uføre fra en stilling med særaldersgrense.

Avtalen innebærer at tidligpensjonsordningen skal avvikles for de som har 65 års aldersgrense. Det betyr at det ikke lenger vil være en bruttoberegnet tidligpensjon i tjenstepensjonsordningen å overføre uføre til. Dersom uføre fra stillinger med særaldersgrense 65 år fortsatt skal overføres til alderspensjon ved særaldersgrensen, betyr det i praksis at de tvinges til å starte uttaket av ordinær offentlig tjenstepensjon fra 65 år. Uttak av oppsatt bruttopensjon krever at det samtidig tas ut alderspensjon fra folketrygden. De som mottar en ugradert uføretrygd fra folketrygden kan ikke samtidig ta ut alderspensjon fra folketrygden. For de som mottar en ugradert uføretrygd vil det derfor ikke være mulig å ta ut oppsatt bruttopensjon før 67 år og det vil da kun være påslagspensjon som kan kombineres med uføretrygd fra folketrygden.

Avtalen innebærer videre at de med aldersgrense 60 og 63 år fortsatt skal ha en tidligpensjon, men beregningsreglene legges om og det innføres nye kvalifikasjonsregler (stå i stilling med særaldersgrense 10 av siste 15 år). Uføre med aldersgrense 60 og 63 år vil derfor ikke nødvendigvis kvalifisere for ny tidligpensjon, noe som gjør det problematisk at uførepensjonen opphører ved aldersgrensen.

Å fortsatt overføre uføre med særaldersgrense til alderspensjon ved aldersgrensen vil derfor kreve en rekke ytterligere tilpasninger fordi beregningsreglene for tidligpensjonen legges om og på grunn av kvalifikasjonsreglene. For det første må samordningsreglene mot uføretrygd justeres i lys av de nye beregningsreglene for tidligpensjon. For det andre må det etableres en særskilt løsning for uføre fra stillinger med særaldersgrense som ikke kvalifiserer for ny tidligpensjon.

Departementet kan ikke se at det er tungtveiende grunner for at uførepensjonen fra offentlig tjenstepensjonsordning skal opphøre tidligere enn uføretrygden fra folketrygden. Det vil forenkle regelverket betydelig dersom alle uføre født fra og med 1963-kullet blir overført fra uførepensjon til alderspensjon i tjenstepensjonsordningene fra samme alder. Departementet foreslår på denne bakgrunnen at alle uføre som er født i 1963 eller senere skal overføres fra uførepensjon i tjenstepensjonsordningen til alderspensjon i tjenstepensjonsordningen ved alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra

folketrygden, uavhengig av aldersgrense. Departementet vil i forbindelse med oppfølgingen av pensjonsforliket 2024, jf. Innst. 233 S (2023–2024), vurdere hvordan uføres alderspensjon i offentlig tjenestepensjon skal tilpasses prinsippet i pensjonsforliket for skjerming av uføre mot levealdersjusteringen.

Uføre som er født fra og med 1963 vil allerede kunne ha blitt overført fra uførepensjon til alderspensjon fra særaldersgrensen. Departementet ber særskilt om innspill på hvorvidt disse bør overføres tilbake til uførepensjon, eventuelt om det enkelte medlem kan be om å få omregnet pensjonen til uførepensjon.

Det vises til endringsforslag i Statens pensjonskasseloven § 31 andre ledd første punktum og sykepleierpensjonsloven § 17 andre ledd første punktum.

7 Videreføring av gjeldende tidligpensjonsordning

7.1 Innledning

I avtalen fra 25. august 2023 går det fram at gjeldende tidligpensjonsordning skal videreføres for enkelte årskull. Hvilke årskull dette gjelder, avhenger av særaldersgrensen for stillingen. Gjeldende tidligpensjonsordning for alle årskull reguleres i dag av Statens pensjonskasseloven kapittel 5 og sykepleierpensjonsloven kapittel 4, jf. henholdsvis Statens pensjonskasseloven § 20 a andre ledd og sykepleierpensjonsloven § 6 a andre ledd.

Departementet har lagt til grunn en lovteknikk der tidligpensjon til personer født i 1963 og senere er samlet i et nytt lovkapittel, 5 b i Statens pensjonskasseloven og nytt lovkapittel, 4 b i sykepleierpensjonsloven.

Departementet foreslår en egen bestemmelse for hver av de ulike særaldersgrensene, som skal gjelde den nye tidligpensjonsordningen. De eldste årskullene, som skal beholde gjeldende tidligpensjonsordning, er samlet i en felles bestemmelse i hvert kapittel, Statens pensjonskasseloven § 26 n og sykepleierpensjonsloven § 11 n.

Der det som følger av avtalen fra 25. august 2023 krever en tilpasning sammenliknet med hva som framgår av reglene i Statens pensjonskasseloven kapittel 5 og sykepleierpensjonsloven kapittel 4, er dette tatt eksplisitt inn i bestemmelsene. For eksempel skal de som skal beholde gjeldende tidligpensjonsordning kunne gå av og få pensjon fra aldersgrensen som gjelder i dag, uavhengig av om aldersgrensene økes i tråd med endringer i alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden. For øvrig er det vist til at visse bestemmelser i Statens pensjonskasseloven kapittel 5 og sykepleierpensjonsloven kapittel 4 også skal gjelde for Statens pensjonskasseloven § 26 n og sykepleierpensjonsloven § 11 n. Bestemmelsene skal dessuten, som i dag, suppleres av lovenes generelle bestemmelser, som for eksempel bestemmelser om medlemskap og pensjonsgrunnlag. Det foreslås tilpasninger i noen av lovenes generelle bestemmelser, slik som for eksempel bestemmelsen om regulering, for å ta høyde for at regler om tidligpensjon for personer født i 1963 og senere etter forslaget skal framgå i nytt kapittel.

Det vises til forslag til Statens pensjonskasseloven § 26 n og sykepleierpensjonsloven § 11 n. Videre vises det til endringsforslag til Statens pensjonskasseloven § 19, § 20 a, § 35 og § 42, og sykepleierpensjonsloven § 5, § 6 a, § 20 og § 39. For øvrig vises det til merknader til lovforslaget i kapittel 14.

7.2 Aldersgrense 65 år

Tidligpensjonsordningen, som gir 66 prosent kompensasjon, skal videreføres for årskullene 1963–1964 med aldersgrense 65 år. og praksis som i dag hører til denne tidligpensjonsordningen, skal i all hovedsak videreføres. Etter departementets forslag i Statens pensjonskasseloven § 26 n og sykepleierpensjonsloven § 11 n skal tidligpensjon etter gjeldende regler gis til personer i de nevnte årskullene som har særaldersgrense to år

før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden. Det at tidligpensjonsordningen skal videreføres for disse årskullene, innebærer at det skal være mulig å gå av ved gjeldende særaldersgrense, uavhengig av om særaldersgrensen økes i tråd med økning av alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden. Det skal fortsatt være mulig å gå av inntil tre år før dette tidspunktet dersom summen av alder og tjenestetid er minst 85 år (85-årsregelen).

Departementet foreslår i tråd med avtalen at tidligpensjon ved særaldersgrense 65 år på visse vilkår også kan gis til de som i løpet av de siste 10 årene har gått over til en stilling med høyere aldersgrense når:

- Vedkommende har hatt lavere aldersgrense i minst 15 år,
- den lavere aldersgrensen er begrunnet i forhold som er omhandlet i lov 21. desember 1956 nr. 1 om aldersgrenser for statsansatte m.fl. § 2 første ledd alternativ a, og
- vedkommende ville hatt rett til alderspensjon i den tidligere stillingen.

Samme regel er tatt inn også i sykepleierpensjonsloven § 11 n, men med en annen ordlyd. Ordlyden tilsvarer den som står i sykepleierpensjonsloven § 7 fjerde ledd.

Ved overgang fra stilling med høyere aldersgrense til stilling med lavere aldersgrense, gis det i tråd med gjeldende regler rett til alderspensjon etter tre år i stillingen med lavere aldersgrense (etter Statens pensjonskasseloven) og ett år i stillingen med lavere aldersgrense (etter sykepleierpensjonsloven). Dette framgår av Statens pensjonskasseloven § 44 siste ledd, som gjelder generelt, og dermed også er anvendelig for den nye § 26 n. For sykepleierpensjonslovens vedkommende framgår regelen av 7 femte ledd. Bestemmelsen står i dagens kapittel 4, og er gjennom ny § 11 n er gitt anvendelse også for personer som nå skal omfattes av denne bestemmelsen.

Departementet foreslår at det skal framgå av lovene at det er et vilkår for uttak av tidligpensjon at personen ikke mottar eller har mottatt særalderspåslag eller avtalefestet pensjon. Både særalderspåslag og offentlig avtalefestet pensjon for personer født i 1963 og senere er ytelser som er nye for årskullene dette høringsnotatet omfatter, og det finnes følgelig ikke gjeldende rett som kan videreføres.

Tidligpensjonen skal gis fram til alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, men faller bort ved uttak av pensjon etter Statens pensjonskasseloven kapittel 5 a og sykepleierpensjonsloven kapittel 4 a før dette tidspunktet. Dette er i tråd med gjeldende rett. Regelen foreslås tatt inn i de nye bestemmelsene om tidligpensjon for de eldste. Grunnen til at det foreslås tatt inn særskilt, er at Statens pensjonskasseloven § 20 a siste ledd og sykepleierpensjonsloven § 6 a siste ledd, hvor dette i dag framgår, foreslås opphevet.

Det foreslås at tidligpensjonen skal løpe fra den første dagen i måneden etter at medlemmet ikke oppbærer lønn, og etter § 23 – bestemmelsen om oppsatt rett, som etter siste ledd skal gjelde også etter Statens pensjonskasseloven § 26 n siste ledd – fra den første dag i måneden etter at medlemmet når aldersgrensen, men tidligst fra 65 år. For

øvrige skal § 26 gjelde. Tilsvarende foreslås for sykepleierpensjonsloven, jf. forslag til § 11 n femte ledd og siste ledd.

Det følger av forslag til Statens pensjonskasseloven § 26 n siste ledd at § 22 første, andre, fjerde og femte ledd, § 23 første og andre ledd, og § 25 skal gjelde. Av forslag til sykepleierpensjonsloven § 11 n siste ledd følger det at bestemmelsene i § 7 femte, sjette og sjuende ledd, § 8, § 9 første, tredje og fjerde ledd, § 10 første, andre og tredje ledd skal gjelde. Dette er bestemmelser i Statens pensjonskasseloven kapittel 5 og sykepleierpensjonsloven kapittel 4, som gjelder beregning, avkorting mot inntekt, oppsatt rett til pensjon, med mer.

Det vises til forslag i Statens pensjonskasseloven § 26 n og sykepleierpensjonsloven § 11 n.

7.3 Aldersgrense 63 år

Departementet foreslår, i tråd med avtalen, at gjeldende tidligpensjonsordning skal videreføres for personer født i årene 1963–1966 med aldersgrense 63 år.

Alt som er nevnt om Statens pensjonskasseloven i omtalen av aldersgrense 65 år i avsnitt 7.2 gjelder også her, med unntak av muligheten til å få tidligpensjon etter en lavere aldersgrense dersom man har gått over til stilling med høyere aldersgrense. Dette er i tråd med avtalen.

Det vises til forslag i Statens pensjonskasseloven § 26 n. Personer som omfattes av sykepleierpensjonsloven, har ikke lavere grense enn 65 år. Det innebærer at det ikke er behov for bestemmelse om aldersgrense 63 i sykepleierpensjonsloven.

7.4 Aldersgrense 60 år

Departementet foreslår, i tråd med avtalen, at gjeldende tidligpensjonsordning skal videreføres for personer født i årene 1963–1969 med aldersgrense 60 år. Alt som er nevnt om Statens pensjonskasseloven i omtalen av aldersgrense 65 år i avsnitt 7.2 gjelder også her, med unntak av muligheten til å få tidligpensjon etter en lavere aldersgrense dersom man har gått over til stilling med høyere aldersgrense. Dette er i tråd med avtalen.

Det vises til forslag i Statens pensjonskasseloven § 26 n. Personer som omfattes av sykepleierpensjonsloven, har ikke lavere grense enn 65 år. Det innebærer at det ikke er behov for korresponderende bestemmelse i sykepleierpensjonsloven.

8 Ny tidligpensjon

8.1 Innledning

I avtalen fra 25. august 2023 går det fram at gjeldende tidligpensjonsordning skal videreføres for enkelte årskull, mens yngre årskull – fra og med 1967-årskullet med aldersgrense 63 år og fra og med 1970-årskullet for aldersgrense 60 år – skal få en ny tidligpensjonsordning. Det er ikke avtalt at personer med en særaldersgrense på 65 år skal kunne motta den nye tidligpensjonsordningen. Dette innebærer at personer som omfattes av sykepleierpensjonsloven, som ikke har lavere aldersgrense enn 65, ikke skal ha en ny tidligpensjonsordning.

I dette kapitlet gjennomgås reglene som foreslås om ny tidligpensjon i Statens pensjonskasseloven.

8.2 Kvalifikasjonsregler

Det går fram av avtalen at en må ha fratrudd medlemspliktig stilling for å få ny tidligpensjon. Videre går det fram at en i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, må ha stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid. Det er altså et ubetinget krav om å ha fratrudd medlemspliktig stilling for å ha rett til den nye tidligpensjonen. Avtalen sier ikke noe om delvis fratreden.

Gjeldende regler for tidligpensjon innebærer at også delvis fratreden gir rett til å motta tidligpensjon og pensjonen graderes i forhold til gjenværende stilling. Selv om avtalen ikke eksplisitt sier at det er tilstrekkelig med delvis fratreden, legger departementet til grunn at også delvis fratreden gir rett til ny tidligpensjon. Det er uheldig dersom personer, som kan og vil jobbe noe, slutter helt for å få rett til tidligpensjon. Departementet foreslår derfor at en må ha fratrudd medlemspliktig stilling, helt eller delvis, for å få tidligpensjon. For de som fratrer delvis gis tidligpensjonen i forhold til gjenværende medlemspliktig stilling. For eksempel får en person som fratrer 50 prosent en tidligpensjon med en grad på maksimalt 50 prosent, se også avsnitt 8.3 for mer om gradering av tidligpensjon.

I tilfeller hvor en person først har fratrudd delvis, og på et senere tidspunkt fratrer helt, er det naturlig at en får beregnet en ny tidligpensjon for det nye deluttaket og at de to deluttakene deretter løper parallelt.

For å kvalifisere for ny tidligpensjon må en i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, ha stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Den tiden en person har mottatt midlertidig uførepensjon eller uførepensjon anses i denne sammenhengen ikke som å stå i stilling. Aldersgrensen og tidspunktet for fratreden med rett til uttak av alderspensjon kan være samme tidspunkt, men behøver ikke å være det. For eksempel kan enkelte gå av med 85-årsregelen, som innebærer fratreden tidligere enn aldersgrensen, og det er også mulig å gå av etter

aldersgrensen. Departementet forstår avtalen som at 10 av 15 årsperioden enten gjelder før aldersgrensen eller før fratreden med rett til pensjon, dvs. at det er tilstrekkelig om ett av disse vilkårene er oppfylt.

Eksempelvis vil en person som ved særaldersgrensen har jobbet akkurat 10 av de siste 15 årene i en stilling med særaldersgrense, og som bytter til en stilling uten særaldersgrense i to år og deretter fratrer, tilfredsstillere kravet om 10 av 15 år før fratreden. Videre vil en person som har 9 av 15 siste år i en stilling med særaldersgrense ved aldersgrensen kunne kvalifisere til tidligpensjon ved å jobbe ett år videre i en stilling med særaldersgrense. Denne personen vil tilfredsstillere kravet om 10 av siste 15 år før fratreden. I slike tilfeller er departementets vurdering at kvalifikasjonskravet er oppfylt.

Kravet til tid i en stilling med særaldersgrense er ikke knyttet til tjenestetid med en bestemt særaldersgrense, dvs. det er tilstrekkelig å ha stått i en stilling med særaldersgrense uavhengig av om særaldersgrensen var 60, 63 eller 65 år. Videre skal tid i stilling med særaldersgrense forstås som samlet tid i stilling med særaldersgrense, dvs. samlet tid hos forskjellige arbeidsgivere/ordninger. Departementet foreslår at tid måles i år og fastsettes med én desimal. En arbeidstaker som har jobbet i en stilling med særaldersgrense i 350 dager vil da få fastsatt tid til 1,0 år. En arbeidstaker som har jobbet i en stilling med særaldersgrense i 9 år og 100 dager vil da få fastsatt tid til 9,3 år. Minstekravet til tid skal gjelde tid i stilling med særaldersgrense etter avrunding.

Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid. Samtidige stillinger med særaldersgrense kan legges sammen for å tilfredsstillere minimumskravet til stillingsprosent.

Departementet foreslår at det skal være et vilkår for uttak av tidligpensjon at vedkommende ikke mottar eller har mottatt særalderspåslag eller avtalefestet pensjon.

Det vises til forslag til nye bestemmelser i Statens pensjonskasseloven § 26 o første, andre og tredje ledd og § 26 p første, andre og tredje ledd.

8.3 Beregningsregler

I avtalen går det fram at tidligpensjonen utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense for de som har minst 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. Tjenestetid i en stilling med særaldersgrense er ikke knyttet til tjenestetid med en bestemt særaldersgrense, dvs. det er tilstrekkelig å ha stått i en stilling med særaldersgrense uavhengig av om særaldersgrensen var 60, 63 eller 65 år. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Videre går det fram at tidligpensjonen skal reduseres forholdsmessig dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent.

Avtalen bruker formuleringen «pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense», men dette har ingen entydig definisjon innenfor gjeldende regelverk. Etter gjeldende regelverk legges samtidige stillinger sammen for å fastsette pensjonsgrunnlaget og det skilles ikke mellom stillinger med og uten særaldersgrense. Videre går det fram av avtalen

at tidligpensjonen skal reduseres forholdsmessig dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent. I dag er gjennomsnittlig stillingsandel en del av pensjonsgrunnlaget. Dersom gjennomsnittlig stillingsandel også inngår som del av pensjonsgrunnlaget for ny tidligpensjon, vil det innebære dobbeltavkorting dersom tidligpensjonen også skal reduseres forholdsmessig ved deltid. Departementets vurdering er at grunnlaget for å beregne ny tidligpensjon enten må være uavhengig av deltid mens pensjonen reduseres med deltid eller så må deltid inngå i beregningsgrunnlaget, men pensjonen ikke reduseres med deltid.

Departementet har kommet til at det enkleste er at beregningsgrunnlaget fastsettes som sluttlønnen i stilling med særaldersgrense, omgjort til full stilling. Tidligpensjonen utgjør da 66 prosent av sluttlønnen i stillingen med særaldersgrense, omregnet til fulltidsstilling, justert med en brøk hvor tid i stilling med særaldersgrense, men maksimalt 30 år, er telleren og 30 år er nevneren.

Departementet foreslår at gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense bestemmer hvilken grad tidligpensjonen maksimalt kan utgjøre, begrenset til maksimalt 100 prosent. De som har en gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense som er lavere enn 100 prosent, får en gradert tidligpensjon hvor graden settes lik den gjennomsnittlige stillingsandelen, eller 100 prosent minus stillingsandelen i den gjenværende medlemspliktige stillingen hvis dette er lavere. Gjenværende stillingsandel er den stillingsandelen medlemmet har i medlemspliktig stilling etter uttak av tidligpensjon. Dersom medlemmet også mottar uførepensjon, skal også graden på denne trekkes fra. Forholdet til uføreytelser og herunder betydningen for graden av tidligpensjon er omtalt nærmere i avsnitt 8.7.

Departementet foreslår bestemmelser om beregning av tidligpensjonen i Statens pensjonskasseloven § 26 o fjerde og femte ledd og § 26 p fjerde og femte ledd.

8.4 Flere ulike særaldersgrenser gjennom arbeidslivet

Det vil kunne være tilfeller hvor den enkelte, enten samtidig eller på ulike tidspunkt i yrkeskarrieren, har hatt stillinger med ulike særaldersgrenser. Regelverket må derfor ha bestemmelser om hvilken særaldersgrense som skal legges til grunn, når den enkelte har hatt ulike særaldersgrenser.

Departementet har vurdert om det i tilfeller hvor den enkelte har hatt stillinger med ulike særaldersgrenser bør beregnes delvise pensjoner fra ulike særaldersgrenser eller om det bør beregnes én pensjon med utgangspunkt i den siste særaldersgrensen. Departementet har kommet til at det er mest naturlig å legge den siste særaldersgrensen til grunn. For å unngå uheldig tilpasninger mener departementet at ved skifte fra stilling med høy særaldersgrense til stilling med lavere aldersgrense, må en ha stått i stilling med den lavere særaldersgrensen i minst tre år.

For de som har parallelle stillinger med ulike særaldersgrenser foreslår departementet at det kan gis tidligpensjon med utgangspunkt i den laveste aldersgrensen, forutsatt at en har

stått i stilling med den særaldersgrensen som utløser tidligpensjonen i minst tre år før aldersgrensen eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon.

Dette skal bare gjelde for de som har ny tidligpensjon. Tilsvarende problemstillinger er uttømmende regulert i Statens pensjonskasseloven § 26 n og sykepleierpensjonsloven § 11 n for de årskullene som skal beholde gjeldende regler.

Departementet viser til forslag til Statens pensjonskasseloven § 26 q.

8.5 Utbetalingsperiode og utfasing av 85-årsregelen

Aldersgrense 63 år

I avtalen heter det at «varige løsninger ivaretas ved å øke særaldersgrensene i takt med økende levealder, i tråd med økningen i aldersgrensen for rett til ubetinget alderspensjon fra folketrygden». For de som er født i 1970 eller senere kan tidligpensjonen tas ut tidligst fra aldersgrensen. For årskullene 1967–1969 kan tidligpensjonen gis *før* aldersgrensen dersom summen av alder og opptjeningstid er minst 85 år. Hvor lenge før særaldersgrensen tidligpensjonen kan tas ut fases ut månedlig slik at de som er født i januar 1967 gis tidligpensjonen inntil 3 år før aldersgrensen, de som er født i februar 1967 gis tidligpensjonen inntil 2 år og 11 måneder før aldersgrensen, osv., slik at de som er født i desember 1969 kan gis tidligpensjon én måned før aldersgrensen.

Som følge av den gradvise utfasingen av 85-årsregelen, kan årskullene 1967–1969 ta ut tidligpensjon tidligere enn fire år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, se tabell 8.1.

Tabell 8.1 Tid før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden tidligpensjonen kan tas ut. Personer med særaldersgrense 63 år

Født	Antall år og måneder før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden tidligpensjonen kan tas ut
Januar 1967	7 år
Februar 1967	6 år og 11 mnd.
Mars 1967	6 år og 10 mnd.
April 1967	6 år og 9 mnd.
Mai 1967	6 år og 8 mnd.
Juni 1967	6 år og 7 mnd.
Juli 1967	6 år og 6 mnd.
August 1967	6 år og 5 mnd.
September 1967	6 år og 4 mnd.
Oktober 1967	6 år og 3 mnd.
November 1967	6 år og 2 mnd.
Desember 1967	6 år og 1 mnd.
Januar 1968	6 år
Februar 1968	5 år og 11 mnd.
Mars 1968	5 år og 10 mnd.
April 1968	5 år og 9 mnd.
Mai 1968	5 år og 8 mnd.
Juni 1968	5 år og 7 mnd.
Juli 1968	5 år og 6 mnd.
August 1968	5 år og 5 mnd.
September 1968	5 år og 4 mnd.
Oktober 1968	5 år og 3 mnd.
November 1968	5 år og 2 mnd.
Desember 1968	5 år og 1 mnd.
Januar 1969	5 år
Februar 1969	4 år og 11 mnd.
Mars 1969	4 år og 10 mnd.
April 1969	4 år og 9 mnd..
Mai 1969	4 år og 8 mnd.
Juni 1969	4 år og 7 mnd.
Juli 1969	4 år og 6 mnd.
August 1969	4 år og 5 mnd.
September 1969	4 år og 4 mnd.
Oktober 1969	4 år og 3 mnd.
November 1969	4 år og 2 mnd.
Desember 1969	4 år og 1 mnd.
Januar 1970 og senere	4 år

Departementet foreslår at tidligpensjonen gis fra og med måneden etter melding om uttak blir gitt, likevel tidligst fra måneden etter at retten til tidligpensjon inntreffer. Tidligpensjonen utbetales til og med måneden medlemmet når alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden. Dersom et medlem som mottar tidligpensjon dør før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, foreslår departementet at tidligpensjonen opphører ved utgangen av måneden etter måneden medlemmet døde.

Tidligpensjonen skal dessuten falle bort ved uttak av pensjon etter kapittel 5 a før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden.

Departementet foreslår at endringer i tidligpensjon får virkning fra måneden etter at den begivenhet som førte til endringen fant sted. Dette vil være praktisk ved endringer i tidligpensjonsgraden.

Det vises til forslag i Statens pensjonskasseloven § 26 o tredje og siste ledd sammenholdt med § 26 u.

Aldersgrense 60 år

I avtalen heter det at tidligpensjonen gis i sju år *fra* aldersgrensen for de som er født i 1973 eller senere. For årskullene 1970–1972 kan tidligpensjonen gis *før* aldersgrensen dersom summen av alder og opptjeningstid er minst 85 år. For de som er født i januar 1970 gis tidligpensjonen inntil 3 år før aldersgrensen, for de som er født i februar 1970 gis tidligpensjonen inntil 2 år og 11 måneder før aldersgrensen, osv., slik at de som er født i desember 1972 kan gis tidligpensjon én måned før aldersgrensen, se tabell 8.2.

Tabell 8.2 Tid før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden tidligpensjonen kan tas ut for personer med særaldersgrense 60 år

Født	Antall år og måneder før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden tidligpensjonen kan tas ut
Januar 1970	10 år
Februar 1970	9 år og 11 mnd.
Mars 1970	9 år og 10 mnd.
April 1970	9 år og 9 mnd.
Mai 1970	9 år og 8 mnd.
Juni 1970	9 år og 7 mnd.
Juli 1970	9 år og 6 mnd.
August 1970	9 år og 5 mnd.
September 1970	9 år og 4 mnd.
Oktober 1970	9 år og 3 mnd.
November 1970	9 år og 2 mnd.
Desember 1970	9 år og 1 mnd.
Januar 1971	9 år
Februar 1971	8 år og 11 mnd.
Mars 1971	8 år og 10 mnd.
April 1971	8 år og 9 mnd.
Mai 1971	8 år og 8 mnd.
Juni 1971	8 år og 7 mnd.
Juli 1971	8 år og 6 mnd.
August 1971	8 år og 5 mnd.
September 1971	8 år og 4 mnd.
Oktober 1971	8 år og 3 mnd.
November 1971	8 år og 2 mnd.
Desember 1971	8 år og 1 mnd.
Januar 1972	8 år
Februar 1972	7 år og 11 mnd.
Mars 1972	7 år og 10 mnd.
April 1972	7 år og 9 mnd.
Mai 1972	7 år og 8 mnd.
Juni 1972	7 år og 7 mnd.
Juli 1972	7 år og 6 mnd.
August 1972	7 år og 5 mnd.
September 1972	7 år og 4 mnd.
Oktober 1972	7 år og 3 mnd.
November 1972	7 år og 2 mnd.
Desember 1972	7 år og 1 mnd.
Januar 1973 og senere	7 år

Departementet foreslår også for aldersgrense 60 at tidligpensjonen gis fra og med måneden etter melding om uttak blir gitt, likevel tidligst fra måneden etter at retten til tidligpensjon inntreffer. Tidligpensjonen utbetales til og med måneden medlemmet når alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden. Dersom et medlem som mottar tidligpensjon dør før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, forslår departementet at tidligpensjonen opphører ved utgangen av måneden etter måneden medlemmet døde.

Tidligpensjonen skal dessuten falle bort ved uttak av pensjon etter kapittel 5 a før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden.

Departementet foreslår at endringer i tidligpensjon får virkning fra måneden etter at den begivenhet som førte til endringen fant sted. Dette vil være praktisk ved endringer i tidligpensjonsgraden.

Det vises til forslag i Statens pensjonskasseloven § 26 p tredje og siste ledd sammenholdt med § 26 u.

8.6 Avkortingsregler for ny tidligpensjon

I avtalen går det fram at tidligpensjonen skal avkortes med 66 prosent av pensjongivende inntekt over 1 G. Tidligpensjonen avkortes dermed ikke dersom den pensjongivende inntekten er under 1 G. Dersom den pensjongivende inntekten overstiger 1 G, er det kun den delen av inntekten som overstiger 1 G som avkortes. Dette gjelder for ugradert, hel tidligpensjon.

I avsnitt 8.2 har departementet foreslått at tidligpensjon også gis til de som delvis fratrer medlemspliktig stilling, ved at det gis en gradert pensjon som står i forhold til den gjenværende stillingen. Dersom tidligpensjonen er gradert, enten som følge av at gjennomsnittlig stillingsandel er lavere enn 100 prosent eller som følge av delvis fratreden fra medlemspliktig stilling, bør dette hensyntas i avkortingen av tidligpensjonen mot inntekt. Departementet foreslår at inntektsgrensen på 1 G økes i tilfeller med gradert tidligpensjon. Inntektsgrensen ved gradert tidligpensjon foreslås økt med beregningsgrunnlaget for tidligpensjonen multiplisert med 100 pst. minus graden for tidligpensjonen. En person med et beregningsgrunnlag for tidligpensjonen på 6 G, og som mottar en 50 prosent tidligpensjon, vil da få en inntektsgrense på 4 G ($= (100 \text{ pst.} - 50 \text{ pst.}) \times 6 \text{ G} + 1 \text{ G}$).

Dette systemet for avkorting vil ligne på avkorting av uførepensjon ved at det fastsettes en inntektsgrense når en person tar ut gradert tidligpensjonen, og at tidligpensjonen skal avkortes ved inntekt over denne grensen. Departementet foreslår at inntektsgrensen skal utgjøre beregningsgrunnlaget for tidligpensjonen multiplisert med 100 pst. minus graden for tidligpensjonen, pluss fribeløpet på 1 G. Avsnitt 12.4 viser eksempler med avkorting av ny tidligpensjon.

For personer som har en tjenestetidsbrøk for tidligpensjonen som er lavere enn 1, det vil si personer som har mindre enn 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense, vil kompensasjonsgraden for tidligpensjonen være lavere enn 66 prosent. Departementet foreslår at dette hensyntas i avkortingsreglene ved at satsen for avkorting utgjør 66 prosent multiplisert med tjenestetidsbrøken for tidligpensjonen.

Departementet vurderer videre regler om periodisering av inntektsgrensen i uttaks- og opphørsåret for tidligpensjonen, i tråd med hvor mange måneder av året tidligpensjonen skal utbetales i. Det bes særskilt om innspill til dette.

Departementet foreslår at det er pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 som skal legges til grunn ved avkorting av pensjonen. Dette vil normalt tilsvare vedkommende sin arbeidsinntekt, det vil si personinntekt etter skatteloven § 12-2.

Tidligpensjonen reduseres ikke når stønadsmottakeren dokumenterer at inntekten, herunder feriepenger, stammer fra arbeid eller virksomhet før stønadsperioden for tidligpensjonen startet. Tidligpensjonen reduseres heller ikke ved etterbetalinger av trygdeytelser som gjelder for tidsrom før stønadsperioden for tidligpensjonen startet. Dette, og andre detaljer om reduksjonen og etteroppgjør, foreslås regulert i en ny forskrift om reduksjon av tidligpensjon og særalderspåslag og om etteroppgjør, fastsatt med hjemmel i Statens pensjonskasseloven § 26 r siste ledd. Det vises i denne sammenhengen til forskriften § 2.

Departementet foreslår at det tas inn i loven at medlemmet plikter å gi opplysninger om inntekt og forventet inntekt, både ved innvilgelsen og ved endrede forhold. I forskriften § 3 foreslås regulert at tidligpensjonen skal forhåndsreduseres når inntekten som er meldt inn for et kalenderår overstiger inntektsgrensen. Nærmere detaljer framgår av forslaget.

Selv om medlemmet plikter å gi opplysninger om inntekt, kan det likevel vise seg at den enkelte har fått utbetalt for mye eller for lite pensjon. Departementet foreslår å regulere i loven at det skal foretas et etteroppgjør. Forslaget er at dersom det er utbetalt for lite så skal differansen etterbetales som et engangsbeløp, og at for mye utbetalt ytelse kan inn-drives uten hensyn til skyld og i utgangspunktet avregnes i ytelser fra tjenestepensjons-ordningen. Det foreslås også å lovregulere at krav om tilbakebetaling av for mye utbetalt pensjon er tvangsgrunnlag for utlegg. Nærmere detaljer om etteroppgjøret foreslås regulert i forskriften § 4.

Det vises til forslag til Statens pensjonskasseloven § 26 r og forslag til ny forskrift om reduksjon av tidligpensjon og særalderspåslag og om etteroppgjør.

8.7 Forholdet til andre ytelser

Uføretrygd og uførepensjon

Personer som mottar 100 prosent uførepensjon har ikke samtidig adgang til å ta ut alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning. Uføre med gradert uføretrygd kan ta ut gradert alderspensjon, men summen av uføregraden og uttaksgraden av alderspensjon kan ikke overstige 100 prosent, jf. Statens pensjonskasseloven § 26 c tredje ledd.

Departementet viser til at uføretrygd fra folketrygden og uførepensjon fra tjenestepensjonsordning ytes fram til alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden og representerer en fullverdig inntektssikring. Dette tilsier at det ikke skal være mulig å motta en ugradert uføreytelse i kombinasjon med full tidligpensjon.

Medlemmer som mottar en gradert uførepensjon kombinert med en deltidsstilling kan ha samme behov for tidligpensjon fra reststillingen som medlemmer som ikke mottar uførepensjon. For gradert uføre som ellers kvalifiserer til tidligpensjon, foreslår departementet at det kan gis tidligpensjon så lenge summen av uføregraden på uførepensjonen og graden

på tidligpensjonen ikke overstiger 100 prosent. I slike tilfeller vil graden på tidligpensjonen være det som er lavest av gjennomsnittlig stillingsprosent i stilling med særaldersgrense og 100 prosent fratrukket uføregraden. Når gradert tidligpensjon kombineres med gradert uførepensjon, øker inntektsgrensen tilsvarende beregningsgrunnlaget for tidligpensjonen multiplisert med 100 pst. minus graden på tidligpensjonen.

Arbeidsavklaringspenger og midlertidig uførepensjon

Det gis fulle arbeidsavklaringspenger til en som har tapt hele arbeidsevnen. Dersom en kun har tapt en del av arbeidsevnen, reduseres arbeidsavklaringspengene slik at ytelsen svarer til den delen av arbeidsevnen som er tapt. Beregningen av den reduserte ytelsen tar utgangspunkt i forholdet mellom en arbeidstid på 37,5 timer per uke og det antall timer medlemmet har vært i eller kunne ha vært i inntektsgivende arbeid.

De som mottar arbeidsavklaringspenger i kombinasjon med gradert midlertidig uførepensjon kan gis tidligpensjon så lenge summen av uføregraden på den midlertidige uførepensjonen og graden på tidligpensjonen ikke overstiger 100 prosent. I slike tilfeller vil graden på tidligpensjonen være det som er lavest av gjennomsnittlig stillingsprosent i stilling med særaldersgrense og 100 prosent fratrukket uføregraden. Når gradert tidligpensjon kombineres med gradert midlertidig uførepensjon, øker inntektsgrensen tilsvarende beregningsgrunnlaget for tidligpensjonen multiplisert med 100 pst. minus graden på tidligpensjonen. Arbeidsavklaringspenger er pensjonsgivende inntekt og tidligpensjonen reduseres dersom arbeidsavklaringspengene og annen pensjonsgivende inntekt overstiger inntektsgrensen.

Alderspensjon fra folketrygden og ordinær alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon

Personer som mottar gradert tidligpensjon i kombinasjon med en deltidsstilling uten særaldersgrense, kan ønske å gå av før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, altså før tidligpensjonen opphører. Departementet vurderer at det bør være mulig å ta ut ordinær alderspensjon fra reststillingen i slike tilfeller. Departementet foreslår at tidligpensjon kan kombineres med alderspensjon fra folketrygden og ordinær alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon så lenge summen av uttaksgraden for ordinær alderspensjon og tidligpensjonen ikke overstiger 100 prosent. Personer som tidligere har mottatt 100 prosent ordinær alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon mister ikke retten til tidligpensjon, og kan motta tidligpensjon dersom uttaket av den ordinære tjenstepensjonen stoppes eller graderes.

Dagpenger

Dagpenger er pensjonsgivende inntekt og tidligpensjonen avkortes dersom pensjonsgivende inntekt, inkludert dagpenger, overstiger inntektsgrensen.

Omstillingsstønad

Omstillingsstønad er pensjonsgivende inntekt og tidligpensjonen avkortes dersom pensjonsgivende inntekt, inkludert omstillingsstønad, overstiger inntektsgrensen.

Særalderspåslag

I kapittel 9 foreslår departementet regler for særalderspåslag. Særalderspåslag skal ikke gis i kombinasjon med tidligpensjon. Departementet foreslår at det ikke gis tidligpensjon til personer som mottar, eller har mottatt særalderspåslag, uavhengig av uttaksgrad.

Avtalefestet pensjon

Som nevnt i avsnitt 8.2 foreslår departementet foreslår at det skal være et vilkår for å motta tidligpensjon at vedkommende ikke mottar eller har mottatt avtalefestet pensjon. Dette er også lagt til grunn i Prop. 35 L (2023–2024), se punkt 7.4.3.

9 Særalderspåslag for personer født fra og med 1963

9.1 Innledning

Avtalen om nye pensjonsregler gjelder for personer født fra og med 1963, dvs. at det kun er årskull fra og med 1963-kullet som skal få særalderspåslag. I avtalen går det fram at de som i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år, skal få et særalderspåslag til livsvarig pensjon. Satsen for å beregne særalderspåslaget er ulik for de ulike særaldersgrensene. Dette kapitlet foreslår konkrete regler for utforming av særalderspåslag. Departementet har foreslått en felles bestemmelse om særalderspåslaget for alle særaldersgrensene, se Statens pensjonskasseloven § 26 s og sykepleierpensjonsloven § 11 o.

9.2 Kvalifikasjonsregler

Det går fram av avtalen at de som i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år, får et særalderspåslag til livsvarig pensjon. Det går videre fram at det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

For å kvalifisere for særalderspåslag må en i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, ha stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Den tiden en person har mottatt midlertidig uførepensjon eller uførepensjon anses i denne sammenhengen ikke som å stå i stilling. Aldersgrensen og tidspunktet for fratreden med rett til uttak av alderspensjon kan være samme tidspunkt, men behøver ikke å være det. For eksempel kan enkelte gå av med 85-årsregelen, som innebærer fratreden tidligere enn aldersgrensen, og det er også mulig å gå av etter aldersgrensen. Departementet forstår avtalen som at 10 av 15 årsperioden enten gjelder før aldersgrensen eller før fratreden med rett til pensjon, dvs. at det er tilstrekkelig om ett av disse vilkårene er oppfylt.

Kravet til tid i en stilling med særaldersgrense er ikke knyttet til tjenestetid med en gitt særaldersgrense, dvs. det er tilstrekkelig å ha stått i en stilling med særaldersgrense uavhengig av om særaldersgrensen var 60, 63 eller 65 år. Videre skal tid i stilling med særaldersgrense forstås som samlet tid i stilling med særaldersgrense, dvs. samlet tid hos forskjellige arbeidsgivere/ordninger. Departementet foreslår at tid måles i år og fastsettes med én desimal. En arbeidstaker som har jobbet i en stilling med særaldersgrense i 350 dager vil da få fastsatt tid til 1,0 år. En arbeidstaker som har jobbet i en stilling med særaldersgrense i 9 år og 100 dager vil da få fastsatt tid til 9,3 år. Minstekravet til tid skal gjelde tid i stilling med særaldersgrense etter avrunding.

Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid. Samtidige stillinger med særaldersgrense kan legges sammen for å tilfredsstille minimumskravet til stillingsprosent.

Det går ikke eksplisitt fram av avtalen at det er et krav om å fratre medlemspliktig stilling for å få særalderspåslag, men det går fram av avtalen at særalderspåsлагets størrelse vil påvirkes av tidspunkt for fratreden, samt inntekt etter uttak. Departementets vurdering er at det bør være et tilsvarende krav om fratreden fra medlemspliktig stilling for særalderspåslaget som for tidligpensjon. Uten krav om helt eller delvis fratreden vil det være lønnsomt for alle å ta ut særalderspåslaget så tidlig som mulig selv om en fortsetter i medlemspliktig stilling. Dette skyldes at det er et fribeløp på 1 G i avkortingsreglene, mens det ikke er noe fribeløp når en reduserer særalderspåslaget etter avgangsalder, se avsnitt 9.5 for mer om reduksjon av særalderspåslag etter avgangsalder og inntekt etter avgang. Departementet foreslår at en må ha fratrudd medlemspliktig stilling, helt eller delvis, for å få særalderspåslag. For de som fratrer delvis gis særalderspåslaget i forhold til gjenværende medlemspliktig stilling. For eksempel får en person som fratrer 50 prosent et særalderspåslag som utgjør halvparten av hva vedkommende ville fått med full fratreden.

Departementet foreslår at det skal være et vilkår for uttak av særalderspåslag, at det tas ut påslagspensjon. Vilkåret vil være oppfylt i tilfeller hvor personen ikke har opptjent rett til påslagspensjon. Dette vil kunne være aktuelt for de eldste årskullene med særaldersgrense 60 år som vil kunne gå av med tidligpensjon på et tidspunkt hvor det ennå ikke er opptjent påslagspensjon. Disse medlemmene vil ha rett på oppsatt pensjon for tjenestetid før 2020, jf. Statens pensjonskasseloven § 26 h og sykepleierpensjonsloven § 11 g.

Det vises til forslag til Statens pensjonskasseloven § 26 s første ledd og sykepleierpensjonsloven § 11 o første ledd.

9.3 Beregningsregler

Det går fram at særalderspåslaget skal beregnes som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense. Dersom tid i stillingen med særaldersgrense er kortere enn 30 år skal særalderspåslaget avkortes tilsvarende. Det går videre fram av avtalen at dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent skal påslaget reduseres forholdsmessig.

Avtalen bruker formuleringen «pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense», men dette har ingen entydig definisjon innenfor gjeldende regelverk. Etter gjeldende regelverk legges samtidige stillinger sammen for å fastsette pensjonsgrunnlaget og det skilles ikke mellom stillinger med og uten særaldersgrense. Videre går det fram av avtalen at særalderspåslaget skal reduseres forholdsmessig dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent. I dag er gjennomsnittlig stillingsandel en del av pensjonsgrunnlaget. Dersom gjennomsnittlig stillingsandel også inngår som del av pensjonsgrunnlaget for særalderspåslag, vil det innebære dobbelavkorting dersom særalderspåslaget også skal reduseres forholdsmessig ved deltid.

Departementets vurdering er at grunnlaget for å beregne særalderspåslaget enten må være uavhengig av deltid, men påslaget reduseres med deltid, eller så må deltid inngå i beregningsgrunnlaget, men påslaget ikke reduseres med deltid.

Som for tidligpensjon har departementet kommet til at det enkleste er at beregningsgrunnlaget fastsettes som sluttlønnen i stilling med særaldersgrense, omgjort til full stilling. Særalderspåslaget utgjør da en prosentandel av sluttlønnen i stillingen med særaldersgrense, omregnet til fulltidsstilling.

Departementet foreslår at gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense bestemmer hvilken grad særalderspåslaget maksimalt kan utgjøre, begrenset til maksimalt 100 prosent. De som har en gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense som er lavere enn 100 prosent, får et gradert særalderspåslag hvor graden settes lik den gjennomsnittlige stillingsandelen, eller 100 prosent minus stillingsandelen i den gjenværende medlemspliktige stillingen hvis dette er lavere. Gjenværende stillingsandel er den stillingsandelen medlemmet har i medlemspliktig stilling etter uttak av særalderspåslag. Dersom medlemmet også mottar uførepensjon etter særaldersgrensen, skal det i tillegg gjøres fratrukk for dette. Se nærmere om uføreytelsenes betydning for graden av særalderspåslaget i avsnitt 7.

Det vises til forslag til Statens pensjonskasseloven § 26 s andre og tredje ledd og sykepleierpensjonsloven § 11 o andre og tredje ledd.

Aldersgrense 65 år

For de som har særaldersgrense på 65 år, skal satsen utgjøre 5,8 prosent av pensjonsgrunnlaget. For de som har jobbet i stilling med særaldersgrense på 65 år og som kvalifiserer for særalderspåslag skal det beregnes et særalderspåslag som utgjør 5,8 prosent av sluttlønnen i stillingen med særaldersgrense, omgjort til fulltidsstilling, justert med en brøk hvor tid i stilling med særaldersgrense 65 år, men maksimalt 30 år, er telleren og 30 år er nevneren.

Aldersgrense 63 år

For de som har særaldersgrense på 63 år, skal satsen utgjøre 6,5 prosent av pensjonsgrunnlaget. For de som har jobbet i stilling med særaldersgrense på 63 år og som kvalifiserer for særalderspåslag skal det beregnes et særalderspåslag som utgjør 6,5 prosent av sluttlønnen i stillingen med særaldersgrense, omgjort til fulltidsstilling, justert med en brøk hvor tid i stilling med særaldersgrense 63 år, men maksimalt 30 år, er telleren og 30 år er nevneren.

Aldersgrense 60 år

For de som har særaldersgrense på 60 år, skal satsen utgjøre 7,7 prosent av pensjonsgrunnlaget. For de som har jobbet i stilling med særaldersgrense på 60 år og som kvalifiserer for særalderspåslag skal det beregnes et særalderspåslag som utgjør 7,7 prosent av sluttlønnen i stillingen med særaldersgrense, omgjort til fulltidsstilling, justert med en brøk hvor tid i stilling med særaldersgrense 60 år, men maksimalt 30 år, er telleren og 30 år er nevneren.

9.4 Flere ulike særaldersgrenser gjennom arbeidslivet

For personer som har hatt ulike særaldersgrenser gjennom arbeidslivet vil få beregnet særalderspåslag med ulike satser. Det er tiden i den bestemte aldersgrensen som bestemmer hvilken tjenestetidsbrøk påslaget skal justeres med. Det er også den gjennomsnittlige stillingsprosenten i de ulike aldersgrensene som bestemmer hvor høy pensjonsgrad som maksimalt kan gis med de ulike særalderspåslagene. Dersom personen har medlemspliktig stilling og/eller mottar eller har mottatt uførepensjon etter særaldersgrensen, kan pensjonsgraden som gis med alle de ulike særalderspåslagene bli lavere enn den gjennomsnittlige stillingsprosenten.

Dersom en person har jobbet mer enn totalt 30 år i ulike stillinger med særaldersgrense, beregnes særalderspåslaget ut fra de 30 årene som innebærer høyest sats. Det betyr for eksempel at en person som har jobbet 15 år med særaldersgrense 60, 25 år med særaldersgrense 63 og 5 år med særaldersgrense 65, vil få medregnet 15 år fra særaldersgrensen 60 og 15 år fra særaldersgrensen 63.

Det vises til forslag til Statens pensjonskasseloven § 26 s fjerde ledd. Tilsvarende bestemmelse er ikke aktuelt i sykepleierpensjonsloven, ettersom personer som omfattes av denne loven bare har én særaldersgrense.

9.5 Utbetalingsperiode

Departementets forslag innebærer at særalderspåslaget skal utbetales tidligst fra laveste uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden, jf. Statens pensjonskasseloven § 26 s siste ledd og sykepleierpensjonsloven § 11 o siste ledd.

Departementet foreslår videre i Statens pensjonskasseloven § 26 u andre ledd og sykepleierpensjonsloven § 11 r at særalderspåslaget i utgangspunktet skal utbetales tidligst fra og med måneden etter melding om uttak blir gitt. Dersom medlemmet mottar tidligpensjon, utbetales særalderspåslaget fra måneden etter siste utbetaling av tidligpensjon.

Det er et vilkår for å ta ut særalderspåslag at påslagspensjon er tatt ut, jf. Statens pensjonskasseloven § 26 s første ledd siste setning og sykepleierpensjonsloven § 11 o første ledd siste setning. For personer som mottar tidligpensjon, vil pensjonen ved alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden regnes om til påslagspensjon. Særalderspåslaget kommer da automatisk til utbetaling sammen med påslagspensjonen når tidligpensjonen opphører. Som nevnt i punkt 9.2 vil vilkåret om at påslagspensjonen er tatt ut anses oppfylt for de som ikke har rukket å opptjene påslagspensjon. I disse tilfellene vil tidligpensjonen avløses med særalderspåslaget alene, i tillegg til bruttopensjon etter Statens pensjonskasseloven § 26 h og sykepleierpensjonsloven § 11 g.

Departementet foreslår videre at særalderspåslaget løper ut måneden etter døds måneden, samme tidspunkt som påslagspensjonen, se Statens pensjonskasseloven § 26 l.

Endringer i særalderspåslaget får virkning fra måneden etter at den begivenhet som førte til endringen fant sted. Dette vil være praktisk ved endringer i graden av særalderspåslaget.

Det vises til forslag til Statens pensjonskasseloven § 26 s siste ledd sammenholdt med § 26 s, og sykepleierpensjonsloven § 11 o siste ledd sammenholdt med § 11 r.

9.6 Regler for reduksjon av særalderspåslaget

Det går fram av avtalen at for de som fratrer med tidligpensjon reduseres det livsvarige nivået på særalderspåslaget for de som har inntekt over 1 G senere enn to år før ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden. For hvert år med inntekt over 1 G senere enn to år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren. Det er altså kun den delen av inntekten som overstiger 1 G som medfører reduksjon i særalderspåslaget.

Dersom særalderspåslaget er gradert, enten som følge av at gjennomsnittlig stillingsandel er lavere enn 100 prosent, eller som følge av delvis fratreden fra medlemspliktig stilling, bør dette hensyntas i reduksjonen av særalderspåslaget. For eksempel bør personer som fortsetter delvis i medlemspliktig stilling og derfor har et gradert særalderspåslag ikke få redusert særalderspåslaget på grunn av inntekt så lenge inntekten ikke overstiger et visst nivå. Departementet foreslår at inntektsgrensen økes i tilfeller med gradert tidligpensjon. Inntektsgrensen ved gradert særalderspåslag foreslås økt med beregningsgrunnlaget for særalderspåslaget multiplisert med 100 pst. minus graden for særalderspåslaget.

Departementet foreslår at denne reduksjonsregelen ikke skal gjelde for de som skal beholde gjeldende tidligpensjonsordning. Gjeldende regelverk for inntektsavkorting av tidligpensjon for disse årskullene skiller mellom inntekt i medlemspliktig stilling og inntekt fra privat sektor, på den måten at inntekt fra privat sektor ikke fører til avkorting. Dersom særalderspåslaget for de som skal beholde gjeldende tidligpensjonsordning skal reduseres på tilsvarende måte som for de som skal ha ny tidligpensjonsordning, vil det innebære at inntekt fra privat sektor også må likestilles med inntekt fra medlemspliktig stilling. Dette ville være en innstramming sammenliknet med gjeldende rett.

Det går videre fram av avtalen at for de som fratrer senere enn to år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, uten å motta tidligpensjon, skal påslaget reduseres med 1/36 av ytelsen for hver måned senere uttaket skjer. Også for de som fratrer senere enn to år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden uten å motta tidligpensjon er departementets vurdering at delvis fratreden bør hensyntas. For de som for eksempel har fratrudd delvis og fått utbetalt et gradert særalderspåslag to år eller tidligere før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, skal ikke dette særalderspåslaget påvirkes av avgangstidspunkt for reststillingen. Dette innebærer at det skal beregnes separate særalderspåslag for hvert deluttak. En person som for eksempel fratrer 50 prosent to år før ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden og deretter fratrer 100 prosent ett år senere vil få ett særalderspåslag med 50 prosent grad som ikke er

reduisert pga. avgangstidspunkt og ett særalderspåslag med 50 prosent som er redusert med 1/3 del (12/36 deler).

Det går fram av avtalen at det livsvarige nivået på særalderspåslaget også skal reduseres for de som har inntekt over 1 G etter uttak av særalderspåslaget. For hvert år med inntekt over 1 G etter uttak, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren. Også i slike tilfeller er departementets vurdering at graden for særalderspåslaget bør hensyntas. Dersom særalderspåslaget er gradert, enten som følge av at gjennomsnittlig stillingsandel er lavere enn 100 prosent eller som følge av delvis fratreden fra medlemspliktig stilling, bør dette hensyntas i reduksjonen av særalderspåslaget. For eksempel bør personer som fortsetter delvis i medlemspliktig stilling og derfor har et gradert særalderspåslag ikke få redusert særalderspåslaget pga. inntekt så lenge inntekten ikke overstiger et visst nivå. Departementet foreslår at inntektsgrensen også i slike tilfeller økes. Inntektsgrensen ved gradert særalderspåslag foreslås økt med beregningsgrunnlaget for særalderspåslaget multiplisert med 100 pst. minus graden for særalderspåslaget. I avsnitt 12.5 vises eksempler med reduksjon av særalderspåslag.

Regler om reduksjon av særalderspåslaget foreslås i Statens pensjonskasseloven § 26 t og sykepleierpensjonsloven § 11 p. Det foreslås at det, i likhet med det som gjelder for tidligpensjon, skal følge av loven at medlemmet plikter å gi opplysninger om inntekt og forventet inntekt, både ved innvilgelsen og ved endrede forhold, og at det skal foretas et etteroppgjør dersom medlemmet har fått utbetalt for mye eller for lite pensjon. Det foreslås også her at dersom det er utbetalt for lite, skal differansen etterbetales som et engangsbeløp, mens for mye utbetalt pensjon kan inndrives uten hensyn til skyld og kan avregnes ved å trekke i framtidige utbetalinger av uførepensjon og alderspensjon fra Pensjonskassen. Krav om tilbakekreving av for mye utbetalt pensjon er tvangsgrunnlag for utlegg.

Forslaget til Statens pensjonskasseloven § 26 t siste ledd og sykepleierpensjonsloven § 11 p siste ledd inneholder en hjemmel til å gi forskrift med nærmere regler om reduksjon, periodisering og etteroppgjør. Forskriften som er nevnt i punkt 8.6, gjelder også særalderspåslag, og er gitt med hjemmel i de nevnte bestemmelsene. Det vises til det som er sagt om forskriften i punkt 8.6, som gjelder tilsvarende for særalderspåslag.

Departementet vurderer regler om periodisering av inntektsgrensen i inngangsåret for særalderspåslaget, i tråd med hvor mange måneder av året tidligpensjonen skal utbetales i, jf. Statens pensjonskasseloven § 26 t tredje ledd og sykepleierpensjonsloven § 11 p andre ledd. Departementet vurderer også periodisering av inntektsgrensen for personer som mottar tidligpensjon, ut fra når tidspunktet «to år før alderen for rett til ubetinget alderspensjon fra folketrygden» inntreffer, jf. Statens pensjonskasseloven § 26 t første ledd. Det bes særskilt om innspill til dette.

Lovforslaget framgår av Statens pensjonskasseloven § 26 t, sykepleierpensjonsloven § 11 p. Videre vises til forslag til ny forskrift om reduksjon av tidligpensjon og særalderspåslag og om etteroppgjør.

9.7 Forholdet mellom særalderspåslag og andre ytelser

Uføretrygd og uførepensjon

For de som er uføre fra en stilling med særaldersgrense har departementet i kapittel 6 foreslått at de overføres fra uførepensjon til alderspensjon ved alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, altså ved samme alder som en overføres fra uføretrygd til alderspensjon fra folketrygden. Dette betyr at det gis opptjening til alderspensjon i tjenestepensjonsordningen til samme alder som for de som har ordinær aldersgrense. Uføre vil da få opptjening til ordinær pensjon på samme måte som for de som ikke har særaldersgrense.

Medlemmer som mottar en gradert uførepensjon kombinert med en deltidstilling kan ha samme behov for særalderspåslag fra reststillingen som medlemmer som ikke mottar uførepensjon. Ved mottak av uførepensjon etter aldersgrensen, foreslår departementet at det kan innvilges særalderspåslag, for de som ellers kvalifiserer, med en grad slik at høyeste uføregrad mottatt etter særaldersgrensen pluss graden for særalderspåslag maksimalt kan utgjøre 100 prosent.

Arbeidsavklaringspenger og midlertidig uførepensjon

Det gis fulle arbeidsavklaringspenger til den som har tapt hele arbeidsevnen. Dersom en kun har tapt en del av arbeidsevnen, reduseres arbeidsavklaringspengene slik at ytelsen svarer til den delen av arbeidsevnen som er tapt. Beregningen av den reduserte ytelsen tar utgangspunkt i forholdet mellom en arbeidstid på 37,5 timer per uke og det antall timer medlemmet har vært i eller kunne ha vært i inntektsgivende arbeid.

De som mottar arbeidsavklaringspenger i kombinasjon med gradert midlertidig uførepensjon kan gis særalderspåslag så lenge summen av uføregraden på den midlertidige uførepensjonen og graden på særalderspåslaget ikke overstiger 100 prosent. I slike tilfeller vil graden på særalderspåslaget være det som er lavest av gjennomsnittlig stillingsprosent og 100 prosent fratrukket uføregraden. Når gradert særalderspåslag kombineres med gradert midlertidig uførepensjon, øker inntektsgrensen tilsvarende beregningsgrunnlaget for tidligpensjonen multiplisert med 100 pst. minus graden på tidligpensjonen. Arbeidsavklaringspenger er pensjonsgivende inntekt, og særalderspåslaget reduseres dersom arbeidsavklaringspengene overstiger inntektsgrensen.

Alderspensjon fra folketrygden og ordinær alderspensjon fra offentlig tjenestepensjon

Særalderspåslag kan fritt kombineres med alderspensjon fra folketrygden og ordinær alderspensjon fra offentlig tjenestepensjon.

Tidligpensjon

Særalderspåslag skal ikke gis i kombinasjon med tidligpensjon. For de som mottar tidligpensjon kommer særalderspåslaget til utbetaling når tidligpensjonen opphører.

Avtalefestet pensjon og betinget tjenestepensjon

Særalderspåslag kan fritt kombineres med både avtalefestet pensjon og betinget tjenestepensjon.

Dagpenger

Dagpenger er pensjonsgivende inntekt og særalderspåslag avkortes dersom pensjonsgivende inntekt, inkludert dagpenger, overstiger inntektsgrensen.

Omstillingsstønad

Omstillingsstønad er pensjonsgivende inntekt og særalderspåslag avkortes dersom pensjonsgivende inntekt, inkludert omstillingsstønad, overstiger inntektsgrensen.

10 Endringer i samordningsloven

Etter samordningsloven § 3 skal brutto alderspensjon etter kapittel 5 i Statens pensjonskasseloven (og tilsvarende andre pensjonsordninger) samordnes etter bestemmelsene i samordningsloven. Departementet foreslår i høringsnotatet her et nytt kapittel 5 b i Statens pensjonskasseloven, der spesifikke årskull med en særaldersgrense etter 1962-kullet, på nærmere vilkår, kan ta ut brutto alderspensjon (tidligpensjon) før 67 år. Tilsvarende gjelder for sykepleierpensjonsloven. I utgangspunktet beregnes tidligpensjonen som en bruttopensjon etter gjeldende regler, med noen særlige vilkår og beregningsregler. Departementet legger derfor til grunn et utgangspunkt om at disse årskullene skal få samordnet alderspensjonen på samme måte som de som har en brutto alderspensjon før 1963-kullet. Videre legger departementet til grunn at gjeldende samordningsregler i stor grad er dekkende der det er behov for samordning.

Siden samordningsloven er basert på et skille før og etter 1963-kullet, vil det likevel være behov for å justere på noen av lovbestemmelsene, slik at også årskullene med særaldersgrense som kan ta ut bruttopensjon (tidligpensjon) etter forslagene i høringsnotatet her, blir omfattet av anvendelsesområdet til de enkelte bestemmelsene. Dette gjelder samordningsloven § 3 første ledd og § 24 c.

Når det gjelder lovens § 24 a legger departementet til grunn at det ikke er behov for endringer, da det uansett følger av de materielle samordningsreglene at samordningen først skjer fra måneden etter at pensjonisten fyller 67 år, jf. nr. 1, som vil være sammenfallende med når retten til tidligpensjon faller bort. Det samme gjelder forskrift 28. mai 2020 nr. 1084 om samordning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 2, som utfyller samordningsloven § 24 a. Vi ber likevel om høringsinstansenes innspill om det kan oppstå tilfeller der samordning skal gjennomføres.

Når en person med særaldersgrense blir 67 år, faller brutto alderspensjonen bort og vedkommende får påslagspensjon etter Statens pensjonskasseloven kapittel 5 a. Det foreslås i dette høringsnotatet at disse skal få et nytt tillegg i tjenstepensjonen, et særalderspåslag. Siden påslagspensjonen ikke samordnes med folketrygden, foreslår departementet at heller ikke særalderspåslaget skal samordnes.

Hvordan samordningen gjennomføres avhenger av hvilken folketrygdytelse som utbetales. Ved kombinasjonen alderspensjon fra folketrygden og fra tjenstepensjonsordningen, samordnes det først fra 67 år. Siden brutto alderspensjon for årskullene som er omtalt i høringsnotatet her faller bort ved 67 år, blir det dermed ikke noen samordning i disse tilfellene.

Etter samordningsloven § 24 c skal likevel oppsatt alderspensjon for tjenestetid før 2020 for medlemmer født i 1963 og senere, etter Statens pensjonskasseloven § 26 h, samordnes fra det tidspunktet tjenstepensjonen tas ut. Departementet legger til grunn at også de årskullene som omfattes av høringsnotatet her skal omfattes av Statens pensjonskasseloven § 26 h og at samordningen gjennomføres etter samordningsloven § 24

c i den grad det ikke utbetales en tidligpensjon etter de nye reglene som foreslås i høringsnotatet her. Anvendelsesområdet for samordningsloven § 24 c er for medlemmer født i 1963 eller senere, slik at departementet antar det ikke skal være nødvendig med lovendringer.

Har vedkommende en etterlattepensjon i folketrygden vil samordningen for årskullene i høringsnotatet her skje på samme måte som gjelder i dag. Når det gjelder kombinasjonen omstillingsstønad i folketrygden og brutto alderspensjon, vil gjeldende samordning om at tjenstepensjonen skal reduseres med et beløp som svarer til inntil tre fjerdedeler av grunnbeløpet gjelde. Omstillingsstønaden er pensjonsgivende inntekt, jf. folketrygdloven § 3-15. I høringsnotatet her foreslår departementet noe ulike inntektsavkortingsregler for de ulike årskull, både for den gruppen som har 63 års særaldersgrense og den gruppen som har 60 års særaldersgrense. For de med 63 års særaldersgrense skal årskullene 1963-1966 ha gjeldende inntektsavkortingsregler, mens for senere årskull foreslås det å inntektsavkorte med 66 prosent av pensjonsgivende inntekt over 1 G. For de med 60 års aldersgrense foreslår departementet å inntektsavkorte mot pensjonsgivende inntekt for årskullene etter 1969-kullet.

Når det gjelder de som skal få inntektsavkortet brutto alderspensjon mot pensjonsgivende inntekt, kan det ikke samtidig gjennomføres en samordning mot omstillingsstønaden når stønaden også vil inngå i den pensjonsgivende inntekten som gir avkorting. Departementet legger til grunn at den beste løsningen er å inntektsavkorte alderspensjonen fra tjenstepensjonsordningen mot omstillingsstønaden for de årskullene som skal ha en avkorting med 66 prosent ved pensjonsgivende inntekt over 1 G. Det må da gjøres et tilsvarende unntak for samordningen i disse tilfellene.

Det vises til lovforslaget, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser § 22 nr. 2.

11 Departementets forslag

11.1 Oppsummering av departementets forslag

Arbeids- og inkluderingsdepartementet foreslår i dette høringsnotatet nye pensjonsregler for personer med særaldersgrenser i tråd med den inngåtte avtalen med arbeidslivets parter i offentlig sektor datert 25. august 2023. Det foreslås regler for to ulike ytelser kalt tidligpensjon og særalderspåslag. Departementet foreslår endringer i Statens pensjonskasseloven og sykepleierpensjonsloven. Departementet legger til grunn at kommunale- og fylkeskommunale tjenstepensjonsordninger og tjenstepensjonsordninger for helseforetakene følger opp med tilsvarende endringer i tariffavtaler eller vedtekter.

Det foreslås en ny tidligpensjonsordning for personer som i dag har en særaldersgrense på 63 år født fra og med 1967-kullet og personer som i dag har en særaldersgrense på 60 år født fra og med 1970-kullet. Eldre årskull beholder gjeldende tidligpensjonsordning. Det foreslås ikke en ny tidligpensjonsordning for personer som i dag har en særaldersgrense på 65 år. Gjeldende tidligpensjonsordning videreføres for personer som i dag har en særaldersgrense på 65 år for årskullene 1963 og 1964.

Det er et ubetinget krav om å ha fratrudd medlemspliktig stilling, helt eller delvis, for å ha rett til den nye tidligpensjonen. Delvis fratreden gir også rett til tidligpensjon, og tidligpensjonen gis da i forhold til gjenværende medlemspliktig stilling. Videre må vedkommende ha stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon. Med tid i stilling med særaldersgrense menes samlet tid i stilling med særaldersgrense, dvs. samlet tid hos forskjellige arbeidsgivere/ordninger. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid. Samtidige stillinger med særaldersgrense legges sammen.

Ny tidligpensjon utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense for de som har minst 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. I utmålingen av ytelsen tas det hensyn til både tjenestetid og gjennomsnittlig stillingsprosent i stilling med særaldersgrense. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent, reduseres tidligpensjonen forholdsmessig. Tidligpensjonen løper fram til alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden.

Personer med særaldersgrense kan i dag ta ut pensjon inntil tre år før aldersgrensen dersom summen av alder og tjenestetid er minst 85 år (85-årsregelen). Det er avtalt at 85-årsregelen skal fases ut, og dette skjer gradvis. For de som i dag har en særaldersgrense på 63 år og som er født i 1970 eller senere, kan ny tidligpensjon tas ut tidligst fire år før alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden. For årskullene 1967–1969 kan tidligpensjonen gis *før* særaldersgrensen, som i dag er 63 år, dersom summen av alder og opptjeningstid er minst 85 år. Hvor lenge før særaldersgrensen tidligpensjonen kan tas ut fases ut månedlig slik at de som er født i januar 1967 gis tidligpensjonen inntil tre år før aldersgrensen, mens de som er født i desember 1969 kan gå av én måned før

aldersgrensen. Tilsvarende gjelder for særaldersgrense 60 år. For de som i dag har en særaldersgrense på 60 år og som er født i 1973 eller senere, kan ny tidligpensjon tas ut tidligst sju år før alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden. For årskullene 1970–1972 kan tidligpensjonen gis *før* særaldersgrensen, som i dag er 60 år, dersom summen av alder og opptjeningsstid er minst 85 år. Hvor lenge før særaldersgrensen tidligpensjonen kan tas ut fases ut månedlig slik at de som er født i januar 1970 gis tidligpensjonen inntil tre år før aldersgrensen, mens de som er født i desember 1972 kan gå av én måned før aldersgrensen.

For personer som fortsetter i jobb etter uttak av tidligpensjon, avkortes tidligpensjonen dersom den pensjonsgivende inntekten (inkludert arbeidsavklaringspenger, dagpenger og omstillingsstønad) overstiger en inntektsgrense. Inntektsgrensen vil være lik fribeløpet på 1 G i tilfeller med full tidligpensjon. Overstiger den pensjonsgivende inntekten inntektsgrensen, avkortes tidligpensjonen med 66 prosent av den pensjonsgivende inntekten over 1 G. I tilfeller med gradert tidligpensjon, økes inntektsgrensen for å hensynta at tidligpensjonen er gradert.

Departementets forslag innebærer at tidligpensjon kan kombineres med alderspensjon fra folketrygden og ordinær alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon så lenge summen av uttaksgraden for ordinær alderspensjon og tidligpensjonen ikke overstiger 100 prosent. I henhold til departementets forslag kan ikke tidligpensjon kombineres med særalderspåslag eller AFP. Personer som mottar, eller har mottatt særalderspåslag, uavhengig av uttaksgrad, vil ikke være berettiget til tidligpensjon på et senere tidspunkt. Det samme gjelder personer som mottar, eller har mottatt, AFP. Departementets forslag innebærer videre at det ikke vil være mulig å motta full tidligpensjon i kombinasjon med en ugradert uføreytelse.

Personer født i 1963 eller senere som er, eller har vært, ansatt i en stilling med særaldersgrense, kan på visse vilkår også motta et særalderspåslag.

Det er et ubetinget krav om å ha fratrudd medlemspliktig stilling, helt eller delvis, for å ha rett til særalderspåslag. For de som fratrer delvis, gis særalderspåslaget i forhold til gjenværende medlemspliktig stilling. Videre må vedkommende ha stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, for å kvalifisere for særalderspåslag. Kravet til tid i en stilling med særaldersgrense er ikke knyttet til tjenestetid med en gitt særaldersgrense, dvs. det er tilstrekkelig å ha stått i en stilling med særaldersgrense uavhengig av om særaldersgrensen var 60, 63 eller 65 år. Videre knytter kravet seg til samlet tid i stilling med særaldersgrense, dvs. samlet tid hos forskjellige arbeidsgivere/ordninger. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid, og samtidige stillinger med særaldersgrense legges sammen.

Særalderspåslaget beregnes som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense. For de som har særaldersgrense på 65 år, skal satsen utgjøre 5,8 prosent av pensjonsgrunnlaget. For de som har særaldersgrense på 63 år, skal satsen utgjøre 6,5 prosent av pensjonsgrunnlaget. For de som har særaldersgrense på 60 år, skal satsen

utgjøre 7,7 prosent av pensjonsgrunnlaget. Dersom tid i stillingen med særaldersgrense er kortere enn 30 år, avkortes særalderspåslaget tilsvarende. Dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent, reduseres påslaget forholdsmessig. Personer som har hatt ulike særaldersgrenser gjennom arbeidslivet vil få beregnet særalderspåslag med ulike satser. Det er tiden i den bestemte aldersgrensen som bestemmer hvilken tjenestetidsbrøk påslaget skal justeres med. Det er også den gjennomsnittlige stillingsprosenten i de ulike aldersgrensene som bestemmer hvor høy pensjonsgrad som gis med de ulike særalderspåslagene. Særalderspåslaget er en livsvarig ytelse som utbetales tidligst fra laveste uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden.

For de som fratrer med tidligpensjon, kommer særalderspåslaget til utbetaling fra det tidspunktet tidligpensjonen opphører. Videre er det slik at det livsvarige nivået på særalderspåslaget reduseres for de som fratrer med tidligpensjon og har inntekt over 1 G senere enn to år før ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden. I tilfeller med gradert tidligpensjon økes inntektsgrensen for hvor mye man kan tjene før særalderspåslaget reduseres.

For de som fratrer senere enn to år før ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden uten å motta tidligpensjon, reduseres påslaget med 1/36 av ytelsen for hver måned senere uttaket skjer. Delvis fratreden hensyntas ved at det beregnes separate særalderspåslag for hvert deluttak.

For personer som fortsetter i jobb etter uttak av særalderspåslag, reduseres det livsvarige nivået på særalderspåslaget dersom den pensjongivende inntekten (inkludert arbeidsavklaringspenger, dagpenger og omstillingsstønad) overstiger et fribeløp på 1 G. For hvert år med inntekt over 1 G etter uttak, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren. I tilfeller der særalderspåslaget tas ut gradert, tas det hensyn til det i reduksjonen av særalderspåslaget.

Særalderspåslag gis ikke i kombinasjon med tidligpensjon. For de som mottar tidligpensjon, kommer særalderspåslaget til utbetaling når tidligpensjonen opphører. Særalderspåslag kan derimot fritt kombineres med alderspensjon fra folketrygden, ordinær alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon, avtalefestet pensjon og betinget tjenstepensjon. Ved mottak av uførepensjon etter aldersgrensen foreslår departementet at det kan innvilges særalderspåslag for de som ellers kvalifiserer, men med en grad slik at høyeste uføregrad mottatt etter særaldersgrensen pluss graden for særalderspåslag maksimalt kan utgjøre 100 prosent.

11.2 Forutsetninger for en vellykket gjennomføring

En forutsetning for en vellykket gjennomføring er at det gis opplæring til ansatte i de berørte pensjonsleverandørene og informasjon til arbeidsgivere og personer som blir berørt av regelendringen.

11.3Ikrafttredelse

Det foreslås at lovendringen trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Departementet legger til grunn at forslagene kan tre i kraft så fort som mulig etter at Stortinget har truffet vedtak i saken.

12 Konsekvenser for den enkelte

Dette kapittelet viser eksempler på beregninger av samlet pensjon som andel av tidligere inntekt. Kompensasjonsgradene som vises er med særalderspåslag og tidligpensjon som foreslått i dette høringsnotatet. I tråd med Stortingets pensjonsforlik og forslagene i Meld. St. 6 (2023–2024) er det i beregningene lagt til grunn lønnsregulering av satsene for garantipensjon og økte aldersgrenser. De detaljerte reglene for hvordan aldersgrensene skal økes er ikke vedtatt av Stortinget. Som en forenklet tilnærming er det i beregningene derfor forutsatt at aldersgrensen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden økes med ett år per tiende årskull fra og med 1964-kullet. Denne alderen, som i dag er 67 år, kalles «normalder» og øvrige aldersgrenser i folketrygden følger økningen i denne. Forutsetningen om økning i aldersgrensene med ett år per tiende årskull er den samme som ble lagt til grunn i utredningsprosessen før avtalen ble inngått 25. august 2023.

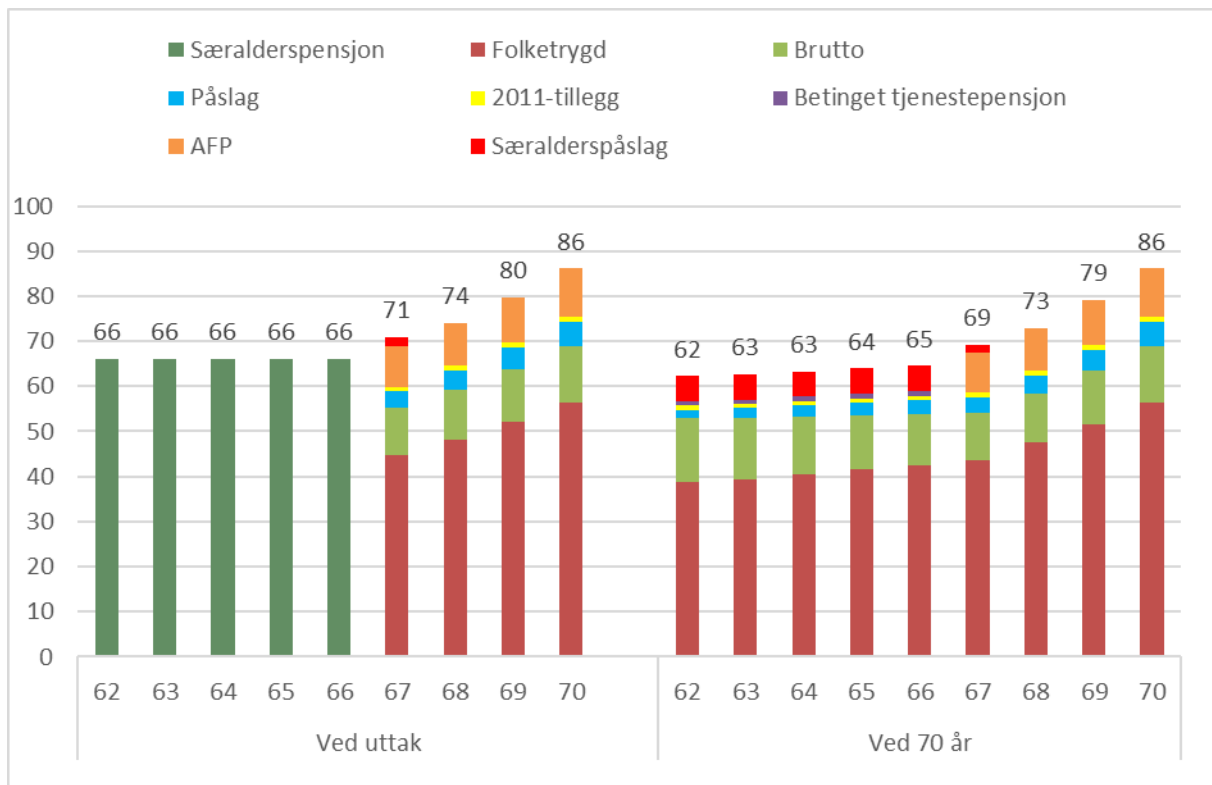
Forutsetninger for beregningene er ellers:

- Enslig med full trygdetid
- Tidligere jevn inntekt på 6 G
- Startalder i folketrygden: 27 år
- Startalder i offentlig sektor i full stilling med særaldersgrense: 27 år
- Nedre og øvre aldersgrense for mottak av særalderspensjon øker med normalder
- Satsen for garantipensjon reguleres med lønnsvekst med utgangspunkt i gjennomsnittlig sats for 2023. Det er brukt anslag for delingstall per juni 2023.
- Øvre grense for opptjening til AFP/betinget tjenstepensjon øker når normalderen passerer et helt år
- Med dagens regler legges delingstallet ved 70 år til grunn ved uttak av AFP/betinget tjenstepensjon etter fylte 70 år. Dette delingstallet følger her normalderen
- Uttaksalder er ensbetydende med avgang fra arbeidslivet i illustrasjonene som viser pensjonsnivå

12.1 Aldersgrense 65 år

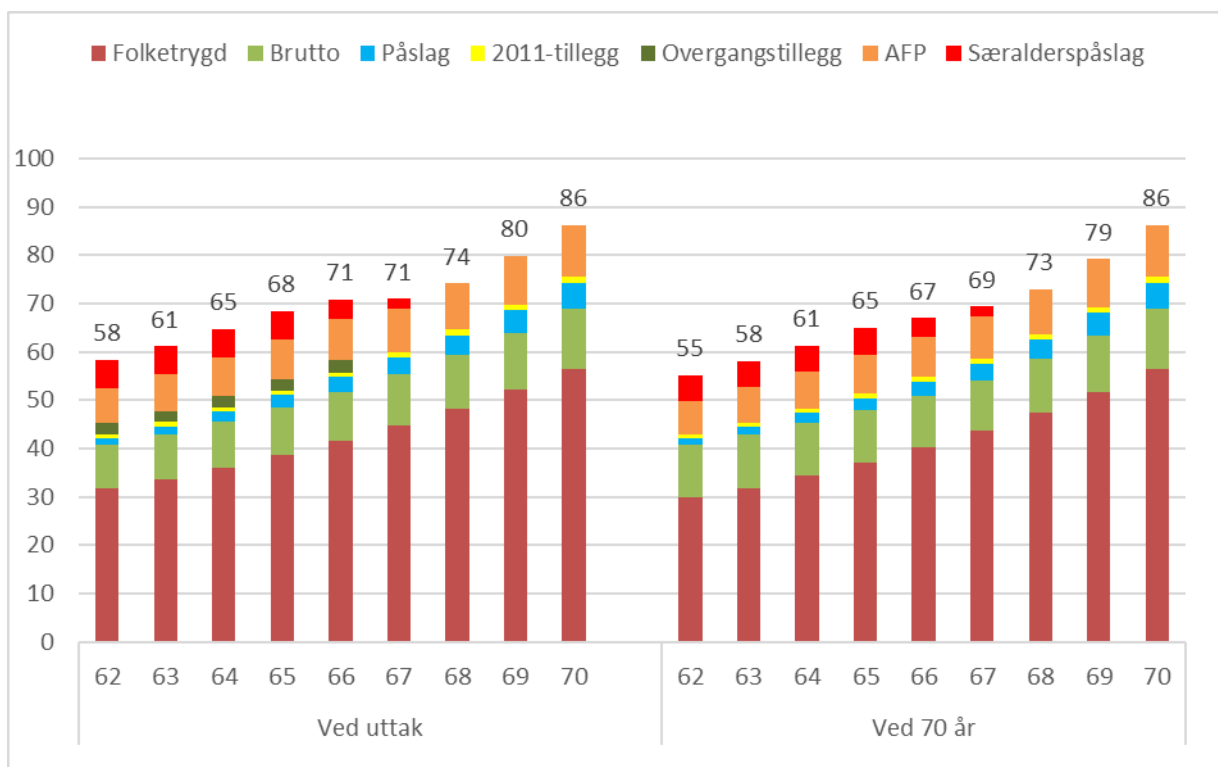
Personer som i dag har aldersgrense 65 år, og som er født før 1965, skal beholde dagens tidligpensjonsordning (særalderspensjon). Pensjonsnivåene ved uttak og ved 70 års alder er illustrert i figur 12.1 for personer født i 1963 som tar ut tidligpensjon. Figuren viser også tilsvarende pensjonsnivåer for de som tar ut pensjon i alderen 67–70 år, og som dermed ikke vil kunne motta tidligpensjon. Av figuren framgår det at kompensasjonsnivået ved uttak før 67 år blir 66 prosent, som er kompensasjonsnivået tidligpensjonen gir ved uttak. Når tidligpensjonen opphører ved 67 år, utbetales pensjon etter ordinære regler. Særalderspåslaget kommer da til utbetaling, og hever kompensasjonsnivået ved uttak med 5,8 prosentpoeng. Ved 70 år er samlet kompensasjonsnivå for de som har mottatt tidligpensjon mellom 62 og 65 prosent. Ved uttak ved aldersgrensen blir kompensasjonsnivået ved 70 år 64 prosent.

Figur 12.1 Kompensasjonsgrader ved uttak og ved 70 år for 1963-kullet med aldersgrense 65 år. Tidligpensjon fram til 67 år og særalderspåslag med sats 5,8 prosent. Prosent

Figur 12.2 viser pensjonsnivåene for personer med aldersgrense 65 år født i 1963, som tar ut fleksibel pensjon. Ved uttak blir pensjonsnivået for de som tar ut pensjon med sær-alderspåslag mellom 58 og 71 prosent. Særalderspåslaget reduseres med 1/36 av ytelsen for hver måned senere enn aldersgrensen ytelsen tas ut. Av figuren framgår nedtrappingen av særalderspåslaget for de som tar ut fleksibel pensjon etter aldersgrensen: Uttak ved 66 år og 67 år gir hhv. 2/3 og 1/3 av fullt særalderspåslag. Uttak fra 68 år gir ikke særalderspåslag. Ved 70 år er kompensasjonsnivået for de som har tatt ut fleksibel pensjon med særalderspåslag, altså de som har tatt ut pensjon før 68 år, mellom 55 og 69 prosent.

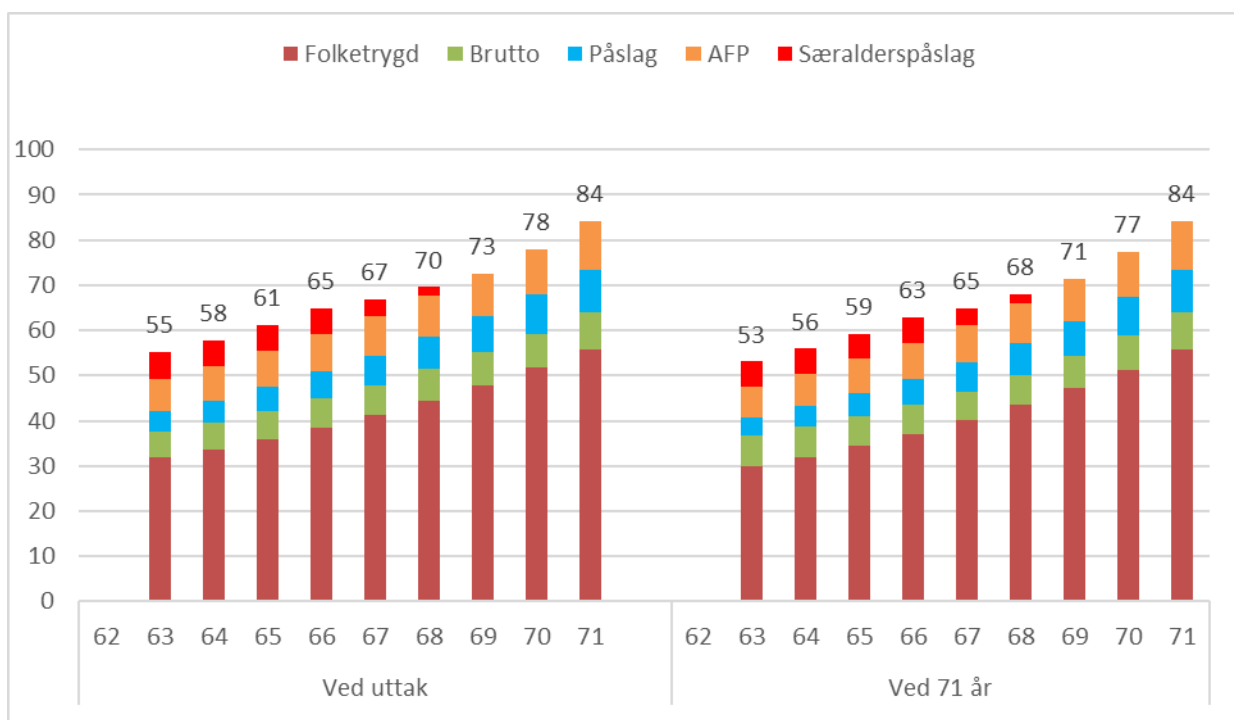
Figur 12.2 Kompensasjonsgrader ved uttak og ved 70 år for 1963-kullet med aldersgrense 65 år. Flexibel pensjon med særalderspåslag med sats 5,8 prosent. Prosent

Figur 12.3 viser pensjonsnivåene for 1973-kullet med særalderspåslag. I figuren er aldersgrensene forskjøvet med ett år, jf. forutsetningene. Tidligste mulighet for å ta ut pensjon vil dermed bli ved 63 år for dette årskullet, og aldersgrensen blir 66 år. Uttak ved 67 år og 68 år gir hhv. 2/3 og 1/3 av fullt særalderspåslag.

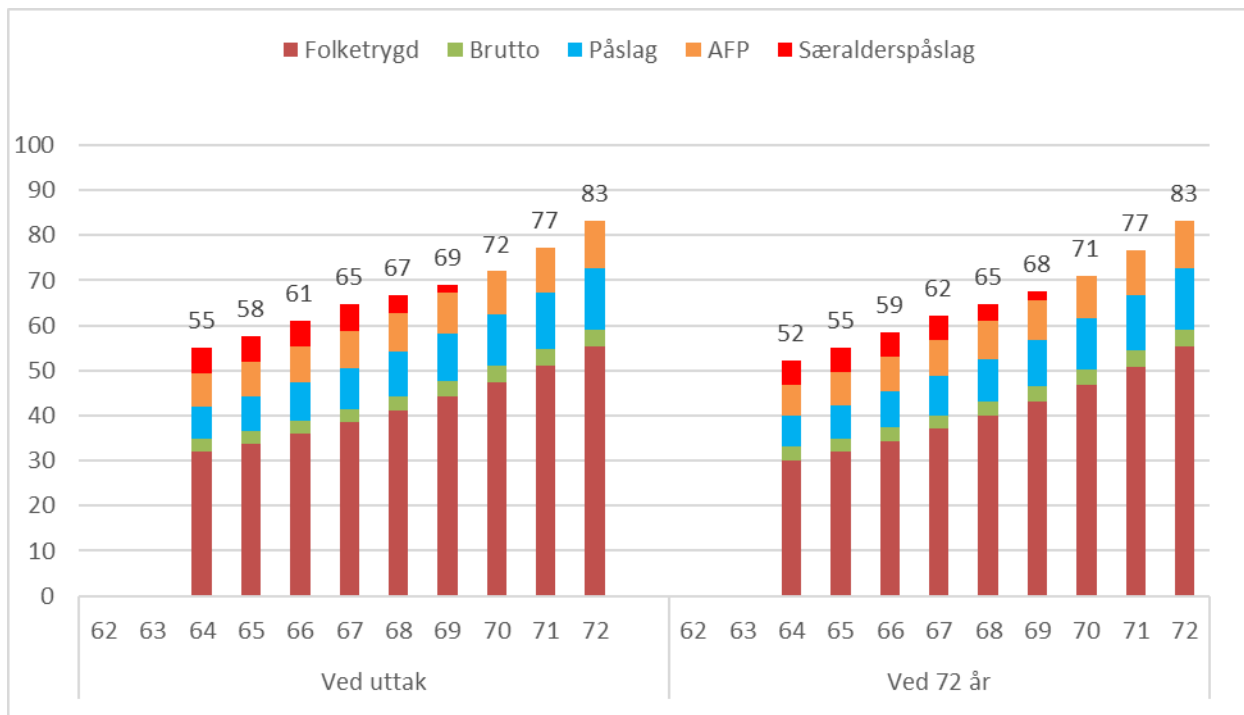
Av hensyn til sammenlignbarhet mellom årskullene i figurene, måles livsvarig pensjonsnivå i høyre panel i figuren ved tre år etter anslått normalder, som her blir 71 år. Dette vil gi like lang tid med løpende regulering av pensjon i høyre panel i alle figurer for de ulike årskullene. Det framgår av at for de som tar ut fleksibel pensjon med særalderspåslag blir livsvarig pensjonsnivå mellom 53 og 68 prosent. Dette er noe lavere enn tilsvarende for 1963-kullet. De noe lavere nivåene henger sammen med at økt opptjening i folketrygden ved utsatt avgang, delvis vil motsvares av redusert oppsatt bruttopensjon. Med forutsetningene vil 1973-kullet som går av ved aldersgrensen ha om lag halvparten av opptjeningen av tjenstepensjon i den gamle bruttoordningen.

Figur 12.3 Kompensasjonsgrader ved uttak og ved 71 år 1973-kullet med aldersgrense 66 år. Flexibel pensjon med særalderspåslag med sats 5,8 prosent. Prosent

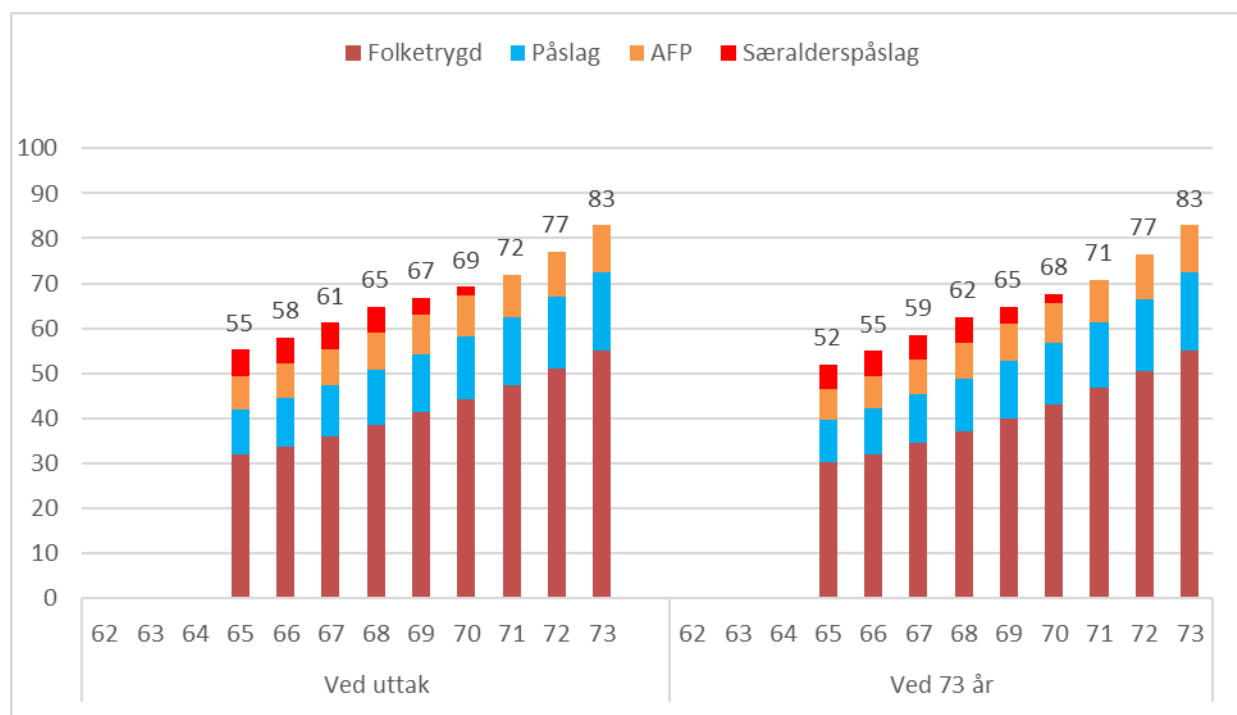
Figur 12.4 viser pensjonsnivåene for 1983-kullet med særalderspåslag. Tidligste mulighet for å ta ut pensjon blir ved 64 år for 1983-kullet, jf. forutsetningene. Aldersgrensen blir 67 år, og særalderspåslaget nedtrappes ved senere uttak. Det framgår av at for de som tar ut fleksibel pensjon med særalderspåslag blir livsvarig pensjonsnivå mellom 52 og 68 prosent, altså om lag de samme nivåene som for 1973-kullet.

Figur 12.4 Kompensasjonsgrader ved uttak og ved 72 år for 1983-kullet med aldersgrense 67 år. Fleksibel pensjon med særalderspåslag med sats 5,8 prosent. Prosent

Figur 12.5 viser pensjonsnivåene for 1993-kullet med særalderspåslag. Tidligste mulighet for å ta ut pensjon blir 65 år for 1993-kullet, jf. forutsetningene. Aldersgrensen blir 68 år og særalderspåslaget nedtrappes ved senere uttak. Det framgår av figuren at for de som tar ut fleksibel pensjon med særalderspåslag blir livsvarig pensjonsnivå mellom 52 og 68 prosent, altså det samme som for 1983-kullet.

Figur 12.5 Kompensasjonsgrader ved uttak og ved 73 år 1993-kullet med aldersgrense 68 år. Flexibel pensjon med særalderspåslag med sats 5,8 prosent. Prosent

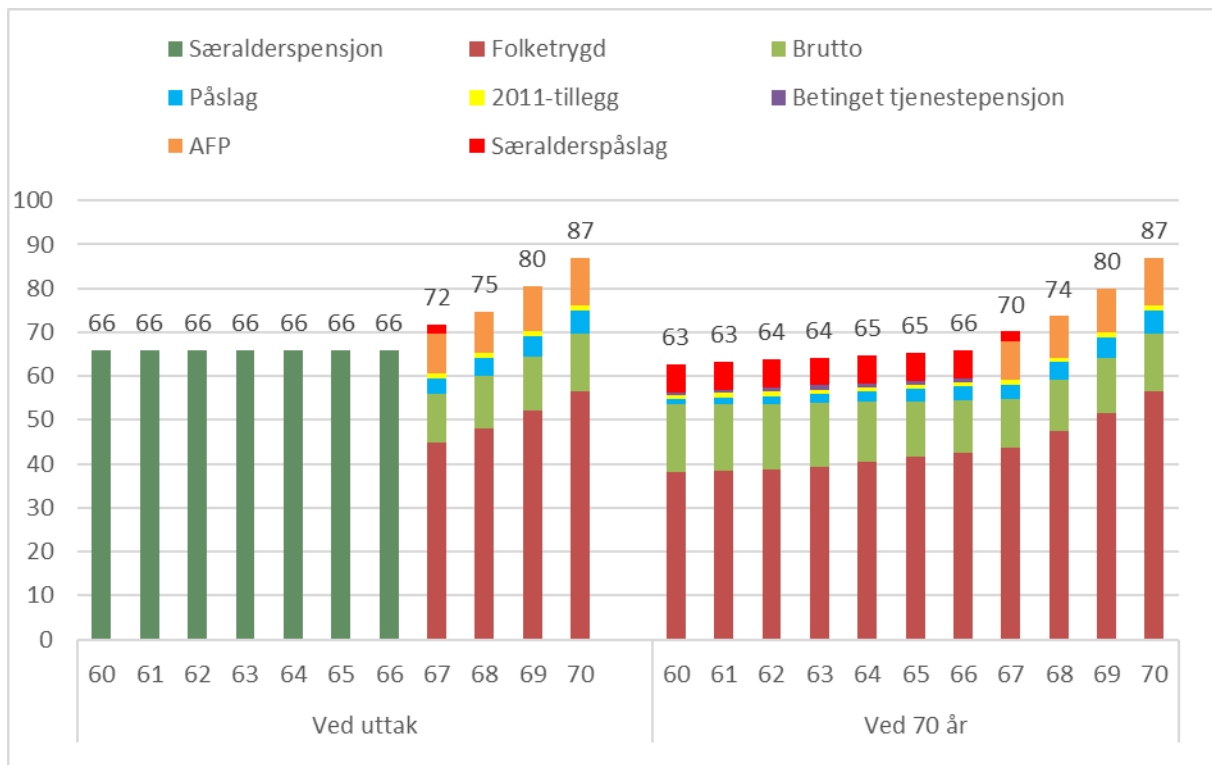
12.2 Aldersgrense 63 år

Personer som i dag har aldersgrense 63 år og som er født før 1967 skal beholde dagens tidligpensjonsordning. Pensjonsnivåene ved uttak og ved 70 års alder er illustrert i figur 12.6 for personer født i 1963 som tar ut tidligpensjon. Figuren viser også pensjonsnivåene for de som tar ut pensjon i alderen 67–70 år, og dermed ikke vil motta tidligpensjon, men i stedet tar ut fleksibel pensjon. Personer som tar ut fleksibel pensjon, får redusert særalderspåslaget ved uttak senere enn to år før alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden. I figur 12.6 framgår nedtrappingen ved at uttak ved 67 år kun gir 1/3 av fullt særalderspåslag.

Kompensasjonsnivået ved uttak før 67 år blir 66 prosent, som er kompensasjonsnivået tidligpensjonen gir ved uttak. Når tidligpensjonen opphører ved 67 år, utbetales pensjon etter ordinære regler. Særalderspåslaget vil da kunne komme til utbetaling, og hever kompensasjonsnivået ved uttak med 6,5 prosentpoeng. Ved 70 års alder er samlet kompensasjonsnivå for de som har mottatt tidligpensjon på mellom 63 og 66 prosent. Ved uttak ved aldersgrensen blir kompensasjonsnivået ved 70 år 64 prosent. Dette er samme nivå som for personer med aldersgrense 65 år som tar ut tidligpensjon ved aldersgrensen.

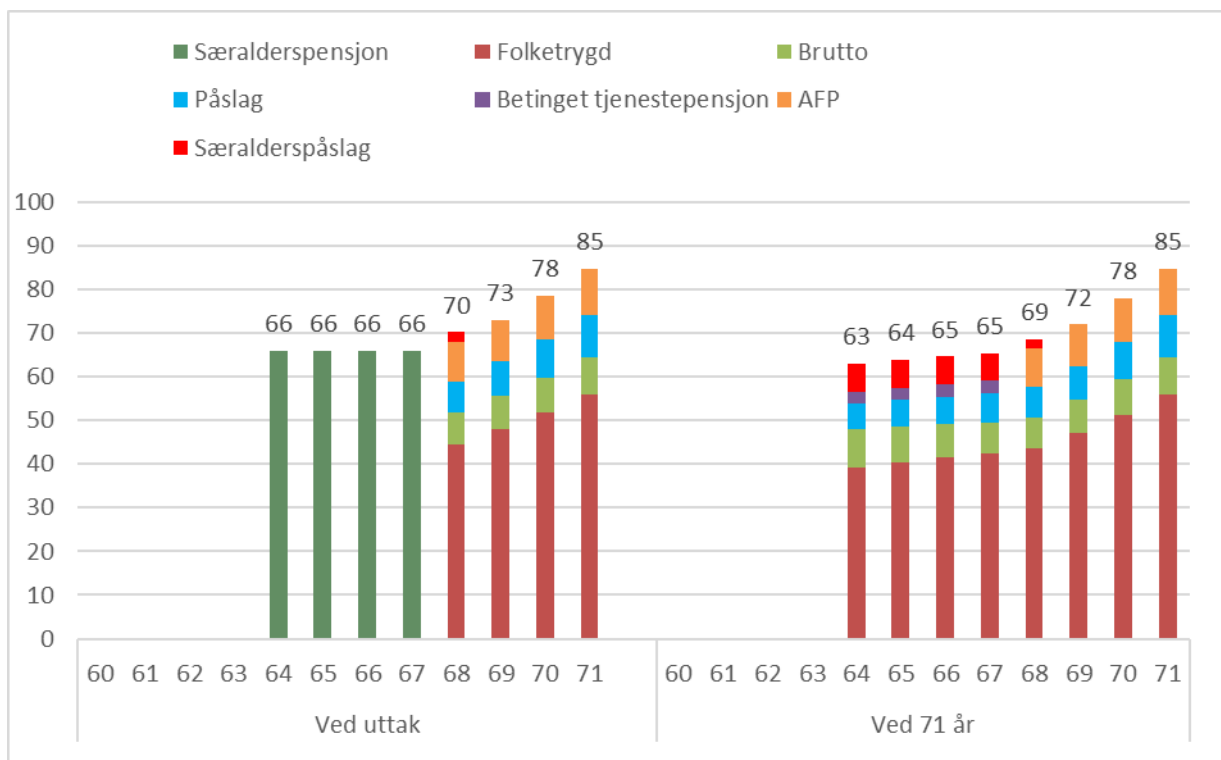

Figur 12.6 Kompensasjonsgrader ved uttak og ved 70 år for 1963-kullet med aldersgrense 63 år. Tidligpensjon fram til 67 år og særalderspåslag med sats 6,5 prosent. Prosent

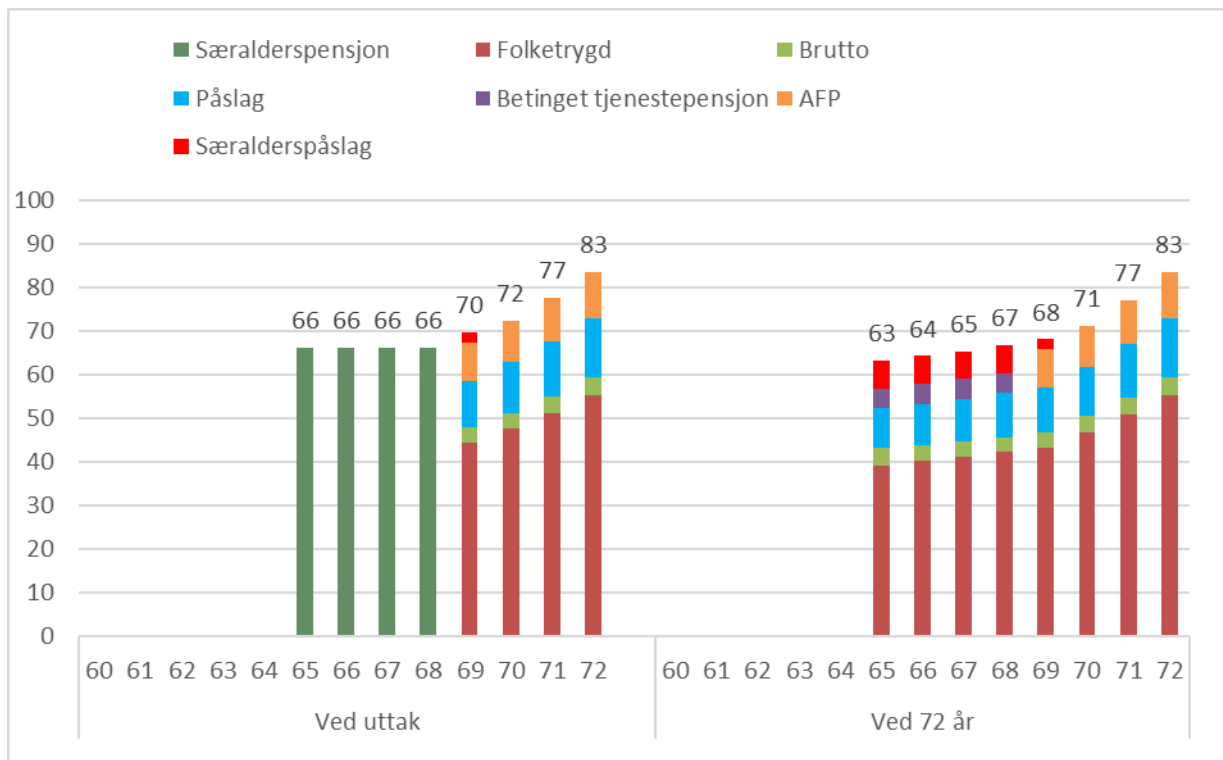
Figur 12.7 viser pensjonsnivåene for 1973-kullet med særalderspåslaget. I figuren er aldersgrensene forskjøvet med ett år, jf. forutsetningene. For de som er født i 1970 eller senere kan tidligpensjonen gis i fire år fra aldersgrensen, som her er anslått til 64 år. Livsvarig pensjonsnivå måles i høyre panel i figuren ved 71 år. Det framgår av figuren at for de som tar ut tidligpensjonen blir livsvarig pensjonsnivå mellom 63 og 65 prosent. Dette er nær tilsvarende nivåer for 1963-kullet.

Figur 12.7 Kompensasjonsgrader ved uttak og ved 71 år for 1973-kullet med aldersgrense 64 år. Tidligpensjon fram til 68 år og særalderspåslag med sats 6,5 prosent. Prosent

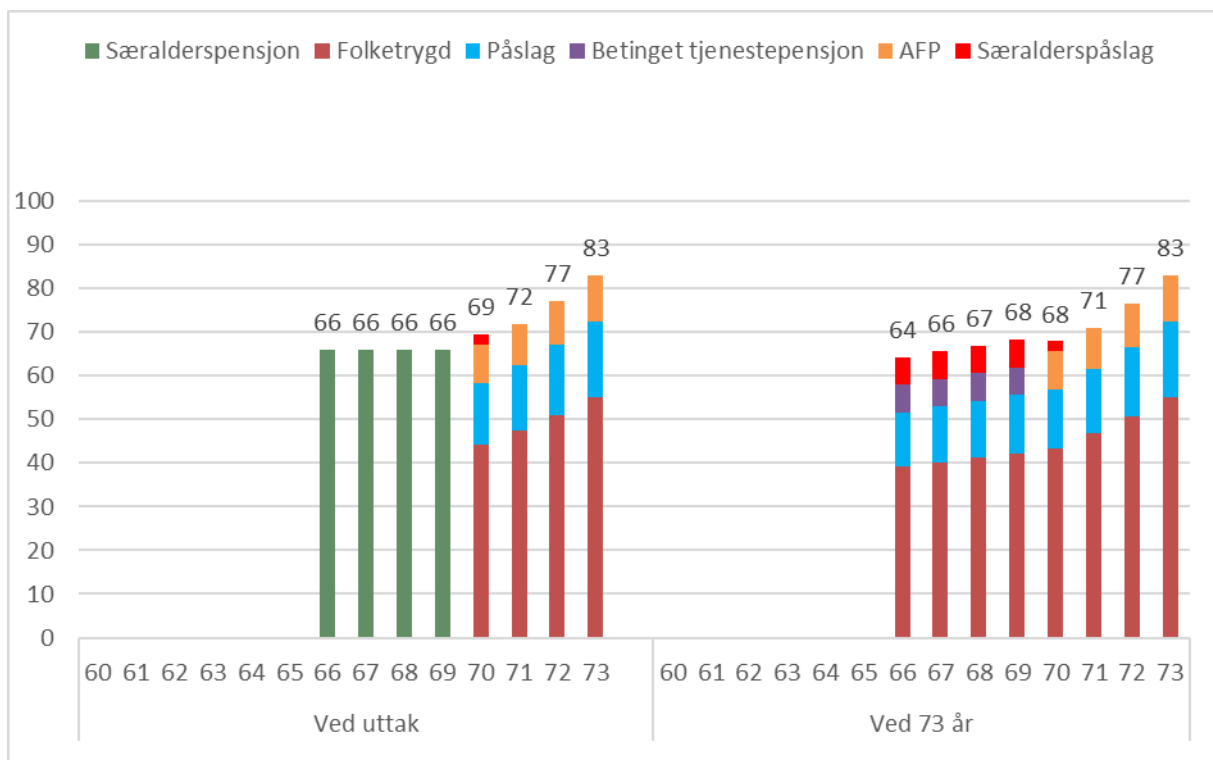
Figur 12.8 viser pensjonsnivåene for 1983-kullet med særalderspåslag. Aldersgrensene er økt med to år sammenlignet med 1963-kullet. Det innebærer at tidligpensjonen tidligst kan tas ut ved 65 år, som anslås å bli aldersgrensen for årskullet. Livsvarig pensjonsnivå måles ved 72 år. Det framgår av at for de som tar ut tidligpensjon blir livsvarig pensjonsnivå med særalderspåslaget mellom 63 og 67 prosent, altså noe høyere enn for 1973-kullet. Når effekten av utsatt avgang slår noe bedre ut for 1983-kullet enn for 1973-kullet, henger det sammen med at sistnevnte har en høyere andel opptjening av tjenestepensjonen i bruttoordningen, slik at økt folketrygdopptjening delvis motsvares av redusert oppsatt bruttopensjon. Ny offentlig tjenestepensjon beregnes uavhengig av folketrygden og gir bedre pensjonsmessig uttelling ved utsatt avgang.

Figur 12.8 Kompensasjonsgrader ved uttak og ved 72 år for 1983-kullet med aldersgrense 65 år. Tidligpensjon fram til 69 år og særalderspåslag med sats 6,5 prosent. Prosent

Figur 12.9 viser pensjonsnivåene for 1993-kullet med særalderspåslag. Aldersgrensene er økt med tre år sammenlignet med 1963-kullet. Tidligste mulighet for å ta ut pensjon blir ved 66 år, som er anslått ny aldersgrense for årskullet. Livsvarig pensjonsnivå måles ved 73 år. Det framgår av figuren at for de som tar ut tidligpensjon blir livsvarig pensjonsnivå med særalderspåslaget mellom 64 og 68 prosent, altså marginalt høyere enn for 1983-kullet.

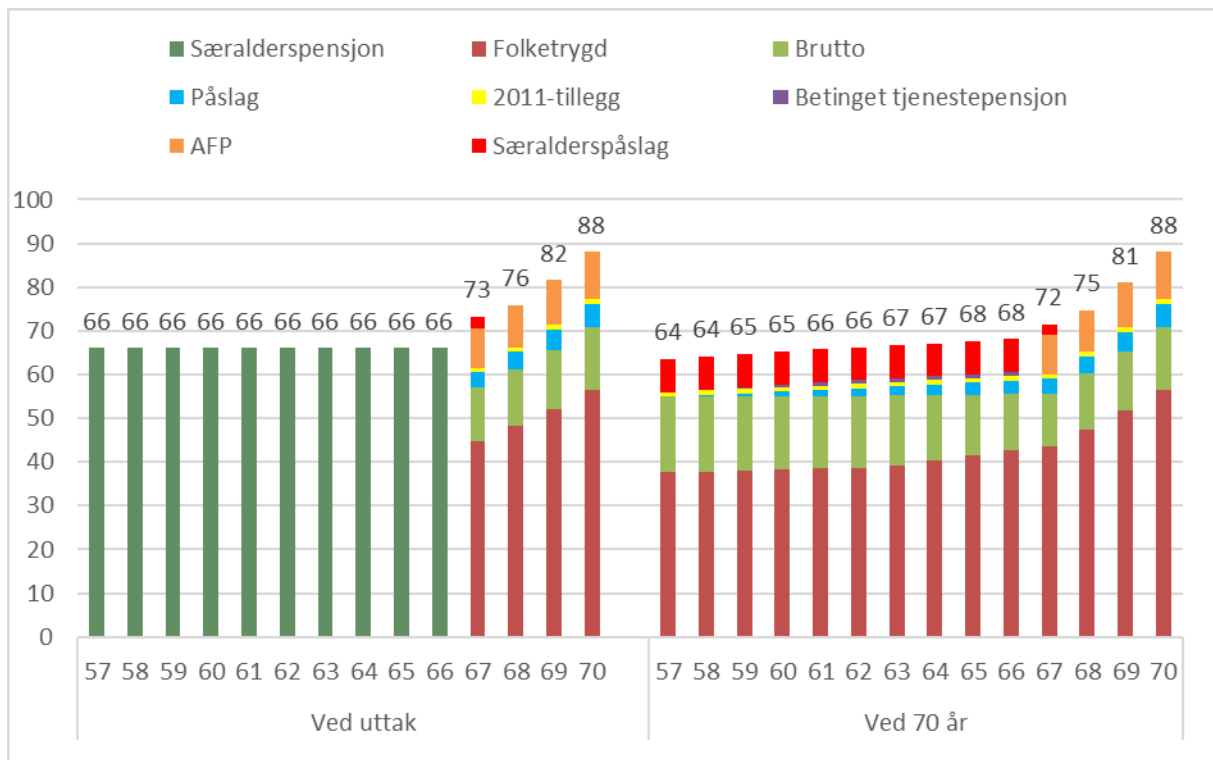
Figur 12.9 Kompensasjonsgrader ved uttak og ved 73 år for 1993-kullet med aldersgrense 66 år. Tidligpensjon fram til 70 år og særalderspåslag med sats 6,5 prosent. Prosent

12.3 Aldersgrense 60 år

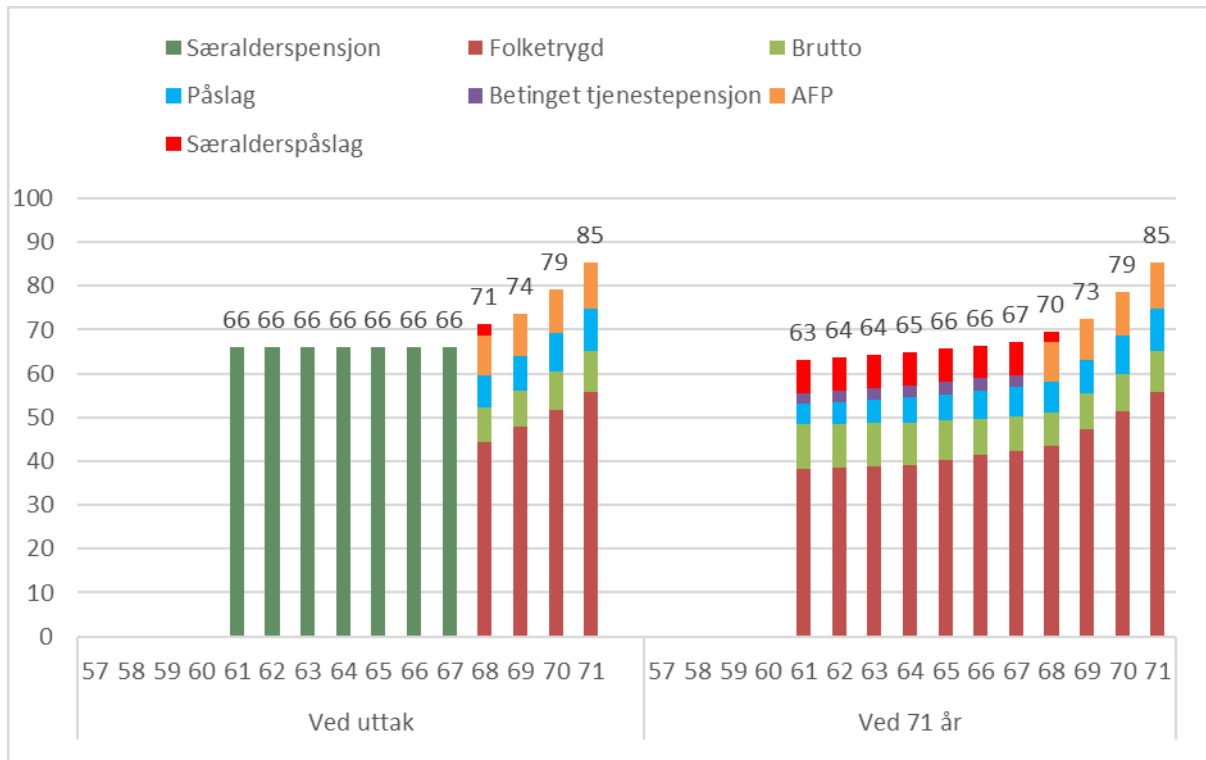
Personer som i dag har aldersgrense 60 år og som er født før 1970 skal beholde dagens tidligpensjonsordning. Pensjonsnivåene ved uttak og ved 70 års alder er illustrert i figur 12.10 for personer født i 1963 som tar ut tidligpensjon. Figuren viser også pensjonsnivåene for de som tar ut pensjon i alderen 67–70 år, og dermed ikke vil motta tidligpensjon. Kompensasjonsnivået ved uttak før 67 år blir 66 prosent, som er kompensasjonsnivået tidligpensjonen gir ved uttak. Når tidligpensjonen opphører ved 67 år, gis det pensjon etter ordinære regler. Særalderspåslaget kommer da til utbetaling, og hever kompensasjonsnivået ved uttak med 7,7 prosentpoeng. Ved 70 års alder er samlet kompensasjonsnivå for de som har mottatt tidligpensjon på mellom 64 og 68 prosent. Ved uttak ved aldersgrensen blir kompensasjonsnivået ved 70 år 65 prosent. Dette er marginalt høyere enn nivået for personer med aldersgrense 65 år og 63 år som tar ut tidligpensjon ved aldersgrensen.

Figur 12.10 Kompensasjonsgrader ved uttak og ved 70 år for 1963-kullet med aldersgrense 60 år. Tidligpensjon fram til 67 år og særalderspåslag med sats 7,7 prosent. Prosent

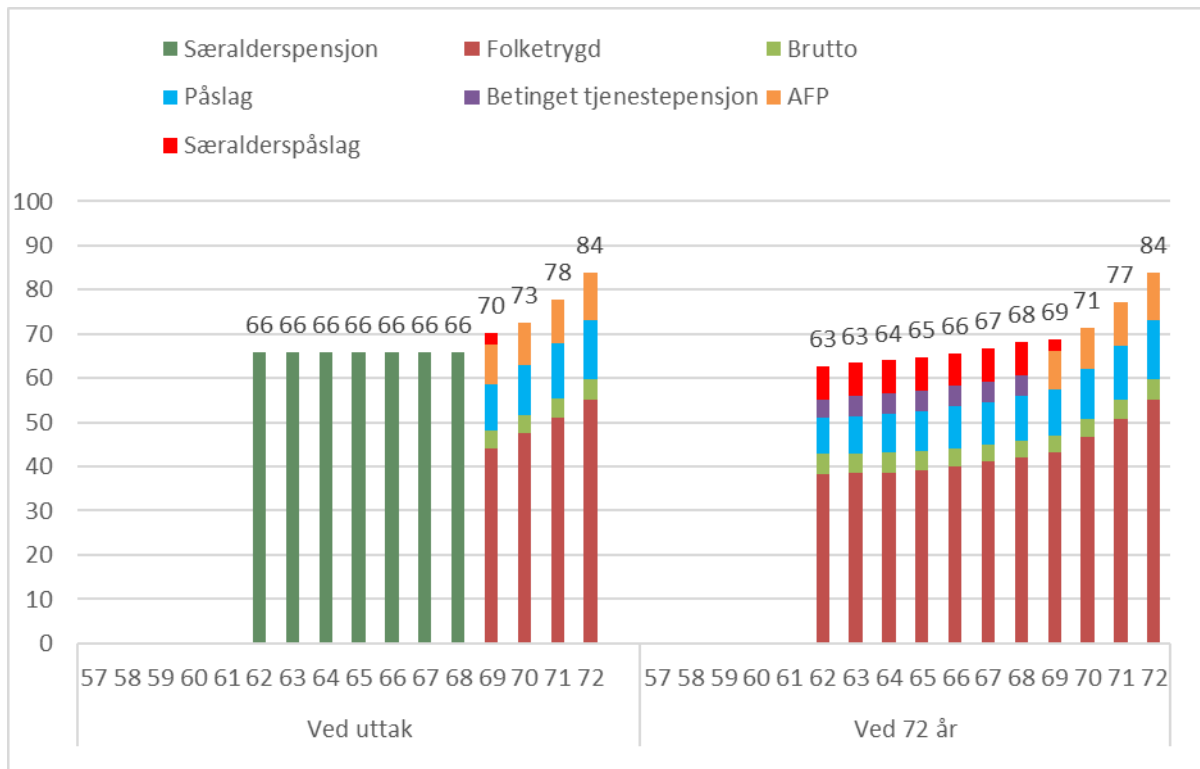
Figur 12.11 viser pensjonsnivåene for 1973-kullet med særalderspåslag. I figuren er aldersgrensene forskjøvet med ett år, jf. forutsetningene. For de som er født i 1973 eller senere kan tidligpensjonen gis i syv år fra aldersgrensen, som her er anslått til 61 år. Livsvarig pensjonsnivå måles i høyre panel i figuren ved 71 år. Det framgår av figuren at for de som tar ut tidligpensjonen blir livsvarig pensjonsnivå mellom 63 og 67 prosent. Dette er nær tilsvarende nivåer som for 1963-kullet.

Figur 12.11 Kompensasjonsgrader ved uttak og ved 71 år for 1973-kullet med aldersgrense 61 år. Tidligpensjon fram til 68 år og særalderspåslag med sats 7,7 prosent. Prosent

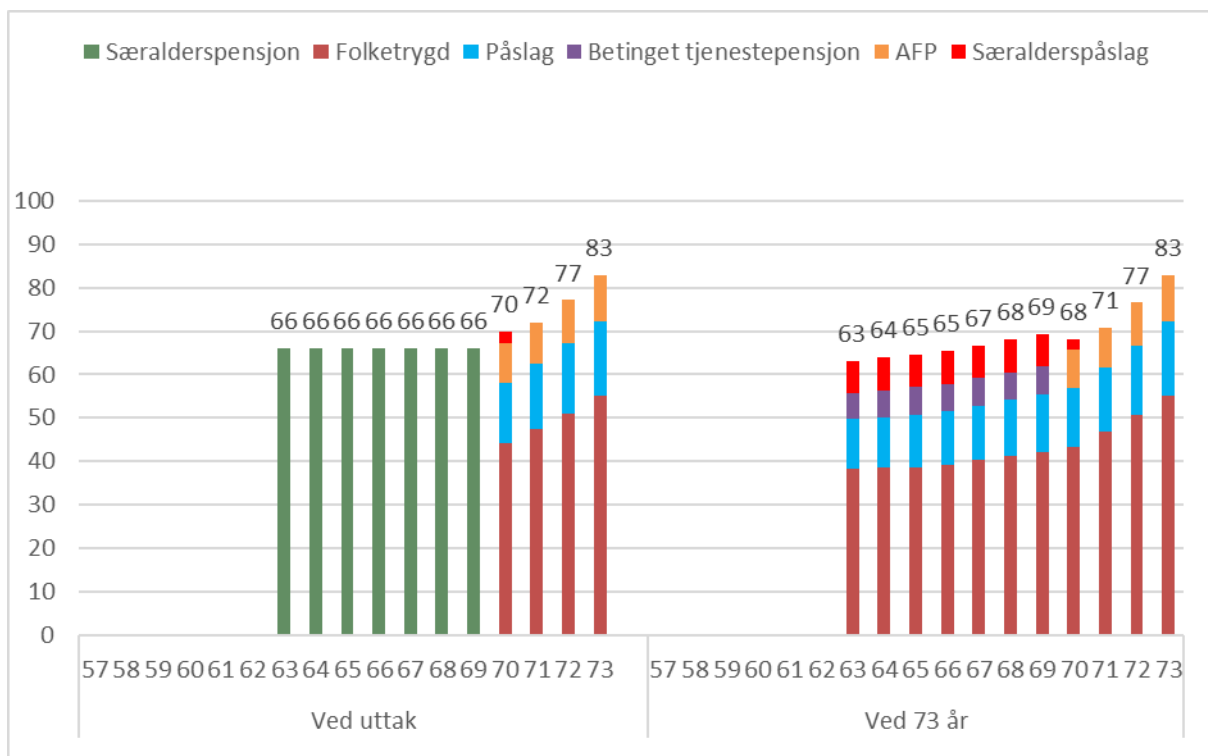
Figur 12.12 viser pensjonsnivåene for 1983-kullet med særalderspåslag. I figuren er aldersgrensene forskjøvet med to år. Tidligpensjonen kan dermed tidligst tas ut ved 62 år, som er anslått aldersgrense for årskullet. Livsvarig pensjonsnivå måles ved 72 år. Det framgår av figuren at for de som tar ut tidligpensjonen blir livsvarig pensjonsnivå mellom 63 og 68 prosent. Dette er om lag samme nivå som for 1973-kullet.

Figur 12.12 Kompensasjonsgrader ved uttak og ved 72 år for 1983-kullet med aldersgrense 62 år. Tidligpensjon fram til 69 år og særalderspåslag med sats 7,7 prosent. Prosent

Figur 12.13 viser pensjonsnivåene for 1993-kullet med særalderspåslag. Aldersgrensene er økt med tre år sammenlignet med 1963-kullet. Tidligste mulighet for å ta ut pensjon blir ved 63 år for 1993-kullet, dvs. den nye aldersgrensen for dette årskullet. Livsvarig pensjonsnivå måles i høyre panel i figuren ved 73 år. For de som tar ut tidligpensjon blir livsvarig pensjonsnivå med særalderspåslaget mellom 63 og 69 prosent, altså om lag samme nivå som for 1983-kullet.

Figur 12.13 Kompensasjonsgrader ved uttak og ved 73 år for 1993-kullet med aldersgrense 63 år. Tidligpensjon fram til 70 år og særalderspåslag med sats 7,7 prosent. Prosent

12.4 Avkorting av ny tidligpensjon

Ny tidligpensjon skal avkortes med 66 av pensjongivende inntekt over 1 G, jf. avsnitt 6. I eksemplene nedenfor er det lagt til grunn at man har stått i stilling med særaldersgrense i minst 10 av de siste 15 årene før aldersgrensen eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon.

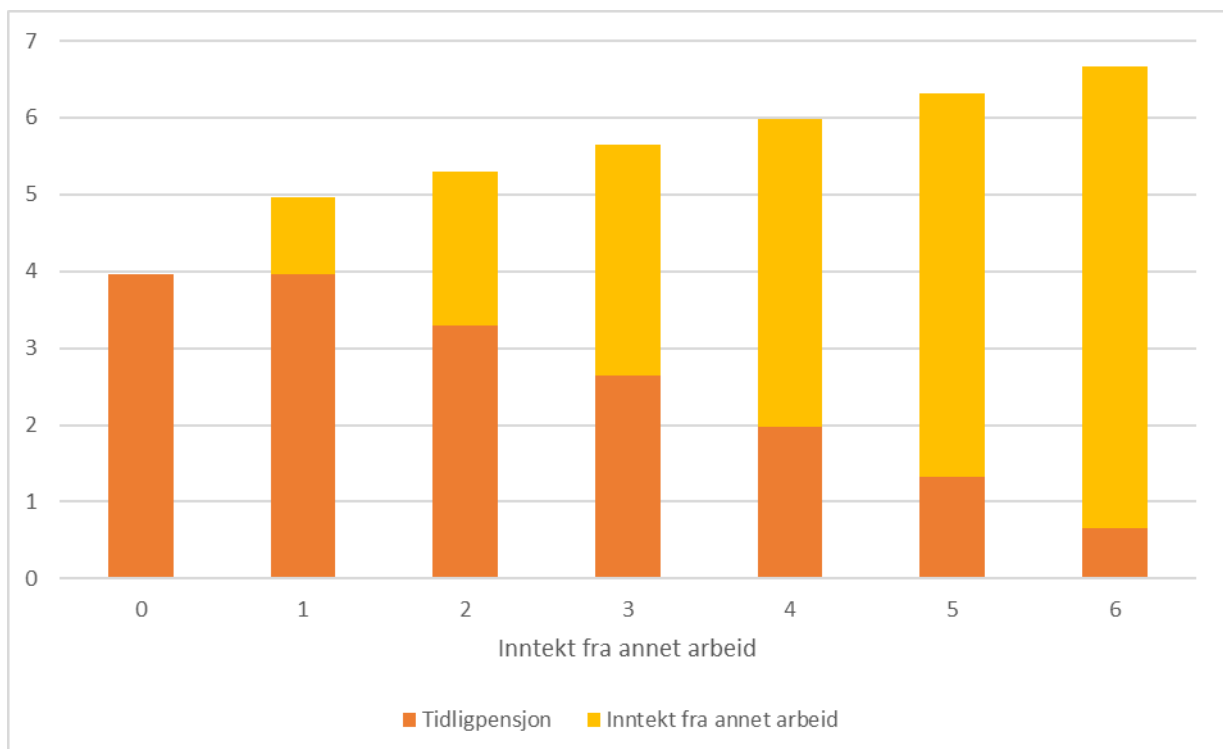
Boks 12.1 Forutsetninger Anders – full fratreden

- Beregningsgrunnlag for tidligpensjonen er 6 G
- Gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense på 100 prosent
- Opptjeningstid i stilling med særaldersgrense er 30 år
- Tar ut 100 prosent tidligpensjon

Anders fratrer helt en medlemspliktig stilling og tar ut 100 prosent tidligpensjon. Tidligpensjonen blir 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, dvs. 3,96 G. Anders tar så arbeid med en pensjongsivende inntekt på 2 G det første året etter uttak av pensjon. Tidligpensjonen avkortes med 66 prosent av inntekten som overstiger 1 G, dvs. 0,66 G. Tidligpensjonen det første året blir dermed 3,3 G, og samlet inntekt fra pensjon og arbeid blir 5,3 G. Hvordan Anders' samlede inntekt blir det første året etter uttak av tidligpensjon er vist i figur 12.14 Anders, for ulike nivåer på inntekt ved siden av tidligpensjon.

Figur 12.14 Anders. Samlet inntekt ved 100 prosent fratreden. Etter ulike nivåer på inntekt fra ikke medlemspliktig stilling ved siden av tidligpensjon. I antall grunnbeløp

Boks 12.2 Forutsetninger Line – delvis fratreden

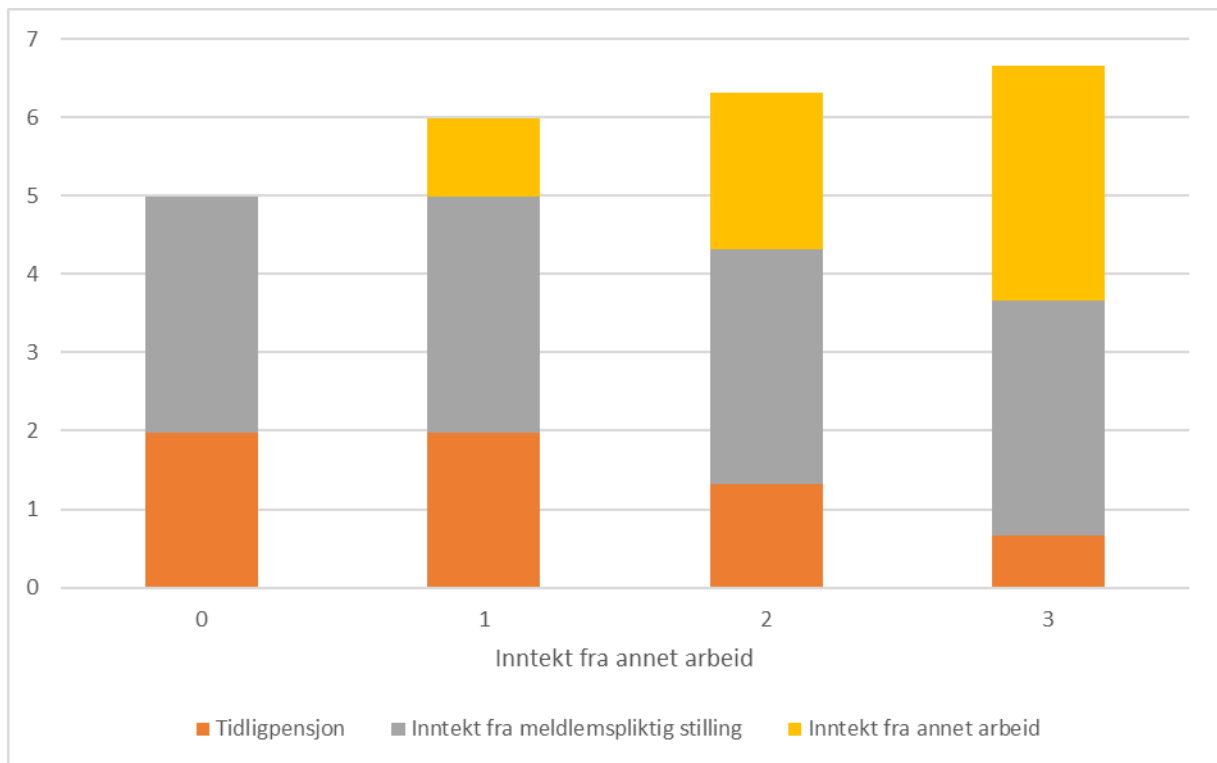
- Beregningsgrunnlag for tidligpensjonen er 6 G
- Gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense på 100 prosent
- Opptjeningstid i stilling med særaldersgrense er 30 år
- Tar ut 50 prosent tidligpensjon

Line jobber 100 prosent i medlemspliktig stilling med særaldersgrense. Hun fratrer så 50 prosent, og får dermed en pensjonsgrad på 50 prosent. Line får så i tillegg en pensjongsivende inntekt på 2 G fra ikke medlemspliktig stilling, det første året etter uttak av delvis tidligpensjon.

Inntektsgrensen ved gradert tidligpensjon øker med beregningsgrunnlaget for tidligpensjonen multiplisert med 100 pst. minus graden for tidligpensjonen. Dette kommer i tillegg til fribeløpet på 1 G. Lines inntektsgrense blir dermed 4 G ($0,5 \times 6 \text{ G} + 1 \text{ G}$). Tidligpensjonen avkortes med 66 prosent av inntekten som overstiger Lines inntektsgrense. Lines inntekt er 5 G. Én G skal gi avkorting av tidligpensjonen, som reduseres med 0,66 G.

Tidligpensjonen det første året blir 1,32 G, og samlet inntekt fra pensjon og arbeid blir 6,32 G. Dette er identisk med nivået på samlet inntekt for Anders i figur 12.14, når Anders har likt samlet nivå på arbeidsinntekt, altså 5 G. Hvordan Lines samlede inntekt blir det første året etter uttak av tidligpensjon, for ulike nivåer på inntekt i tillegg til inntekten fra medlemspliktig stilling, er vist i figur 12.15 Line.

Figur 12.15 Line. Samlet inntekt ved 50 prosents fratreden. Etter ulike nivåer på pensjonsgivende inntekt fra annet arbeid enn medlemspliktig stilling. I antall grunnbeløp

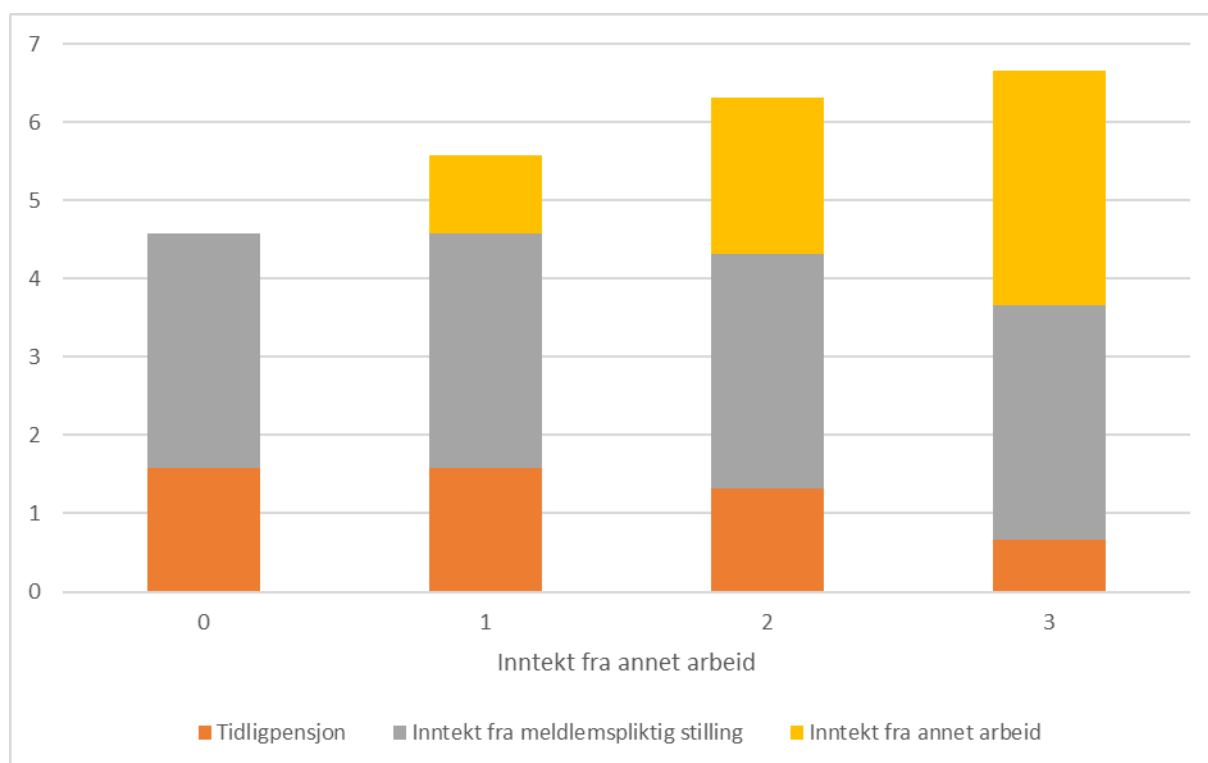

Boks 12.3 Forutsetninger Silje – gjennomsnittlig stillingsprosent fra stilling med særaldersgrense på 40 prosent og delvis fratreden

- Beregningsgrunnlag for tidligpensjonen er 6 G
- Gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense på 40 prosent
- Opptjeningstid i stilling med særaldersgrense er 30 år
- Fratrer medlemspliktig stilling 50 prosent

Silje jobber 100 prosent i medlemspliktig stilling med særaldersgrense. Hun fratrer så 50 prosent, og tar ut gradert tidligpensjon. Graden på tidligpensjonen kan ikke være høyere enn gjennomsnittlig stillingsandel og Silje får derfor en pensjonsgrad på 40 prosent. Siljes tidligpensjon blir 66 prosent av pensjonsgrunnlaget justert for pensjonsgrad, dvs. 1,58 G. Hvordan Siljes samlede inntekt blir det første året etter uttak av tidligpensjon, for ulike nivåer på inntekt i tillegg til inntekten fra medlemspliktig stilling, er vist i figur 12.16 Silje.

Figur 12.16 Silje. Samlet inntekt ved 50 prosents fratreden og gjennomsnittlig stillingsandel på 40 prosent. Etter ulike nivåer på pensjonsgivende inntekt fra annet arbeid enn medlemspliktig stilling. I antall grunnbeløp

12.5 Reduksjon av særalderspåslag

For de som fratrer med tidligpensjon, reduseres det livsvarige nivået på særalderspåslaget for de som har pensjonsgivende inntekt over 1 G senere enn to år før alderen for ubetinget

rett til alderspensjon fra folketrygden, jf. avsnitt 9.6. For de som fratrer uten å motta tidligpensjon, reduseres det livsvarige nivået på særalderspåslaget for de som har inntekt over 1 G etter uttak av særalderspåslaget. Særalderspåslaget reduseres med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og tre ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren. For de som fratrer senere enn to år før ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, uten å motta tidligpensjon, skal også påslaget reduseres med $1/36$ av ytelsen for hver måned senere uttaket skjer.

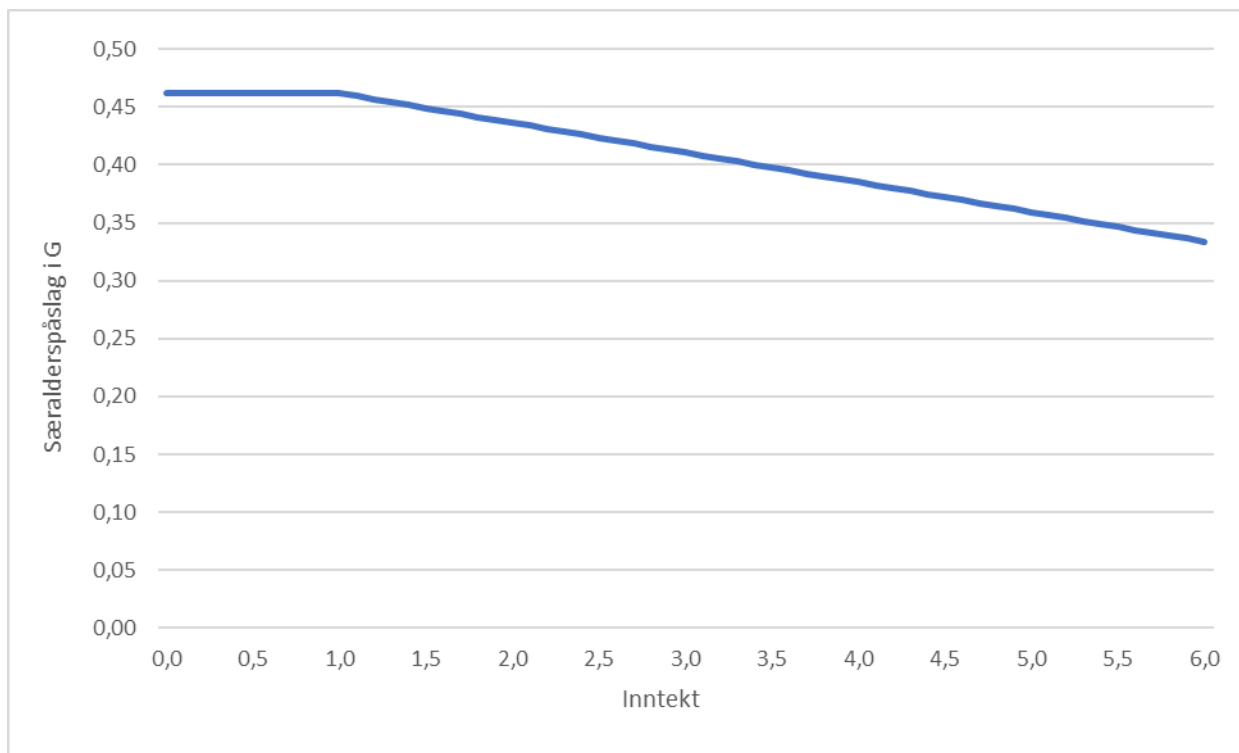
I eksemplene nedenfor er det lagt til grunn at man har stått i stilling med særaldersgrense i minst 10 av de siste 15 årene før aldersgrensen eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon.

Boks 12.4 Forutsetninger Pernille – aldersgrense syv år før alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden

- Beregningsgrunnlag for tidligpensjon/særalderspåslag er 6 G
- Gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense på 100 prosent
- Opptjeningstid i stilling med særaldersgrense er 30 år
- Fratrer helt ved aldersgrensen

Pernille har aldersgrense syv år før alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden. Hun fratrer sin stilling ved aldersgrensen og tar ut tidligpensjon. Fram til året før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, har Pernille en årlig inntekt på 2 G. Tidligpensjon vil dermed avkortes hvert år med 0,66 G, jf. avsnitt 12.4. Siden Pernille har inntekt over 1 G senere enn to år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, skal livsvarig særalderspåslag reduseres med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren. Særalderspåslaget før reduksjon er 7,7 prosent av beregningsgrunnlaget, dvs. om lag 0,46 G. Pernilles inntekt er 2 G og særalderspåslaget skal reduseres med $1/(6 \times 3)$, dvs. med om lag 5,6 prosent. Nytt livsvarig særalderspåslag blir dermed om lag 0,44 G. I figur 12.17 er særalderspåslaget illustrert for ulike nivåer på den pensjonsgivende inntekten.

Figur 12.17 Pernille. Særalderspåslag som andel av grunnbeløpet etter pensjonsgivende inntekt

Boks 12.5 Forutsetninger Stine – aldersgrense to år før alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden

- Beregningsgrunnlag for tidligpensjon/særalderspåslag er 6 G
- Gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense på 100 prosent
- Opptjeningstid i stilling med særaldersgrense er 30 år
- Fratrer 50 prosent ved aldersgrensen

Stine har aldersgrense to år før alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden. Hun fratrer sin stilling delvis ved aldersgrensen og tar ut fleksibel pensjon og særalderspåslag ved siden av 50 prosent arbeid i medlemspliktig stilling. Det skal dermed beregnes to separate særalderspåslag. Ved full fratreden ved aldersgrensen ville særalderspåslaget med sats 5,8 prosent utgjøre om lag 0,35 G. Siden Stine fortsetter å arbeide 50 prosent, vil særalderspåslaget graderes med 50 prosent, og utgjøre om lag 0,17 G. Personer som fortsetter delvis i medlemspliktig stilling får økt inntektsgrensen med beregningsgrunnlaget for særalderspåslaget multiplisert med 100 prosent fratrukket graden for særalderspåslaget. Stines inntektsgrense blir dermed tillagt $0,5 \times 6 \text{ G}$, dvs. 3 G. Inntekten fra deltidsstillingen påvirker dermed ikke særalderspåslaget Stine har tatt ut.

Ett år senere fratrer Stine den resterende 50 prosent stillingen. Siden hun fratrer etter aldersgrensen, skal særalderspåslaget fra reststillingen reduseres med $1/36$ av ytelsen for

hver måned senere uttaket skjer. For Stine innebærer det at det resterende særalderspåslaget reduseres med en tredel ($12/36$). Særalderspåslaget for reststillingen blir dermed om lag $0,12 G$ ved uttak ($0,5 \times 0,35 G \times 2/3$).

13 Økonomiske, administrative og likestillingsmessige konsekvenser

13.1 Innledning

Dette kapitlet belyser økonomiske konsekvenser, administrative konsekvenser og likestillingsmessige virkninger som følge av nye pensjonsregler for ansatte i stillinger med særaldersgrenser.

13.2 Økonomiske konsekvenser

Som nevnt i kapittel 2 ble det utarbeidet en rapport som et grunnlag for å avtale nye pensjonsregler for personer med særaldersgrenser. Rapporten har et eget kapittel om kostnader.

I pensjonsavtalen fra 3. mars 2018 heter det at «Personer som har mer enn ti år til særaldersgrensen skal ha regler som sikrer pensjonsnivået og ikke innebærer økte kostnader sammenliknet med dagens regler». Et sentralt spørsmål er hva som skal sammenliknes. Da pensjonsavtalen fra 3. mars ble inngått var «dagens regler» bruttoordningen for alderspensjon og AFP som tidligpensjon. Alternativet til de avtalte pensjonsreglene for personer med særaldersgrense er imidlertid ikke en videreført bruttoordning og AFP som tidligpensjon, men en bruttoberegnet tidligpensjon fram til 67 år og deretter ordinær offentlig tjenstepensjon dvs. blant annet påslagspensjon og oppsatt bruttopensjon. I rapporten ble derfor kostnadene ved ulike løsninger sammenliknet både med kostnadene ved den gamle bruttoordningen, slik den var i 2018, og med det vedtatte regelverket. Departementets utgangspunkt i rapporten var at det var regelverket slik det var i 2018 som var det relevante sammenligningsgrunnlaget for å dimensjonere de nye ordningene.

De økonomiske konsekvensene i dette avsnittet er vurdert opp mot gjeldende rett, men det er også noen sammenligninger med regelverket slik det var i 2018.

De nye pensjonsreglene som foreslås i dette høringsnotatet gjelder for personer med en særaldersgrense på 60, 63 eller 65 år født i 1963 eller senere. Majoriteten av disse er medlemmer av Kommunal Landspensjonskasse (KLP) eller Statens pensjonskasse (SPK). Blant personene som var medlemmer i enten KLP eller SPK ved utgangen av 2023, var alle med en særaldersgrense på 63 år og 73 prosent med en særaldersgrense på 60 år medlemmer av SPK. Blant personene med en særaldersgrense på 65 år som var medlemmer i enten KLP eller SPK ved utgangen av 2023, var 98 prosent medlemmer av KLP. Slik departementet ser det, vil kostnadsanslag fra SPK være særlig viktig for særaldersgrense 60 og 63 år, mens kostnadsanslag fra KLP vil være særlig viktig for særaldersgrense 65 år. I forarbeidene til avtalen som ble inngått 25. august 2023, leverte både KLP og SPK kostnadsanslag på ulike løsninger. Både KLP og SPK har blitt bedt om å oppdatere kostnadsanslagene med utgangspunkt i de avtalte pensjonsreglene for personer med

særaldersgrenser. KLP har ikke hatt mulighet til å levere et oppdatert anslag på økonomiske konsekvenser, men det er uttrykt at dette vil kunne leveres på et senere tidspunkt. SPK har levert kostnadsanslag for medlemmer med særaldersgrense 60 eller 63 år.

13.2.1 Aldersgrense 60 og 63 år

I rapporten som var grunnlag for avtalen om nye pensjonsregler for personer med særaldersgrenser ble kostnadene med nye ordninger sammenlignet med både en videreføring av de gamle ordningene, slik de var i 2018, og vedtatt regelverk. For dem med aldersgrense 60 år ble det vurdert at kostnadene på lang sikt ved en videreføring av de gamle ordningene og vedtatt regelverk var relativt like. De første årskullene fra og med 1963-kullet har store deler av opptjeningen til tjenstepensjon i bruttoordningen, som gir full opptjening etter 30 år og derfor i liten grad «straffer» de som slutter tidlig. For disse ble det vurdert at de gamle ordningene var klart dyrere enn vedtatte regler. Det ble i rapporten ikke gjort beregninger for de som har aldersgrense 63 år.

Statens pensjonskasse (SPK) har nå estimert merutbetaling med nye pensjonsregler, sammenlignet med gjeldende regler, for personer med særaldersgrenser 60 og 63 år. Merutbetalingene er basert på en rekke forutsetninger og beregningstekniske forenklinger.

I henhold til avtalen datert 25. august 2023, skal særaldersgrensene økes i takt med økningen i alderen for rett til ubetinget uttak av alderspensjon fra folketrygden. Som en forenkling, tas det i beregningene utgangspunkt i faste aldersgrenser og forventet levealder ved 67 år for 1963-kullet, dvs. at hverken særaldersgrensene eller forventet levealder øker. Det å holde levealderen fast vil undervurdere de langsiktige merutbetalingene som følger av de nye reglene. Årsaken er at særalderspåslaget, som er en livsvarig ytelse, vil utgjøre en gradvis større andel av de samlede utgiftene knyttet til pensjon til personer med særaldersgrenser når levealderen øker, noe som ikke hensyntas, samtidig som mindreutgiften knyttet til redusert utbetalingsperiode for tidligpensjonen som følge av utfasing av 85-årsregelen er hensyntatt.

Det er avtalt at både tidligpensjon og særalderspåslag skal avkortes mot pensjonsgivende inntekt over ett grunnbeløp, dvs. 1 G. I beregningene er det imidlertid forutsatt at lønn etter uttak av pensjon ikke overstiger 1 G. I den grad noen velger å jobbe videre etter uttak med en inntekt over 1 G, vil det medføre lavere utbetalinger på grunn av avkorting av tidligpensjon og særalderspåslag, men samtidig høyere utbetalinger knyttet til økt pensjonsopptjening. Videre er det i beregningene forutsatt fullt pensjonsuttak, altså at ingen tar ut pensjonen delvis.

Beregningene tar utgangspunkt i all pensjonsopptjening, dvs. at pensjon opptjent fra andre ordninger enn SPK-ordningen er inkludert. Personer som har mottatt uførepensjon er ikke inkludert i datagrunnlaget. Beregningene omfatter både straks løpende pensjoner fra en aktiv stilling og oppsatte pensjoner. Videre er det i beregningene lagt til grunn at personer som mottar tidligpensjon senere vil motta betinget tjenstepensjon, men ikke avtalefestet pensjon.

Personer som mottar særalderspåslag, men ikke tidligpensjon, og personer som hverken mottar tidligpensjon eller særalderspåslag vil motta avtalefestet pensjon dersom kravet om å ha vært i arbeid i 7 av de siste 9 årene før fylte 62 år er oppfylt (de avvikende kravene for årskullene 1963–1966 er hensyntatt). Det forutsettes at personer som mottar oppsatt pensjon ikke vil være berettiget til avtalefestet pensjon. I beregningene reguleres løpende pensjoner med veksten i grunnbeløpet (G), fratrukket en fast faktor på 0,75 prosent. Dette er i tråd med gjeldende regler og en forutsetning om en reallønnsvekst på 1,5 prosent. Pensjonsytelsene levealdersjusteres.

1954-kullet, som fyller 70 år i 2024, er benyttet som referanseårskull i beregningene, og det er tatt utgangspunkt i lønnsprofiler og uttaksmønsteret for dette kullet. De nye pensjonsreglene gjelder for årskull født fra og med 1963, og det legges dermed til grunn at disse kullene har samme lønnsutvikling som referanseårskullet. Det er brukt deflator for alle opptjeningsår tilhørende referanseårskullet, slik at lønnsbanene til 1954-kullet skal bli mest mulig representative for andre årskull. Videre tas det utgangspunkt i referanseårskullets uttaksmønster, dvs. fordelingen av 1954-kullets alder for uttak av tjenestepensjonen fra og med tre år før særaldersgrensen. Referansekullets uttaksmønster benyttes til å lage en uttaksprofil for yngre årskull, men det tas hensyn til at tidligste mulige uttaksalder øker som følge av at 85-årsregelen fases ut. Utfasingen av 85-årsregelen gir dermed yngre årskull en gradvis høyere alder for tidligste mulige uttak avhengig av fødselsår og fødselsmåned.

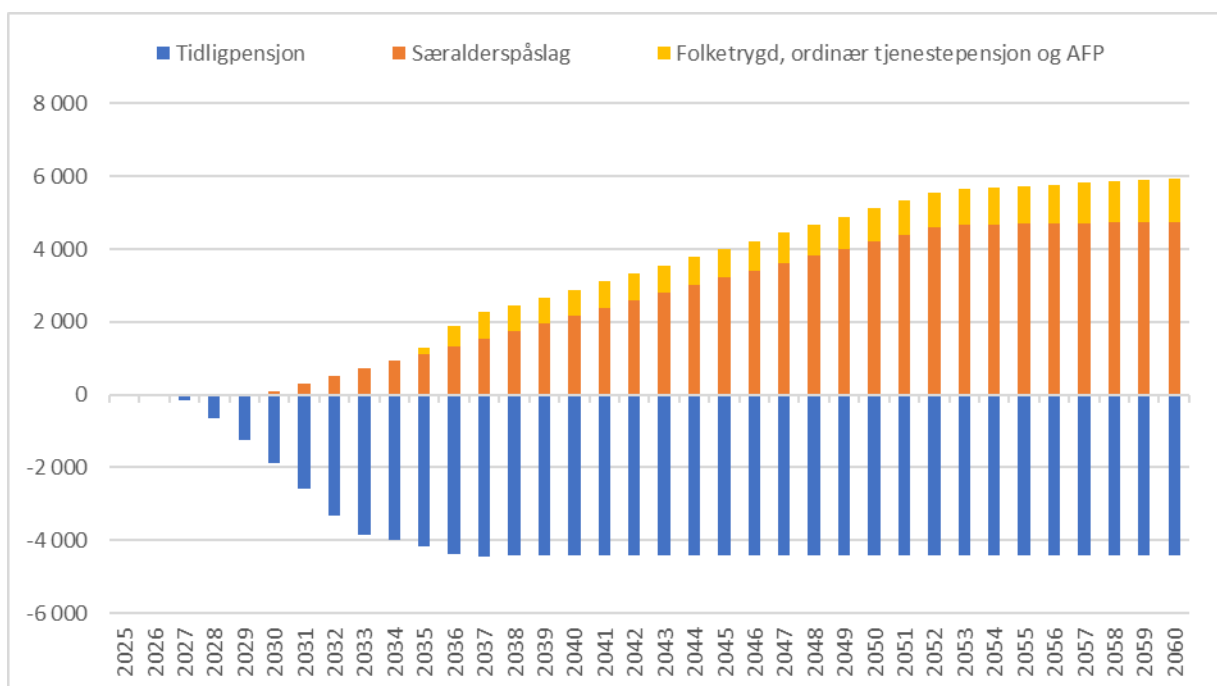
For å kunne motta ny tidligpensjon og særalderspåslag må kravet om å ha stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 av de siste 15 årene på uttakstidspunktet være tilfredsstillt. Dette kontrolleres det for i beregningene ved at tjenestetid i stillinger med særaldersgrenser beregnes på månedsbasis. For personer som ikke tilfredsstiller kravet om å ha stått i en stilling med særaldersgrense 10 av de siste 15 årene ved uttaksalderen som følger av uttaksmønster, men som oppnår dette ved å stå noe lenger i arbeid, forutsettes det at disse personer står så lenge at kvalifikasjonskravet tilfredsstilles. I de tilfellene dette innebærer uttak av særalderspåslaget etter 65 år, avkortes særalderspåslaget med 1/36 for hver måned etter fylte 65 år uttaket skjer. Det forutsettes at personer som ikke tilfredsstiller kravet ved å utsette avgangen til senest 66 år og 11 måneder velger å gå av med ordinær alderspensjon, dvs. alderspensjon fra folketrygden og alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning, ved 65 år. Det forutsettes at alle mottar ordinær alderspensjon fra 67 år.

Som følge av at noen årskull beholder dagens særalderspensjonsordning, vil de foreslåtte nye pensjonsreglene medføre økonomiske konsekvenser først fra 2027. I beregningene er det forutsatt at personer med særaldersgrense 60 og 63 år, som har mulighet til å motta tidligpensjon, velger å gå av med tidligpensjon ved alderen som følger av hvert enkelt kulls uttaksmønster. Nivået på tidligpensjonen tilsvarer ytelsesnivået i dagens ordning, og det er derfor ingen merutbetaling knyttet til endret ytelsesnivå sammenlignet med gjeldende regelverk. De første årene fra 2027 vil de nye pensjonsreglene dermed innebære en mindretgift, noe som i hovedsak skyldes at tidligste mulige uttaksalder for tidligpensjonen gradvis øker når 85-årsregelen, som muliggjør avgang med pensjon inntil tre år før særaldersgrensen, fases ut. Besparelsen knyttet til redusert utbetalingsperiode for

tidligpensjon øker gradvis de første årene før den stabiliserer seg når 85-årsregelen er fullt utfaset. For de som mottar tidligpensjon, vil særalderspåslaget komme til utbetaling fra 67 år. Særalderspåslaget kommer derfor til utbetaling først fra 2030, dvs. når 1963-kullet fyller 67 år. Utfasingen av 85-årsregelen medfører økt avgangsalder sammenlignet med i dag. Videre er det i beregningene forutsatt at personer som ved å jobbe lenger enn det som følger av uttaksmønsteret, tilfredsstiller kravet om å ha stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 av de siste 15 årene på uttakstidspunktet, velger å gjøre det. Utsatt avgang innebærer økt pensjonsopptjening, noe som medfører en gradvis økning i merutbetaling sammenlignet med dagens regelverk.

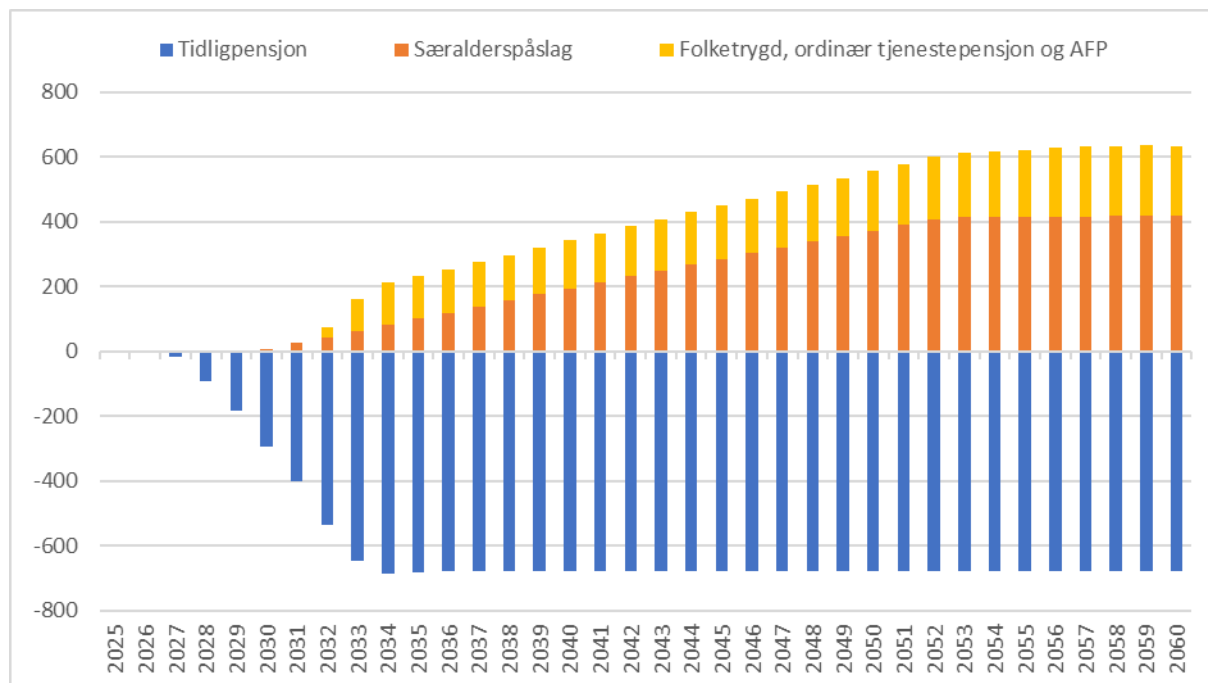
Estimerte årlige økonomiske konsekvenser fra 2025 til 2060 for personer med særaldersgrense 60 år er vist i figur 13.1. Figuren viser årlig mer- eller mindreutbetaling av pensjon som følge av de nye pensjonsreglene sammenlignet med gjeldende regelverk. Redusert utbetalingsperiode for tidligpensjon gir reduserte utbetalinger, mens den nye pensjonsytelsen kalt særalderspåslag og økt opptjening av folketrygd og ordinær tjenstepensjon, inkludert betinget tjenstepensjon eller AFP for de som kvalifiserer for det, gir merutbetaling. Figur 13.2 viser tilsvarende for personer med særaldersgrense 63 år.

Figur 13.1 Estimert økonomisk konsekvens for særaldersgrense 60 år. Millioner kroner

Kilde: SPK.

Figur 13.2 Estimert økonomisk konsekvens for særaldersgrense 63 år. Millioner kroner

Kilde: SPK.

Basert på de forutsetningene som ligger til grunn for beregningen, anslås det at de årlige merutbetalingene i 2060 utgjør om lag 182 millioner kroner for dem med særaldersgrense 60 år og en årlig mindretgift på 5 millioner kroner for dem med særaldersgrense 63 år. Den estimerte langsiktige økonomiske konsekvensen av de foreslåtte nye pensjonsreglene er basert på en rekke forutsetninger, og dette innebærer at beregningen er beheftet med usikkerhet.

Departementets vurdering er at de nye pensjonsreglene på lang sikt forventes å medføre en årlig merutgift for særaldersgrense 60 år, og at kostnadene for særaldersgrense 63 år vil være omtrent tilsvarende som ved gjeldende regelverk.

Beregningene over angir årlig mer- og mindretgiftbetaling av pensjon, og sier ikke noe om når kostnadene påløper for arbeidsgiverne. På lang sikt vil det være slik at økte pensjonsutbetalinger betyr økt premie for arbeidsgiverne, men på kortere sikt trenger ikke dette å være tilfellet. Hvordan periodiseringen blir for arbeidsgiverne vil avhenge av finansieringsmodell, altså hvordan særalderspåslaget finansieres. I dag forhåndsfinansieres tidligpensjon i SPK for personer med særaldersgrense (bruttopenisjon før 67 år). Forhåndsfinansieringen er basert på forventet antall år med uttak av tidligpensjon. Finansiering har som hovedregel skjedd med en forventet uttaksalder som er ett år lavere enn aldersgrensen. Det utløses videre engangspremier hvis faktisk uttak avviker fra forventet uttak. For statlige virksomheter er det gjort visse tilpasninger som i noen grad begrenser hvilke pensjonselementer de får ansvar for. De statlige virksomhetene betaler også premie ut fra et forventet antall år med uttak av tidligpensjon. Virksomhetene blir

videre ansvarliggjort for halvparten av de reelle kostnadene (positive eller negative) som oppstår som følge av at faktisk uttak avviker fra forventet uttak.

Det er mulig å se for seg flere måter som et særalderspåslag kan finansieres på (forhåndsfinansiert, løpende finansiert, engangspremier eller en kombinasjon), men det vil trolig være naturlig å finansiere særordningene for de som har særaldersgrenser (tidligpensjon og særalderspåslag) på samme måte som dagens tidligpensjonsordning.

13.2.2 Aldersgrense 65 år

Majoriteten av de som har særaldersgrense 65 år har sin pensjonsordning i KLP. I rapporten som var grunnlag for avtalen om nye pensjonsregler for personer med særaldersgrenser ble kostnadsanslagene for dem med aldersgrense 65 år utarbeidet av KLP. I rapporten ble kostnadene med ulike varianter av nye pensjonsregler for personer med særaldersgrense sammenlignet med både en videreføring av de gamle ordningene, slik de var i 2018, og vedtatt regelverk.

For dem med aldersgrense 65 år ble det vurdert at kostnadene ved vedtatte regler var høyere enn kostnadene ved å videreføre reglene slik de var i 2018.

I rapporten ble det anslått at en avvikling av tidligpensjonsordningen kombinert med et særalderspåslag på 5,56 prosent ville være kostnadsnøytralt på lang sikt sammenlignet med gjeldende ordninger. Beregningene tok utgangspunkt i 3 626 aktive medlemmer født i 1963 med aldersgrense 65 år i KLP. I henhold til avtalen datert 25. august 2023, skal særalderspåslaget for personer med en særaldersgrense på 65 år være 5,8 prosent – altså høyere enn nivået som ble anslått å være kostnadsnøytralt sammenlignet med gjeldende regler på lang sikt. Et særalderspåslag på 5,8 prosent innebærer derfor en merkostnad på lang sikt.

Det har ikke vært mulig for KLP å gi oppdaterte kostnadsanslag nå, og departementet vil derfor komme tilbake med kostnadsanslag i lovproposisjonen. På usikkert grunnlag anslås det at de årlige merutgiftene på lang sikt er om lag 130 millioner kroner. For 1963- og 1964-årskullene, som både får beholde tidligpensjonen og får særalderspåslag, vil det være høyere kostnader enn det som gjelder for yngre årskull. Totalt, for hele utbetalingsperioden, er merutgiftene for disse to årskullene, sammenlignet med yngre årskull, anslått til om lag 2,5 milliarder kroner.

Å gå fra gjeldende system med tidligpensjon til et system med fleksibel AFP og særalderspåslag vil påvirke periodiseringen av utgiftene. Når tidligpensjonen avvikles fra og med 1965-kullet, vil det være betalt inn premie for tidligpensjon som ikke skal utbetales. Dette kan brukes til å finansiere særalderspåslag for de som har jobbet i en stilling med særaldersgrense. Merutgiftene sammenlignet med gjeldende ordninger vil hovedsakelig påløpe i form av økte engangspremier ved uttak ettersom AFP i liten grad er forhåndsfinansiert.

13.3 Administrative konsekvenser

Kompleksiteten i regelverket vil øke som følge av forslagene i dette høringsnotatet og vil kreve betydelige tilpasninger i pensjonsleverandørenes administrative systemer. Blant annet må IKT-systemene tilpasses endringene i regelverket. Det gjelder både kalkulatorene som benyttes til å gi den enkelte anslag på fremtidig pensjonsutbetalinger, og systemene som faktisk beregner pensjonen når den skal betales ut.

Kompleksiteten i systemene vil også øke som følge av at det skal gis to pensjonsytelser (tidligpensjon og særalderspåslag), at avkorting for tjenestetid og pensjonsgrunnlag er ulikt det som gjelder for alder- etterlatte- og uførepensjon, samt at det på kort sikt må beregnes pensjoner både etter gjeldende og nye regler. Økt kompleksitet i regelverket vil også påvirke systemer som håndterer premieberegning, premieprognoseberegning og regnskapsberegninger. I tillegg vil tjenstepensjonsleverandørene måtte gjøre endringer i rutiner og opplæringsmateriell, samt utarbeide informasjon til kunder og medlemmer både digitalt og analogt.

Det er for tidlig å gi et kvalifisert anslag på kostnadene knyttet til systemtilpasninger.

13.4 Likestillingsmessige konsekvenser

Både dagens regelverk og forslagene til nytt regelverk i dette høringsnotatet er kjønnsnøytralt. Beregningsreglene er like for begge kjønn, og kvinner og menn med samme opptjeningshistorikk får samme årlige pensjon. Forslagene i høringsnotatet innebærer ingen endringer i dette prinsippet. Forskjeller i yrkesaktivitet og lønn mellom kjønnene vil likevel kunne gi ulik pensjon, og forskjeller mellom kjønnene kan slå forskjellig ut med dagens og forslaget til nye regler.

Det er ikke åpenbart hva som er gode likestillingsegenskaper ved en pensjonsordning. Enkelte vil mene at en pensjonsordning har gode likestillingsegenskaper dersom det gir likhet i resultater på tross av forskjeller i arbeidsdeltakelse, lønn, avgangsalder, uformelt omsorgsarbeid osv. Andre vil mene at et pensjonssystem har gode likestillingsegenskaper dersom det stimulerer til likedeling av arbeidsmarkedsdeltakelse, lik lønn, lik deltakelse i uformelt omsorgsarbeid mv.

Selv om regelverket for å beregne pensjon er kjønnsnøytralt, er gjennomsnittlig utbetalt pensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene høyere for menn enn for kvinner. I praksis gir altså et likestilt regelverk ikke lik pensjon. Dette skyldes primært faktorer utenfor pensjonssystemet, slik som forskjeller i lønnsnivå, tjenestetid, stillingsprosent og avgangsalder mv.

Andelen kvinner blant ansatte i offentlig sektor med en særaldersgrense er høy, som vist i kapittel 4. Når levealderen i befolkningen øker, vil den årlige pensjonen ved en gitt uttaksalder bli lavere. For personer med særaldersgrenser innebærer det i utgangspunktet et stadig lavere livsvarig pensjonsnivå med dagens regler. Særalderspåslag, kombinert med utsatt avgang i tråd med økte aldersgrenser, motvirker dette og vil bidra til å sikre gode pensjonsnivåer også for yngre årskull når levealdersjusteringen blir sterkere. Sett i

sammenheng med den høyere andelen kvinner med særaldersgrenser, vil særalderspåslaget som foreslås i større grad gi økt pensjon for kvinner enn for menn. Pensjonsordningen som foreslås innebærer også samlet sett en dreining fra tidligpensjonering til et livsvarig særalderspåslag. Dette er også generelt gunstigere for kvinner enn for menn, fordi kvinner lever lenger.

14 Merknader til lovforslaget

Forslagene i høringsnotatet her krever endringer i flere lover.

I Statens pensjonskasseloven og sykepleierpensjonsloven er det i dag et eget lovkapittel for brutto alderspensjon (kap. 5 og kap. 4) og et eget lovkapittel for påslagspensjonen (kap. 5 a og 4 a). Departementet foreslår at årskullene som omfattes av høringsnotatet her, og som skal ha en tidligpensjonsordning og særalderspåslag, reguleres i et nytt, eget lovkapittel. Der reglene i lovkapitlene om brutto alderspensjon gjelder, vises det til de aktuelle bestemmelsene.

I de respektive lovene § 20 a andre ledd og § 6 a andre ledd gjelder det i dag en bestemmelse om anvendelsesområdet for lovkapittelet om brutto alderspensjon for medlemmer i årskull etter 1963-kullet. Med lovteknikken som er omtalt i forrige avsnitt blir det nødvendig å foreta justeringer i disse bestemmelsene slik at det blir sammenfall mellom de ulike lovkapitlene. Da disse årskullene blir omfattet av nye lovkapitler, blir bestemmelsene i § 20 a andre ledd og § 6 a andre ledd overflødig og kan oppheves.

I det nye lovkapittelet foreslår departementet at bestemmelsene om ny tidligpensjon deles opp med egne paragrafer for hver særaldersgrense. For de eldste årskullene innen hver særaldersgrense, som skal beholde gjeldende regler om tidligpensjon, foreslår departementet at dette samles i en felles bestemmelse, § 26 n i Statens pensjonskasseloven. I lov om pensjonsordningen for sykepleiere gjelder kun én særaldersgrense, på 65 år. Det er derfor kun én bestemmelse om tidligpensjon i § 11 n. Videre foreslås det en felles bestemmelse om særalderspåslaget, da avtalen inneholder flere lignende bestemmelser for de ulike særaldersgrensene. Det er også utarbeidet en felles bestemmelse om avkorting av tidligpensjonen mot inntekt, for å unngå for mye gjentakelser. Reglene om inntektsavkorting av tidligpensjonen for de eldste årskullene er derimot tatt inn i § 26 n og § 11 n.

Lovforslaget er utformet med sikte på at særaldersgrensene er vedtatt økt. Gjennomgående vises det derfor ikke til særaldersgrensene som gjelder i dag; 60, 63 og 65 år. Eksempelvis er 65-års aldersgrensen betegnet slik: «to år lavere enn aldersgrensen som gir ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden». Når det gjelder de øvrige bestemmelsene i lovene som i dag angir en bestemt alder eller aldersgrense, vil departementet komme tilbake med forslag til lovendringer senere.

Det foreslås også forskriftshjemler for å kunne supplere de foreslåtte bestemmelsene om inntektsavkorting, blant annet regler om etteroppgjør. Departementet har lagt forskrift 26. november 2014 om reduksjon av uførepensjon til grunn som et utgangspunkt. Utkast til forskrift er tatt inn etter lovutkastet.

Særlig om personer med uførepensjon

Når det gjelder § 31 andre ledd i Statens pensjonskasseloven, inneholder endringen for det første forslaget om at alle med uførepensjon fra Statens pensjonskasse skal gå over til alderspensjon først fra 67 år, og ikke ved særaldersgrensen. Videre er bestemmelsen utformet med tanke på omleggingen til at alderen 67 år gjennomgående må legges om, og

at henvisningen i stedet retter seg mot når man får ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden. Tilsvarende er foreslått i sykepleierpensjonsloven.

Særlig om enke- og enkemannspensjon fra tjenstepensjonsordningen

I Statens pensjonskasseloven § 35 og sykepleierpensjonsloven § 20 første ledd bokstav a er det en bestemmelse om at enke- eller enkemannspensjonen skal reduseres dersom den gjenlevende ektefellen har alderspensjon som er bruttoberegnet, henholdsvis etter kapittel 5 og kapittel 4. Departementet foreslår at bestemmelsene tilpasses forslagene til lovendringer i høringsnotatet her, slik at pensjonen også skal reduseres når den gjenlevende har tidligpensjon og særalderspåslag etter henholdsvis kapittel 5 b og kapittel 4 b.

Ikrafttredelse

Departementet legger til grunn at lovendringene må gis virkning fra 1. januar 2025.

15 Forslag til lov- og forskriftsendringer

15.1 Utkast til lovendringer

15.1.1 Endringer i lov om Statens pensjonskasse

§ 19 andre ledd første setning skal lyde:

Ved beregning av pensjon etter kapittel 5, 5b, 6 og 7 avrundes samlet tjenestetid slik at brøkdel av et år mindre enn en halv ikke regnes med.

§ 20 a andre ledd oppheves.

Nytt kapittel 5 b skal lyde:

Kapittel 5 b. Alderspensjon – tidligpensjon og særalderspåslag til personer med aldersgrense lavere enn den alminnelige aldersgrensen

§ 26 m. *Virkeområde*

Kapittelet gjelder alderspensjon til personer født i 1963 eller senere, og omfatter tidligpensjon og særalderspåslag til personer med aldersgrense lavere enn den alminnelige aldersgrensen.

§ 26 n. *Tidligpensjon til personer i årskullene 1963 til 1969 som skal ha alderspensjon beregnet etter kapittel 5*

Personer som er født i 1963 og 1964, som har aldersgrense to år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, får tidligpensjon når vedkommende fratrer stillingen ved eller etter fylte 65 år, se likevel fjerde ledd. Tidligpensjon etter første punktum gis også til personer som er født i 1963 og 1964 som i løpet av de siste 10 årene har gått over fra en stilling med lavere aldersgrense til en stilling med høyere aldersgrense når

- a) vedkommende har hatt lavere aldersgrense i minst 15 år,
- b) den lavere aldersgrensen er begrunnet i forhold som er omhandlet i lov 21. desember 1956 nr. 1 om aldersgrenser for statsansatte m.fl. § 2 første ledd alternativ a, og
- c) vedkommende ville hatt rett til alderspensjon i den tidligere stillingen.

Personer som er født i 1963 til 1966, som har aldersgrense fire år før ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, får tidligpensjon når vedkommende fratrer stillingen ved eller etter fylte 63 år, se likevel fjerde ledd.

Personer som er født i 1963 til 1969, som har aldersgrense syv år før ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, får tidligpensjon når vedkommende fratrer stillingen ved eller etter fylte 60 år, se likevel fjerde ledd.

Fratrer et medlem tidligst tre år før tidspunktene nevnt i første, andre og tredje ledd, får vedkommende tidligpensjon såfremt summen av tjenestetid og alder er minst 85 år.

Det er et vilkår for uttak av tidligpensjon etter denne bestemmelsen at vedkommende ikke mottar eller har mottatt særalderspåslag eller avtalefestet pensjon.

Tidligpensjonen løper fra den første dag i måneden etter at medlemmet ikke oppebærer lønn, og etter § 23 første ledd fra den første dag i måneden etter at medlemmet når aldersgrensen, dog tidligst fra den første dag i måneden etter fylte 65 år. For øvrig gjelder bestemmelsen om utbetaling i § 26 første og andre ledd.

Tidligpensjon gis fram til alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, men faller bort ved uttak av pensjon etter kapittel 5 a før dette tidspunktet.

Bestemmelsene i § 22 første, andre, fjerde og femte ledd, § 23 første og andre ledd, § 25 og § 26 tredje, fjerde og femte ledd gjelder.

§ 26 o. Tidligpensjon til personer med aldersgrense fire år lavere enn aldersgrensen som gir ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden

Tidligpensjon gis til medlemmer som er født i 1967 eller senere som har aldersgrense fire år lavere enn alderen som gir ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden, og som fratrer medlemspliktig stilling. Det forutsettes at vedkommende i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av tidligpensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

Det er et vilkår for uttak av tidligpensjon at vedkommende ikke mottar eller har mottatt særalderspåslag eller avtalefestet pensjon.

For årskullene 1967–1969 kan tidligpensjonen gis før aldersgrensen dersom summen av alder og opptjening er minst 85 år. For de som er født i januar i 1967 gis tidligpensjonen inntil tre år før aldersgrensen. Deretter reduseres muligheten til å få tidligpensjon før aldersgrensen månedsvis, slik at de som er født i desember 1969 kan få tidligpensjon én måned før aldersgrensen. Tidligpensjonen gis fra aldersgrensen for de som er født i 1970 eller senere.

Full tidligpensjon utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense. Pensjonsgrunnlaget fastsettes som sluttlønnen i stillingen, omregnet til full stilling, begrenset til tolv ganger folketrygdens grunnbeløp. Full tidligpensjon forutsetter at medlemmet har minst 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig.

De som har en gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense som er lavere enn 100 prosent, får en gradert tidligpensjon hvor graden settes lik den gjennomsnittlige stillingsandelen i stilling med særaldersgrense. Dersom medlemmet har en medlemspliktig stilling etter uttak av tidligpensjon, skal graden maksimalt settes til 100 prosent minus

stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen. Det samme gjelder dersom medlemmet etter uttak av tidligpensjon mottar gradert uførepensjon. Dersom medlemmet både har en medlemspliktig stilling og mottar gradert uførepensjon etter uttak av tidligpensjon, skal graden maksimalt settes til 100 prosent minus stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen og uføregraden.

Tidligpensjonen faller bort ved uttak av pensjon etter kapittel 5 a før alderen som gir ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden.

§ 26 p. Tidligpensjon til personer med aldersgrense syv år lavere enn aldersgrensen som gir ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden

Tidligpensjon gis til medlemmer som er født i 1970 eller senere som har aldersgrense fire år lavere enn alderen som gir ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden, og som fratrer medlemspliktig stilling. Det forutsettes at vedkommende i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av tidligpensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

Det er et vilkår for uttak av tidligpensjon at vedkommende ikke mottar eller har mottatt særalderspåslag eller avtalefestet pensjon.

For årskullene 1970 til 1972 kan tidligpensjonen gis før aldersgrensen dersom summen av alder og opptjening er minst 85 år. For de som er født i januar i 1970 gis tidligpensjonen inntil tre år før aldersgrensen. Deretter reduseres muligheten til å få tidligpensjon før aldersgrensen månedsvis, slik at de som er født i desember 1972 kan få tidligpensjon én måned før aldersgrensen. Tidligpensjonen gis fra aldersgrensen for de som er født i 1973 eller senere.

Full tidligpensjon utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense. Pensjonsgrunnlaget fastsettes som sluttlønnen i stillingen, omregnet til full stilling, begrenset til tolv ganger folketrygdens grunnbeløp. Full tidligpensjon forutsetter at medlemmet har minst 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig.

De som har en gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense som er lavere enn 100 prosent, får en gradert tidligpensjon hvor graden settes lik den gjennomsnittlige stillingsandelen i stilling med særaldersgrense. Dersom medlemmet har en medlemspliktig stilling etter uttak av tidligpensjon, skal graden maksimalt settes til 100 prosent minus stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen. Det samme gjelder dersom medlemmet etter uttak av tidligpensjon mottar gradert uførepensjon. Dersom medlemmet både har en medlemspliktig stilling og mottar gradert uførepensjon etter uttak av tidligpensjon, skal

graden maksimalt settes til 100 prosent minus stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen og uføregraden.

Tidligpensjonen faller bort ved uttak av pensjon etter kapittel 5 a før tidspunktet for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden.

§ 26 q Tidligpensjon ved flere stillinger med ulik særaldersgrense

For personer som omfattes av § 26 o og § 26 p som har hatt flere etterfølgende stillinger med ulike særaldersgrenser, legges den siste særaldersgrensen til grunn, se likevel § 44 siste ledd.

For de som har parallelle stillinger med ulike særaldersgrenser, gis det tidligpensjon med utgangspunkt i den laveste aldersgrensen, forutsatt at medlemmet har stått i stilling med den særaldersgrensen som utløser tidligpensjonen i minst tre år før aldersgrensen eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon.

§ 26 r. Avkorting av tidligpensjon mot pensjonsgivende inntekt

Når tidligpensjonsgraden fastsettes etter § 26 o og § 26 p, skal det fastsettes en inntektsgrense. Inntektsgrensen ved full tidligpensjon er 1 G. Inntektsgrensen ved gradert tidligpensjon er beregningsgrunlaget for tidligpensjonen multiplisert med 100 prosent minus graden for tidligpensjonen, tillagt 1 G. Inntektsgrensen periodiseres i uttaksåret og opphørsåret avhengig av hvor mange måneder av året det utbetales tidligpensjon.

Dersom pensjonsgivende inntekt overstiger inntektsgrensen etter første ledd, skal den delen av inntekten som overstiger inntektsgrensen avkortes med 66 prosent multiplisert med tjenestetidsbrøken for tidligpensjonen.

Medlemmet skal opplyse om forventet inntekt og om endringer i inntekten. Dersom medlemmet har fått utbetalt for lite eller for mye pensjon, skal det foretas et etteroppgjør. Dersom det er utbetalt for lite, skal differansen etterbetales som et engangsbeløp. For mye utbetalt pensjon kan inndrives uten hensyn til skyld og kan avregnes ved å trekke i framtidige utbetalinger av uførepensjon og alderspensjon fra Pensjonskassen. Krav om tilbakekreving av for mye utbetalt pensjon er tvangsgrunnlag for utlegg.

Ved deluttak av tidligpensjon skal avkorting skje separat for hvert deluttak.

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om avkorting av tidligpensjon, periodisering og etteroppgjør.

§ 26 s. Særalderspåslag

Særalderspåslag gis til medlemmer som er født i 1963 eller senere som fratrer medlemspliktig stilling. Det forutsettes at vedkommende i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i

stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid. Det er et vilkår at det tas ut påslagspensjon etter kapittel 5 a.

Særalderspåslaget skal beregnes som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense. Pensjonsgrunnlaget fastsettes som sluttlønnen i stillingen, omregnet til full stilling, begrenset til tolv ganger folketrygdens grunnbeløp. Fullt særalderspåslag skal være 7,7 prosent for stilling med aldersgrense syv år lavere enn aldersgrensen som gir ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden, 6,5 prosent for stilling med aldersgrense fire år lavere enn aldersgrensen som gir ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden, og 5,8 prosent for stilling med aldersgrense to år lavere enn aldersgrensen som gir ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden. Er tid i stillingen kortere enn 30 år, avkortes særalderspåslaget forholdsmessig.

De som har en gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense som er lavere enn 100 prosent, får gradert særalderspåslag hvor graden settes lik den gjennomsnittlige stillingsandelen. Dersom medlemmet har en medlemspliktig stilling etter uttak av særalderspåslag, skal graden maksimalt settes til 100 prosent minus stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen. Dersom medlemmet etter særaldersgrensen mottar gradert uførepensjon, skal graden maksimalt settes til 100 prosent minus høyeste uføregrad etter særaldersgrensen. Dersom medlemmet både har en medlemspliktig stilling og mottar gradert uførepensjon etter særaldersgrensen, skal graden maksimalt settes til 100 prosent minus stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen og høyeste uføregrad etter særaldersgrensen.

Påslaget skal beregnes forholdsmessig på bakgrunn av hver stilling med særaldersgrense. For personer som har hatt ulike særaldersgrenser skal særalderspåslaget beregnes med ulike satser. Det er tiden i den bestemte aldersgrensen som bestemmer hvilken tjenestetidsbrøk påslaget skal justeres med. Det er også den gjennomsnittlige stillingsprosenten i de ulike aldersgrensene som bestemmer hvor høy pensjonsgrad som maksimalt kan gis med de ulike særalderspåslagene. Dersom en person har jobbet mer enn totalt 30 år i ulike stillinger med særaldersgrense, beregnes særalderspåslaget ut fra de 30 årene som innebærer høyest sats.

Særalderspåslaget utbetales tidligst fra laveste uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden.

§ 26 t. *Reduksjon av særalderspåslag*

For de som fratrer med tidligpensjon etter § 26 o eller § 26 p, reduseres det livsvarige nivået på særalderspåslaget for de som har pensjonsgivende inntekt over inntektsgrensen fastsatt i § 26 r senere enn to år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden. Inntektsgrensen periodiseres avhengig av hvor mange måneder av året det er igjen, når vedkommende når to år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden. Særalderspåslaget reduseres med en brøk hvor inntekt over inntektsgrensen er telleren og tre ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

For de som fratrer senere enn to år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden uten å motta tidligpensjon, reduseres det livsvarige nivået på særalderspåslaget med 1/36 av ytelsen for hver måned senere uttaket skjer.

For de som fratrer uten å motta tidligpensjon, reduseres også det livsvarige nivået på særalderspåslaget for de som har pensjonsgivende inntekt over inntektsgrensen etter uttak av særalderspåslaget, etter brøken som framkommer av første ledd. Inntektsgrensen er beregningsgrunnlaget for særalderspåslaget multiplisert med 100 prosent minus graden for særalderspåslaget, tillagt 1 G. Inntektsgrensen periodiseres i uttaksåret avhengig av hvor mange måneder av året det utbetales tidligpensjon.

Ved deluttak av særalderspåslag skal reduksjonen skje separat for hvert deluttak.

§ 26 r fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om reduksjon av særalderspåslag, periodisering og etteroppgjør.

§ 26 u. Uttak av tidligpensjon og særalderspåslag. Opphør og endringer.

Tidligpensjon etter § 26 o, tidligpensjon etter § 26 p utbetales tidligst fra og med måneden etter melding om uttak blir gitt, likevel tidligst fra måneden etter at retten til tidligpensjon inntreffer. Tidligpensjonen utbetales til og med måneden medlemmet når alderen som gir ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden. Dersom et medlem som mottar tidligpensjon dør før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, løper tidligpensjonen ut måneden etter døds måneden.

Særalderspåslag utbetales i utgangspunktet tidligst fra og med måneden etter melding om uttak blir gitt. Dersom medlemmet mottar tidligpensjon, utbetales særalderspåslaget fra måneden etter siste utbetaling av tidligpensjon. Særalderspåslaget løper ut måneden etter døds måneden.

Endringer i tidligpensjon og særalderspåslag får virkning fra måneden etter at den begivenhet som førte til endringen fant sted.

§ 31 andre ledd første punktum skal lyde:

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon faller bort fra måneden etter alderen som gir ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden.

§ 35 første ledd skal lyde:

Dersom den gjenlevende ektefellen samtidig har alderspensjon etter kapittel 5 eller kapittel 5 b, midlertidig uførepensjon eller uførepensjon fra Pensjonskassen eller fra en

annen tjenstepensjonsordning, skal enke- eller enkemannspensjonen fra Pensjonskassen reduseres etter bestemmelsene her.

§ 42 andre ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Regulering av tidligpensjon og særalderspåslag etter kapittel 5 b under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

15.1.2 Endringer i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

§ 9 første ledd bokstav c skal lyde:

- c) Vedkommende verken er eller har vært mottaker av avtalefestet pensjon som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven, avtalefestet pensjon som en tidligpensjonsordning i perioden mellom fylte 62 og 67 år, uføretrygd fra folketrygden etter fylte 62 år, betinget tjenstepensjon etter lov om Statens pensjonskasse eller fra tilsvarende tjenstepensjonsordninger eller alderspensjon etter lov om Statens pensjonskasse § 20 a andre ledd *slik den lød før 1. januar 2025 eller kapittel 5 b* eller fra tilsvarende tjenstepensjonsordninger.

15.1.3 Endringer i lov om pensjonsordning for sykepleiere

§ 5 andre ledd første setning skal lyde:

Ved beregning av pensjon etter kapittel 4, 4b, 5 og 6 avrundes samlet tjenestetid slik at brøkdel av et år mindre enn en halv ikke regnes med.

§ 6 a andre ledd oppheves.

Nytt kapittel 4 b skal lyde:

Kapittel 4 b. Alderspensjon – tidligpensjon og særalderspåslag til personer med aldersgrense lavere enn den alminnelige aldersgrensen

§ 11 m. *Virkeområde*

Kapittelet gjelder alderspensjon til årskullene født i 1963 eller senere, og omfatter tidligpensjon og særalderspåslag til personer med aldersgrense to år før ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden.

§ 11 n. *Tidligpensjon til personer i årskullene 1963 til 1969 som skal ha alderspensjon beregnet etter kapittel 4*

Personer som er født i 1963 og 1964, som har aldersgrense to år før ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, får tidligpensjon når vedkommende fratrer stillingen ved fylte 65 år, se likevel andre ledd.

Tidligpensjonen gis i utgangspunktet fra tidspunktet for fylte 65 år. Fratrer et medlem tidligst tre år før det nevnte tidspunktet, får vedkommende tidligpensjon såfremt summen av tjenestetid og alder er minst 85 år.

Ved overgang fra stilling med aldersgrense 65 år til stilling med aldersgrense 70 år, skal aldersgrensen på 65 år legges til grunn i inntil ti år dersom vedkommende ville hatt rett til alderspensjon etter den tidligere aldersgrensen. Det er et vilkår at vedkommende har hatt stilling med lavere aldersgrense i minst 15 år.

Det er et vilkår for uttak av tidligpensjon etter denne bestemmelsen at vedkommende ikke mottar eller har mottatt særalderspåslag eller avtalefestet pensjon.

Tidligpensjonen løper fra den første dag i måneden etter at medlemmet ikke oppebærer lønn, og etter § 10 fra den første dag i måneden etter at medlemmet når aldersgrensen. For øvrig gjelder bestemmelsen om utbetaling i § 11 første ledd.

Tidligpensjon gis fram til alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, men faller bort ved uttak av pensjon etter kapittel 4 a før dette tidspunktet.

Bestemmelsene i § 7 femte ledd, sjette ledd og sjuende ledd, § 8, § 9 første, tredje og fjerde ledd, § 10 første, andre og tredje ledd og § 11 andre, tredje og fjerde ledd gjelder.

§ 11 o. *Særalderspåslag*

Særalderspåslag gis til medlemmer som er født i 1963 eller senere som fratrer medlemspliktig stilling. Det forutsettes at vedkommende i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid. Det er et vilkår at det tas ut påslagspensjon etter kapittel 4 a.

Særalderspåslaget skal beregnes som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense. Pensjonsgrunnlaget fastsettes som sluttlønnen i stillingen, omregnet til full stilling. Fullt særalderspåslag skal være 5,8 prosent. Er tid i stillingen kortere enn 30 år, avkortes særalderspåslaget forholdsmessig.

De som har en gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense som er lavere enn 100 prosent, får gradert særalderspåslag hvor graden maksimalt settes lik den gjennomsnittlige stillingsandelen. Dersom medlemmet har en medlemspliktig stilling etter uttak av særalderspåslag, skal graden maksimalt settes til 100 prosent minus stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen. Dersom medlemmet etter særaldersgrensen mottar gradert uførepensjon, skal graden maksimalt settes til 100

prosent minus høyeste uføregrad etter særaldersgrensen. Dersom medlemmet både har en medlemspliktig stilling og mottar gradert uførepensjon etter aldersgrensen, skal graden maksimalt settes til 100 prosent minus stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen og høyeste uføregrad etter aldersgrensen.

Særalderspåslaget utbetales tidligst fra laveste uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden.

§ 11 p. *Reduksjon av særalderspåslag*

For de som fratrer senere enn to år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden uten å motta tidligpensjon, reduseres det livsvarige nivået på særalderspåslaget med 1/36 av ytelsen for hver måned senere uttaket skjer.

For de som fratrer uten å motta tidligpensjon, reduseres også det livsvarige nivået på særalderspåslaget for de som har pensjonsgivende inntekt over inntektsgrensen etter uttak av særalderspåslaget. Inntektsgrensen er beregningsgrunnlaget for særalderspåslaget multiplisert med 100 prosent minus graden for særalderspåslaget, tillagt 1 G. Inntektsgrensen periodiseres i uttaksåret avhengig av hvor mange måneder av året det utbetales tidligpensjon. Særalderspåslaget reduseres med en brøk hvor inntekt over inntektsgrensen er telleren og tre ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

Ved deluttak av særalderspåslag skal reduksjonen skje separat for hvert deluttak.

Medlemmet skal opplyse om forventet inntekt og om endringer i inntekten. Dersom medlemmet har fått utbetalt for lite eller for mye pensjon, skal det foretas et etteroppgjør. Dersom det er utbetalt for lite, skal differansen etterbetales som et engangsbeløp. For mye utbetalt pensjon kan inndrives uten hensyn til skyld og kan avregnes ved å trekke i framtidige utbetalinger av uførepensjon og alderspensjon fra pensjonsordningen. Krav om tilbakekreving av for mye utbetalt pensjon er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om reduksjon av særalderspåslag, periodisering og etteroppgjør.

§ 11 r. *Uttak av særalderspåslag. Opphør og endringer.*

Særalderspåslag utbetales i utgangspunktet tidligst fra og med måneden etter melding om uttak blir gitt, likevel tidligst fra måneden etter at retten til særalderspåslag inntreffer.

Dersom medlemmet mottar tidligpensjon, utbetales særalderspåslaget fra måneden etter siste utbetaling av tidligpensjon. Særalderspåslaget løper ut måneden etter døds måneden.

Endringer i særalderspåslaget får virkning fra måneden etter at den begivenhet som førte til endringen fant sted. Dette vil være praktisk ved endringer i graden av særalderspåslaget.

§ 17 andre ledd første punktum skal lyde:

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon faller bort *fra måneden etter alderen som gir ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden.*

§ 20 første ledd bokstav a første punktum skal lyde:

Dersom den gjenlevende ektefellen samtidig har alderspensjon etter kapittel 4 *eller kapittel 4 b*, midlertidig uførepensjon eller uførepensjon fra Pensjonskassen eller fra en annen tjenestepensjonsordning, skal enke- eller enkemannspensjonen fra denne pensjonsordningen reduseres etter bestemmelsene her.

§ 39 andre ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Regulering av tidligpensjon og særalderspåslag etter kapittel 4 b under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

15.1.4 Endringer i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser

§ 3 første ledd skal lyde:

Loven omfatter alderspensjon etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse kapittel 5 (alderspensjon – bruttopensjon), *kapittel 5 b (alderspensjon – tidligpensjon og særalderspåslag til personer med aldersgrense lavere enn den alminnelige aldersgrensen)* og § 26 h (oppsatt alderspensjon for tjenestetid før 2020 for medlemmer født i 1963 eller senere). Det samme gjelder tilsvarende pensjoner fra andre tjenestepensjonsordninger.

§ 22 nr. 2 nytt andre punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke dersom omstillingsstønad er lagt til grunn som pensjonsgivende inntekt og gir avkorting av alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen.

§ 24 c nr. 1 nytt andre punktum skal lyde:

Dette gjelder ikke for medlemmer som omfattes av lov om Statens pensjonskasse kapittel 5 b og tilsvarende andre offentlige tjenestepensjonsordninger.

15.2 Forskrift om reduksjon av tidligpensjon og særalderspåslag og om etteroppgjør

Hjemmel: SPK-loven §§ 26 r og 26 t og lov om pensjonsordning for sykepleiere § 11 p.

§ 1 *Virkeområde*

Forskriften gjelder reduksjon av tidligpensjon og særalderspåslag etter lov om Statens pensjonskasse og lov om pensjonsordningen for sykepleiere og om etteroppgjør. Med reduksjon menes her i forskriften både avkorting av tidligpensjon etter lov om Statens pensjonskasse § 26 r, og reduksjon av særalderspåslag etter lov om Statens pensjonskasse § 26 t og lov om pensjonsordning for sykepleiere § 11 p.

§ 2 Inntekt som ikke skal føre til reduksjon av tidligpensjon og særalderspåslag.

Tidligpensjon og særalderspåslag reduseres ikke når stønadsmottakeren dokumenterer at inntekten, herunder feriepenge, stammer fra arbeid eller virksomhet før stønadsperioden for tidligpensjonen eller særalderspåslaget startet. Tidligpensjon og særalderspåslag reduseres heller ikke ved etterbetalinger av trygdeytelser som gjelder for tidsrom før stønadsperioden for tidligpensjonen og særalderspåslaget startet.

§ 3 Utfyllende bestemmelser om forhåndsreduksjon av tidligpensjon og særalderspåslag

Tidligpensjon og særalderspåslag skal forhåndsreduseres når inntekten som er meldt inn for et kalenderår overstiger inntektsgrensen fastsatt etter lov om Statens pensjonskasse og lov om pensjonsordningen for sykepleiere. Dersom pensjonisten har meldt fra om forventet inntekt gjennom et kalenderår, kan pensjonsordningen gjennomføre en jevn reduksjon av tidligpensjon og særalderspåslag gjennom kalenderåret, selv om inntekten varierer gjennom året.

§ 4 Utfyllende bestemmelser om etteroppgjør

Dersom pensjonisten i et kalenderår har fått utbetalt for lite eller for mye tidligpensjon eller særalderspåslag, skal det foretas et etteroppgjør. Etteroppgjøret skal foretas når skatteoppgjøret foreligger.

Etteroppgjøret skal baseres på hele kalenderår. I uttaksår eller opphørsår skal likevel etteroppgjøret ta utgangspunkt i perioden for mottak av tidligpensjon eller særalderspåslag og inntekten i samme periode.

Etterbetaling av for lite utbetalt pensjon kan unnlates hvis beløpet er mindre enn 25 prosent av rettsgebyret, jf. lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr. Tilbakekreving av for mye utbetalt pensjon kan unnlates hvis beløpet er mindre enn ett rettsgebyr.

Avregning av for mye utbetalt pensjon mot framtidige utbetalinger av uførepensjon og alderspensjon fra en tjenstepensjonsordning kan foretas med et beløp opp til 25 prosent av samlet månedlig utbetaling av ytelser fra tjenstepensjonsordningen.

Dersom pensjonisten døde i samme år som etteroppgjøret gjelder for, skal det unnlates å gjennomføre etteroppgjør. Dersom dødsfallet er senere enn det året etteroppgjøret gjelder for, skal tilbakekreving unnlates, mens etterbetaling gjennomføres etter de vanlige reglene.

Etteroppgjør utsettes ikke som følge av klage over skattefastsettingen.

§ 5 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft fra det tidspunktet departementet fastsetter.

Avtale om pensjonsregler for personer med særaldersgrense som er født i 1963 eller senere

1 Innledning

Denne avtalen omfatter regler for alderspensjon til personer med offentlig tjenestepensjon som er født i 1963 eller senere og som i dag har aldersgrense 60, 63 eller 65 år. Avtalen er en oppfølging av pensjonsavtalen som partene inngikk 3. mars 2018 og prosessavtalen som partene inngikk 14. juni 2022.

I prosessavtalen fra 14. juni 2022 heter det at «Partene er enige om å gjennomføre en prosess med sikte på å komme fram til enighet om pensjonsreglene for personer med særaldersgrense som er født i 1963 eller senere. Partene skal både finne løsninger som kan virke på lang sikt for de som i framtiden skal ha særaldersgrenser, løsninger for de som ev. ikke skal ha en særaldersgrense i framtiden og løsninger for de eldste årskullene med særaldersgrenser, jf. avtalen av 3. mars 2018.

Lovendringene, som fra 1. juli 2021 opphevet plikten personer med lovfestede særaldersgrenser har til å fratrukke ved nådd særaldersgrense, gir ikke føringer for arbeidet.»

Stortinget vedtok i juni 2019 midlertidige pensjonsregler for personer med særaldersgrense født i 1963 eller senere. Også disse tjener opp alderspensjon i den vedtatte påslagsordningen fra 2020 og har fått en oppsatt alderspensjon som ivaretar opptjente rettigheter i bruttoordningen før 2020. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil fremme lovforslag i samsvar med avtalen.

2 Langsiktig løsning

Denne avtalen er utformet med sikte på å finne varige løsninger for personer med særaldersgrenser. Dette ivaretas ved å øke særaldersgrensene i takt med økende levealder, i tråd med økningen i aldersgrensen for rett til ubetinget uttak av alderspensjon fra folketrygden, og ved å forskyve utbetalingsperioden for tidligpensjon og særalderspåslag.

Denne avtalen regulerer ikke hvilke stillinger som i framtiden skal ha særaldersgrense eller hvilke aldersgrenser som skal gjelde. Partene viser til punkt 10 i avtalen av 3. mars 2018 der det heter at hvilke stillinger som i fremtiden skal ha særaldersgrense eller hvilke aldersgrenser som skal gjelde, må avklares i en senere prosess.

Arbeidstakere som i dag har særaldersgrenser, utgjør arbeidskraft og kompetanse som er viktig for offentlig sektor fremover. Det er utarbeidet en rapport som har vurdert det framtidige behovet for særaldersgrenser. Partene er innforstått med at det nå igangsettes et arbeid for å vurdere det framtidige omfanget av særaldersgrenser. Pliktig fratreden ved aldersgrensen er også en del av vurderingen. Arbeidet har som siktemål at offentlig

sektor i større grad får nyttiggjort den kompetansen personer som i dag har særaldersgrenser besitter.

Partene erkjenner at de som har pliktig fratreden ved aldersgrensen står i en særstilling. AID og de øvrige avtalepartene skal gjennomføre en prosess for å avklare særregler for de som har pliktig fratreden ved aldersgrensen. Denne prosessen skal avsluttes innen 1. juli 2024.

Ved endringer i hvilke stillinger som skal ha særaldersgrense, skal ansatte i en stilling med særaldersgrense som får endret aldersgrensen og har ti eller færre år igjen til aldersgrensen, beholde de aldersgrensene som da gjelder.

3 Pensjon til personer med aldersgrense 65 år

Tidligpensjon

Tidligpensjonsordningen, som gir 66 prosent kompensasjon, videreføres for årskullene 1963–1964. Tidligpensjonen gis til de som fratrer en stilling med særaldersgrense og som har rett til tidligpensjon etter gjeldende regler. Ved overgang fra stilling med alminnelig aldersgrense, gis det etter gjeldende regler rett til tidligpensjon etter tre års tjeneste i den nye stillingen i staten og ett års tjeneste i KS-området/helseforetakene/-sykepleierordningen.

Tidligpensjon kan også gis til arbeidstaker født i 1963 eller 1964 som i løpet av de siste 10 årene har gått over fra en stilling med lavere aldersgrense til en stilling med høyere aldersgrense når:

- Vedkommende har hatt lavere aldersgrense i minst 15 år, og
- den lavere aldersgrensen er begrunnet i forhold som er omhandlet i lov 21. desember 1956 nr. 1 om aldersgrenser for statsansatte m.fl. § 2 første ledd alternativ a, og
- vedkommende ville hatt rett til alderspensjon i den tidligere stillingen.

Gjeldende regler for avkorting av tjenstepensjon før 67 år mot inntekt videreføres for de som mottar tidligpensjon.

Særalderspåslag

De som i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år, får et særalderspåslag til livsvarig pensjon. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

Særalderspåslaget skal beregnes som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense. Påslaget skal være 5,8 prosent for de som har minst 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes særalderspåslaget forholdsmessig. Påslaget reduseres forholdsmessig dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent.

Særalderspåslaget utbetales tidligst fra laveste uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden. For de som fratrer med tidligpensjon i årskullene 1963–1964, kommer særalderspåslaget til utbetaling fra det tidspunktet tidligpensjonen opphører.

For de som fratrer med tidligpensjon reduseres det livsvarige nivået på særalderspåslaget for de som har inntekt over 1 G etter aldersgrensen. For hvert år med inntekt over 1 G etter aldersgrensen, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

For de som fratrer senere enn aldersgrensen, uten å motta tidligpensjon, skal påslaget reduseres med 1/36 av ytelsen for hver måned senere uttaket skjer. Det livsvarige nivået på særalderspåslaget reduseres også for de som har inntekt over 1 G etter uttak av særalderspåslaget. For hvert år med inntekt over 1 G etter uttak, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

4 Pensjon til personer med aldersgrense 63 år

Tidligpensjon

En tidligpensjonsordning på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget videreføres for personer født i årene 1963–1966. Tidligpensjonen gis til de som har rett til tidligpensjon etter gjeldende regler. Gjeldende regler for avkorting av tjenstepensjon før 67 år mot inntekt videreføres for de som mottar tidligpensjon. Ved overgang fra stilling med høyere aldersgrense, gis det etter gjeldende regler rett til tidligpensjon etter tre års tjeneste i den nye stillingen i staten.

For de som er født i 1967 eller senere, og som fratrer medlemspliktig stilling, gis en tidligpensjon til de som i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

Tidligpensjonen gis i fire år fra aldersgrensen for de som er født i 1970 eller senere. For årskullene 1967–1969 kan tidligpensjonen gis før aldersgrensen dersom summen av alder og opptjening er minst 85 år. For de som er født i januar i 1967 gis tidligpensjonen inntil 3 år før aldersgrensen, for de som er født i februar 1967 gis tidligpensjonen inntil 2 år og 11 måneder før aldersgrensen, osv., slik at de som er født i desember 1969 kan gå av 1 måned før aldersgrensen.

Tidligpensjonen utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense for de som har minst 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Tidligpensjonen reduseres forholdsmessig dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent.

Tidligpensjonen avkortes med 66 prosent av pensjonsgivende inntekt over 1 G.

Særalderspåslag

De som i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år, får et særalderspåslag til livsvarig pensjon. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

Særalderspåslaget skal beregnes som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense. Påslaget skal være 6,5 prosent for de som har minst 30 års

samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes særalderspåslaget forholdsmessig. Påslaget reduseres forholdsmessig dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent.

Særalderspåslaget utbetales tidligst fra laveste uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden. For de som fratrer med tidligpensjon, kommer særalderspåslaget til utbetaling fra det tidspunktet tidligpensjonen opphører.

For de som fratrer med tidligpensjon, reduseres det livsvarige nivået på særalderspåslaget for de som har inntekt over 1 G senere enn to år etter aldersgrensen. For hvert år med inntekt over 1 G senere enn to år etter aldersgrensen, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

For de som fratrer senere enn to år etter aldersgrensen, uten å motta tidligpensjon, skal påslaget reduseres med 1/36 av ytelsen for hver måned senere uttaket skjer. Det livsvarige nivået på særalderspåslaget reduseres også for de som har inntekt over 1 G etter uttak av særalderspåslaget. For hvert år med inntekt over 1 G etter uttak, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

5 Pensjon til personer med aldersgrense 60 år

Tidligpensjon

En tidligpensjonsordning på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget videreføres for personer født i årene 1963–1969. Tidligpensjonen gis til de som har rett til tidligpensjon etter gjeldende regler. Gjeldende regler for avkorting av tjenstepensjon før 67 år mot inntekt videreføres for de som mottar tidligpensjon. Ved overgang fra stilling med høyere aldersgrense, gis det etter gjeldende regler rett til tidligpensjon etter tre års tjeneste i den nye stillingen i staten og ett års tjeneste i KS-området/helseforetakene.

For de som er født i 1970 eller senere, og som fratrer medlemspliktig stilling, gis en tidligpensjon til de som i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

Tidligpensjonen gis i sju år fra aldersgrensen for de som er født i 1973 eller senere. For årskullene 1970–1972 kan tidligpensjonen gis før aldersgrensen dersom summen av alder og opptjening er minst 85 år. For de som er født i januar i 1970 gis tidligpensjonen inntil 3 år før aldersgrensen, for de som er født i februar 1970 gis tidligpensjonen inntil 2 år og 11 måneder før aldersgrensen, osv., slik at de som er født i desember 1972 kan gå av 1 måned før aldersgrensen.

Tidligpensjonen utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense for de som har minst 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Tidligpensjonen reduseres forholdsmessig dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent.

Tidligpensjonen avkortes med 66 prosent av pensjonsgivende inntekt over 1 G.

Særalderspåslag

De som i løpet av de siste 15 årene før aldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av alderspensjon, har stått i en stilling med særaldersgrense i minst 10 år, får et særalderspåslag til livsvarig pensjon. Det kreves en stillingsandel på minimum 20 prosent i stilling med særaldersgrense for å få medregnet tid.

Særalderspåslaget skal beregnes som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget i stillingen med særaldersgrense. Påslaget skal være 7,7 prosent for de som har minst 30 års samlet opptjening i en stilling med særaldersgrense. Er tid i stilling med særaldersgrense kortere enn 30 år, avkortes særalderspåslaget forholdsmessig. Påslaget reduseres forholdsmessig dersom gjennomsnittlig stillingsandel i stilling med særaldersgrense er lavere enn 100 prosent.

Særalderspåslaget utbetales tidligst fra laveste uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden. For de som fratrer med tidligpensjon, kommer særalderspåslaget til utbetaling fra det tidspunktet tidligpensjonen opphører.

For de som fratrer med tidligpensjon, reduseres det livsvarige nivået på særalderspåslaget for de som har inntekt over 1 G senere enn fem år etter aldersgrensen. For hvert år med inntekt over 1 G senere enn 5 år etter aldersgrensen, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

For de som fratrer senere enn fem år etter aldersgrensen, uten å motta tidligpensjon, skal påslaget reduseres med 1/36 av ytelsen for hver måned senere uttaket skjer. Det livsvarige nivået på særalderspåslaget reduseres også for de som har inntekt over 1 G etter uttak av særalderspåslaget. For hvert år med inntekt over 1 G etter uttak, reduseres særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er telleren og 3 ganger pensjonsgrunnlaget er nevneren.

6 Oppfølging og evaluering

Pensjonsreglene for personer med særaldersgrense skal evalueres innen 2035. Evalueringen skal bl.a. se på utviklingen i avgangsalder og uføre, samt erfaringene med økende aldersgrenser og hvordan systemet med levealdersjustering påvirker den økonomiske og sosiale bærekraften i pensjonssystemet.

Marte Mjøs Persen
Arbeids- og inkluderingsminister

Hege Myglund
KS

Sissel M. Skoghaug
Landsorganisasjonen i Norge

Stein Gjerding
Arbeidsgiverforeningen Spekter

Ragnhild Lied
Unio

Lizzie Ruud Thorkildsen
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Kari Tønnesen Nordli
Akademikerne

Merknad 1:

LO, Unio, YS og Akademikerne mener at kravet om 20 % stilling for å få medregnet tid for å kvalifisere til særalderspensjon er i strid med diskrimineringsreglene.

Merknad 2:

LO, Unio, YS og Akademikerne forutsetter at denne avtale ikke kan påberopes i senere individuelle søksmål, der enkeltpersoner vil prøve rettslig hvorvidt endringene griper inn i vedkommende sine rettigheter etter Grunnlovens bestemmelser.